

**TURU-
UURINGUTE
AS**

www.turu-uuringute.eu

03/2019

Avalik arvamus ja riigikaitse

Aruanne Kaitseministeeriumile

Sisukord

Sisukord	2
KOKKUVÕTE	4
UURINGU TAUST	12
UURINGU TULEMUSED	17
1 Hinnangud Eesti elule ning ohkus Eesti üle	17
2 Institutsioonide usaldusväärsus	19
2.1 Institutsioonide usaldusväärsus	19
2.2 Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväärsus	21
3 Julgeolek ning ohud	23
3.1 Julgeolek maailmas	23
3.2 Julgeolek Eestis	25
3.3 Ohud maailma julgeolekule	26
3.4 Ohud Eestile	30
3.5 Julgeolekuohtude meediakajastusest	33
3.6 Julgeolekutagatised	34
4 Eesti inimeste kaitsetahe	36
4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse	36
4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses	38
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda	40
4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral	41
4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?	43
5 Eesti kaitsevõime	45
5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele	45
5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas	46
5.3 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel	47
5.4 Hinnang Eesti piiri kaitstusele	48
5.5 Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele	49
6 Eesti riigikaitse korraldus	51
6.1 Suhtumine ajateenistusse	51
6.1.1 Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks	51
6.1.2 Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervisehäiretega	52
6.1.3 Ajateenistusest kõrvale hoidmine	53
6.1.4 Naiste ajateenistus	54
6.2 Suhtumine kutselisse kaitsevähke	56
6.3 Suhtumine kutselistesse kaitsevähelastesse ja kaitseliitlastesse	58
6.4 Hinnang naiste rollile kutselises kaitseväheteenistuses	59
6.5 Kaitseliidu ülesanded	60
6.6 Naiskodukaitse	62
6.6.1 Teadlikkus Naiskodukaitsest	62
6.6.2 Naiskodukaitse ülesanded	64
6.7 Kokkupuuted riigikaitsestruktuuridega ning suhtumine Kaitseliiduga liitumisse	66
6.8 Suhtumine Kaitseliiduga ja Naiskodukaitsega liitumisse	67

7	NATO	69
7.1	Suhtumine NATO-sse kuulumisse	69
7.2	NATO abi Eestile võimaliku ohu korral.....	71
7.3	Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele.....	72
7.4	Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele	74
8	Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid	75
8.1	Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides.....	75
8.2	Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid	76
8.3	Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel	78
8.4	Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst	79
9	Veteranipoliitika	81
9.1	Veterani mõiste	81
10	Riigikaitseõpetus koolides	83
11	Meediatarbimine	85
11.1	Infokanalite jälgimine	85
11.2	Infokanalite olulisus	90

KOKKUVÕTE

- Turu-uuringute AS viis 2019. aasta märtsis Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitse teemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1209 Eesti elanikku alates 15 aasta vanusest. Tegemist oli juba neljakümne viienda küsitlusega avaliku arvamuse monitooringuseerias, millega tehti algust 2000. aasta jaanuaris.

- Hinnangud muutustele Eesti elus on 2015. aastast alates järjest paranenud ning on muutunud paremaks ka võrreldes eelmise küsitlusega. Seda, et Eesti elu on muutunud paremuse poole, leiab 48 protsenti ning seda, et olukord on muutunud halvemaks, arvab 13 protsenti küsitletutest. Kui oktoobris paranesid märgatavalt muust rahvusest inimeste hinnangud muutustele Eesti elus, siis seekordne kasv on tulnud eestlaste positiivsete vastuste suuremast osakaalust – pooled eestlased leiavad, et elu Eestis on viimastel aastatel muutunud paremaks. Muust rahvusest vastajaist arvab seda 43 protsenti.

- Nende osakaal, kes tunnevad väga või küllalt sageli Eestis elamise üle uhkust ja heameelt, on võrreldes eelmise aasta küsitlustulemustega veidi kahanenud. Küllap olid kõrged patriotisminäitajad 2018. aastal mõnes mõttes erakorralised ning seotud Eesti 100 juubeliaastaga. Väga või küllalt sageli tunneb Eestis elamise üle uhkust ja heameelt 56 protsenti küsitletutest, mis on sarnane tase 2017. aasta lõpuga. Eestlaste hulgas on see näitaja 63 protsenti, muust rahvusest vastajate seas 42 protsenti.

- Kaheteistkümnest institutsioonist, mille usaldusväärsust paluti vastajatel hinnata, on kõige kõrgem usaldus päästeteenistuste vastu (täielikult või pigem usaldab 96%). Sellele järgnevad pingereas politsei ja piirivalve (87%), kaitsevägi (78%), Kaitseliit (73%), kohalik omavalitsus (69%) ja Vabariigi President (64%).
Peaministrit usaldab 53 protsenti; valitsust 52% ja riigikogu 50% küsitletutest. Väike langus poliitiliste institutsioonide usaldusväärsuses on tõenäoliselt tingitud riigikogu valimiste järgsest perioodist.
NATO-t ja Euroopa Liitu peab usaldusväärseks vastavalt 63% ja 62% küsitletutest. Endiselt on suur erinevus eestlaste ja mitte-eestlaste suhtumises NATOsse: NATO-t usaldab 77% eestlastest ja vaid 35% muust rahvusest. Ka kaitseväge ja Kaitseliidu puhul on eestlaste ja muust rahvusest vastajate usalduses suured erinevused. Kaitseväge peab usaldusväärseks 90 protsenti eestlastest ja 54 protsenti mitte-eestlastest, Kaitseliitu vastavalt 86% ja 44%.

- Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. Alates 2017 sügisest, mil ebastabiilsuse kasvu eeldas veel 66 protsenti küsitletutest, on ohutunne hakanud vähenema – märtsis 2018 prognoosis ebaturvalisuse kasvu 61%, oktoobris 2018 - 52% ja nüüd, märtsis 2019 – 58 protsenti. 10% usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ning 23% arvab, et olukord püsib muutumatuna. Loomulikult osutavad ka seekordsed küsitlustulemused, et ebastabiilsuse tajumise foon avalikus arvamuses on endiselt kõrge.
- Eesti julgeoleku olukorda tajuvad vastajad positiivsemana kui maailmas tervikuna: 28 protsendi arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes; ebaturvalisuse kasvu näeb ette vaid 20 protsenti. 37 protsenti küsitletutest prognoosib olukorra püsimist praegusel tasemel. Hinnangud Eesti julgeolekuolukorrale on püsunud viimastel aastatel stabiilsena.
- Kui veel 2015. aasta märtsis nähti peamise ohuna maailma julgeolekule Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamisel naaberriikides (selles võis näha Ukraina-sündmuste mõju) ning aastatel 2016-2017 oli esiplaanil Islamiriigi tegevus ja sõda Süürias, siis viimastes küsitlustes on nende ohtude olulisus taandunud uute tegurite ees.
Kõige olulisemaks ohuks peetakse küberrünnakuid, mida peab maailma turvalisust kindlasti ohustavaks 54 protsenti ja mõningal määral 35 protsenti. Teisel kohal on terrorivõrgustike tegevus, mida peab kindlasti ohtlikuks 51 protsenti ja mõningal määral ohtlikuks 38 protsenti küsitletutest. Ohuks maailmarahule peetakse ka sõjapõgenike ja pagulaste sissetungi Euroopasse (vastavalt 50% ja 39%) ning ohtlikkuselt neljandal kohal on väärinfo ja valeuudiste levik (45% ja 40%).
Viimendal-kuuendal kohal ohtude pingereas asuvad ülemaailmse majanduskriisi oht (44% ja 43%) ja globaalsed kliimamuutused (42% ja 42%). Nende vastajate osakaal, kes globaalseid kliimamuutusi kindlasti ohuks peavad, on kasvanud kümne protsendipunkti võrra.
Venemaa katsed taastada oma mõjuvõimu naaberriikides hinnatakse kindlasti ohtlikuks 39% küsitletute poolt, kuid koos vastusega „mõningal määral“ (31%) on Venemaa oht taandunud üsna pingerea lõppu. Venemaa ohu mõistmises erinevad väga oluliselt eestlaste ja muust rahvusest vastajate seisukohad. Kui eestlaste jaoks on Venemaa oht ohtude pingereas endiselt teisel kohal (vastus „see kindlasti“ 52%), siis mitte-eestlaste jaoks on Venemaa 15 võimaliku ohu pingereas viimasel kohal (11%).
- Eestit ähvardavate ohtude seas on viis sellist, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks. 75% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak Eesti infosüsteemide vastu ehk nn. küberrünnakud.

Olulisuselt teisel kohal on vaeuudiste levik (väga või küllalt tõenäoline 71% küsitletute arvates). 62% hinnangul võib mõni välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides. Neljandale kohale ohtude pingereas tõusis vihakõne levik 55 protsendiga. Ulatuslikku merereostust peab väga või küllaltki tõenäoliseks 54% küsitletutest.

Üle 40 protsendi küsitletutest peab tõenäoliseks ka ulatuslikku looduskeskkonna reostust (43%), ülejäänud ohtude väga või küllaltki tõenäoliseks pidajate osakaal on 30 protsenti ja alla selle.

Ulatuslikku või piiratud ulatusega sõjalist rünnakut Eesti vastu peab väga või küllaltki tõenäoliseks vaid viiendik küsitletutest.

- Vastuseks küsimusele, kuidas hinnatakse julgeolekuohtude teemalist meediakajastust - kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe – andsid enam kui pooled eestlased (55%) vastuseks, et Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse parasjagu ja piisavalt. Venekeelsete vastajate arvates aga kajastatakse seda teemat ülearu palju (45%). Seda, et sõjalistest ohtudest räägitakse liiga vähe, arvab 12 protsenti küsitletutest.
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (55% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Olulisuselt teiseks julgeolekugarantiiks on 38 protsendiga tõusnud elanike kaitsetahe, mis lisati küsitlusse alates 2018 oktoobrist. Kolmandal kohal on 30 protsendiga Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine.
Neile kolmele tegurile järgneb, peamiselt muust rahvusest vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga (22%), mida nimetab kolme olulisema seas 46 protsenti muust rahvusest vastanutest ja vaid 10 protsenti eestikeelsetest vastajatest.
- Relvastatud vastupanu osutamist võõrriigi kallaletungi korral peab kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 79 protsenti küsitletutest. Eestlased peavad relvastatud vastupanu osutamist vajalikumaks kui mitte-eestlased, kuid see vahe on vähenenud. Kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks peab vastupanu osutamist 83% eesti- ja 73% muust rahvusest vastajatest, kuid ka viimastest ei pea vastupanu osutamist vajalikuks vaid 10 protsenti.
- Oma võimete ja oskuste kohaselt oleks valmis kaitsetegevuses osalema 58% elanikkonnast: 64% eestlastest ja 46% mitte-eestlastest (muust rahvusest Eesti kodanikest 50%). Meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes osalema 73 protsenti.
- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik eestimaalastest. Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 23%) ning nooremad inimesed: alla 20 aastastest kavatseks lahkuda 33 protsenti, 20-29 aastastest 42 protsenti ja 30-39 aastastest 31

protsenti. Mitte-eestlaste seas oleks tõenäolisi lahkujaid 22 protsenti, eestlaste seas 19 protsenti.

- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on madal. Vaid ligi neljandik küsitletutest teab üldjoontes, mida saaks sõjalise kallaletungi korral riigi kaitsmiseks teha, enam kui kaks kolmandikku ei ole aga sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud.
- Inimesed vajaksid enda sõnul rohkem informatsiooni sellest, kuidas on kavas teavitada ohu korral avalikkust (41%), kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna konfliktipiirkonda sattunud (37%), kuidas korraldatakse evakueerimist (35%) ning kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud küsimusi (34%). Meessoost vastajad tunnevad keskmisest pisut enam huvi ka mobilisatsiooni läbiviimise ja oma kohustuste vastu riigikaitstes osalemiseks.
- 53 protsenti küsitletutest leiab, et võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on 31 protsenti. Usk Eesti kaitstavusse on suurem eestlaste (59%) ja väiksem muust rahvusest vastajate (42%) hulgas.
- Eesti kaitsekulutuste mahu suhtes on domineeriv seisukoht, et kaitsekulud võiks püsida praeguseks saavutatud tasemel (48%). Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 24%, nende vähendamist 20% elanikkonnast.
- Positiivse hinnangu riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal andnud ligikaudu 70 protsenti küsitletutest. Seekord on selliste vastajate osakaal 69 protsenti. Eestlaste hinnang riigikaitse arendamisele võrreldes mitte-eestlastega on positiivsem (riigikaitse arendamiseks tehtut hindab heaks vastavalt 77% ja 53%).
- 2014. aasta sügisel tõusis päevakorda Eesti idapiiri kaitstuse teema ning hinnangud sellele olid selgelt negatiivsed. Juba 2016 kevadeks jõudsid positiivsed hinnangud ülekaalu. Märtsis 2019 andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 58 protsenti ja negatiivse hinnangu 24 protsenti küsitletutest.
- Teist korda oli küsimustikku lülitatud ka Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse teema. Küllap seetõttu, et küberohte kõige tõenäolisemaks peetakse, on ka hinnang selle valdkonna kaitstusele kõige vähem positiivne: väga või küllaltki hästi kaitstuks peab meie e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme 53 protsenti küsitletutest, halvaks peab nende kaitstust 22 protsenti.
- Noormeeste ajateenistuse suhtes on Eesti elanikud läbi kogu monitooringuperioodi olnud väga soosivalt meelestatud. Ka käesolevas küsitluses peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 92 protsenti, sh 62% peab seda kindlasti vajalikuks.

- Valdavalt pooldatakse ka seisukohta, et kaitseväeteenistuse võiksid läbida ka väiksemate tervisehäiretega noormehed. 10% leiab, et nad võiksid seda teha mõõndusteta, 63% küsitletutest aga, et nende jaoks tuleks ajateenistuses tagada neile sobiv koormus.
- Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on igati ootuspärane, et suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale – 22% mõistab taolise käitumise hukka ja 43% suhtub sellesse negatiivselt. Keskmisest tolerantsemad on ajateenistusest kõrvalehoidmise suhtes nooremad vanusegrupid: alla 30 aastastest vastajatest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist enam kui 40 protsenti.
- Alates 2013. aastast naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist. Kolmest variandist, milline võiks olla naiste suhe ajateenistusega, valis 78 protsenti juba kolmandat küsitlust järjest vastuse, et naistel peaks olema võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida. Naiste kohustuslikku ajateenistust pooldas 3 protsenti; seda, et naised ei peaks ajateenistust üldse läbima, arvas 16 protsenti. Eestlased on soolise võrdõiguslikkuse küsimuses kaasaegsemate hoiakutega kui muust rahvusest vastajad. Kui eestlastest pooldab naiste võimalust ajateenistust vabatahtlikult läbida 84%, siis mitte-eestlastest 66 protsenti. Viimastest leiab 26%, et naised ei peaks üldse ajateenistusse minema.
- Neilt vastajailt, kes naiste vabatahtlikku ajateenistust kindlasti või pigem vajalikuks pidasid, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi? Ülekaalus on need vastajad, kes leiavad, et naiste ajateenistust tuleks korraldada eraldi programmi järgi – nii arvab 52% naiste ajateenistuse pooldajatest, ajateenistust noormeestega samadel alustel peab õigeks 43 protsenti. Võrreldes oktoobriga on naiste erikohtlemist ootavate vastajate osakaal kahanenud.
- Üle 80 protsendi elanikkonnast eelistab riigikaitse ülesehitusel praeguse süsteemi säilitamist, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustuva reservarmeeaga. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut peaks õigeks 11 protsenti.
- Avaliku arvamuse arusaamad naiste võimalikust rollist kaitseväes on aeglaselt, kuid siiski muutumas. 49% küsitletutest leiab, et naised võiksid teenida meestega võrdselt kõikides väeosades ja ametikohtadel, 42% aga on seisukohal, et naised peaksid teenima pigem tagalas ja toetavates funktsioonides. Sarnaselt suhtumisele naiste osalemissse ajateenistuses on ka selles küsimuses muust rahvusest vastajate hoiakud konservatiivsemad: tagalas ja toetavates funktsioonides näeks naisi 56% mitte-eestlasest, eestlastest aga peab 58% naisi sobivaks teenima võrselt meestega.

- Elukutselistesse kaitseväelastesse suhtub 37% elanikkonnast väga hästi ja 41% üldiselt hästi. Valdavalt positiivne on ka suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse: väga hästi suhtub neisse 37% ja üldiselt hästi 33% küsitletutest. Negatiivset suhtumist praktiliselt ei esine, küll väljendab viiendik vastajatest neutraalset suhtumist.
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesanneteks pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks ja sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele. Need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 25 ja 26 protsenti küsitletutest. Ka kolme valiku kokkuvõttes jäävad olulisimaks need kaks ülesannet (vastavalt 47% ja 40%), kuid sõjalise väljaõppe kõrvale tõuseb olulisuselt ka õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (39%). Kui eestlaste seas domineerivad Kaitseliidu puhul riigikaitse ülesanded, siis muust rahvusest elanikkond näeb Kaitseliitu pigem tsiviilkaitse organisatsioonina, tähtsustades rohkem selliseid ülesandeid nagu õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine ning tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmine ohuolukordades.
- Seekordses küsitluses sisaldasid küsimused ka Naiskodukaitse kohta, mis viimati kuulusid küsitlusse 2017 märtsis. Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust on väga kõrge eestlaste ning väga madal muust rahvusest vastajate seas (vastavalt 91% ja 29%). Nende hulgas, kes Naiskodukaitset teavad, valitseb küllalt üksmeelne seisukoht ka selle organisatsiooni vajalikkuses: kindlasti või pigem vajalikuks peab seda 84 protsenti. Analoomiliselt Kaitseliiduga palusime vastajatel valida ka Naiskodukaitse kohta etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat ülesannet. Esimese valikuna tuuakse ligikaudu võrdse sagedusega välja Kaitseliidu tegevuse toetamist (14%), naiste ja tütarlaste kaasamist riigikaitse (12%), kaitsetahte tõstmist elanikkonna seas (12%) ning heategevusürituse korraldamist kaitseväge ja Kaitseliidu toetuseks (11%). Ka kolme valiku kogusummas jääb esikohale Kaitseliidu tegevuse toetamine (38%), millele järgnevad osalemine päästetegevuses (29%), naiste ja tütarlaste kaasamine riigikaitse (28%) ning noorte huvitegevuse korraldamine (27%).
- Kaitseliidu tegevuses osaleb küsitletutest neli protsenti, mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 23 protsendil. Kui neile, kes Kaitseliitu ei kuulu, tehtaks ettepanek Kaitseliiduga või sellega seotud organisatsioonidega ühineda, oleks Kaitseliiduga kindlasti valmis liituma 4% ja arvatavasti 15%. Liitumisvalmidus on kõrgem nooremate vastajate seas.
- Naiskodukaitse kuuluks vaid üks protsent küsitletutest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud üheksa protsenti. Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, oleks kindlasti või arvatavasti valmis sellega liituma 18 protsenti.

- Suhtumine Eesti kuulumisse NATO-sse püsib positiivsena: seda pooldab 75% . Eestlastest pooldab NATOsse kuulumist 90 protsenti, muust rahvusest vastajatest 44 protsenti. Mida paremini on muust rahvusest inimene Eesti ühiskonda lõimunud ja oskab eesti keelt, seda positiivsem on tema suhtumine NATO liikmeks olekusse.
- Küsimuses selle kohta, millist abi on Eestil NATO-lt sõjalise ohu korral oodata, oli vastajatel võimalik anda mitu vastust. 52 protsenti küsitletuist leidis, et NATO osutaks konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning 41% arvas, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, leidis 19% küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota arvas 12 protsenti.
- Kindlustundele NATO toetuse osas aitavad kaasa alliansi poolt tehtud reaalsed sammud Eesti turvalisuse tagamisel, mida elanikkond valdavalt toetab: 67 protsenti küsitletutest (eestlastest 77%) leiab, et NATO on Eesti julgeoleku tagamiseks piisavalt teinud ja 74% elanikkonnast (91% eestlastest, kuid vaid 37 protsenti mitte-eestlastest) toetab NATO liitlasvägede kohalolekut Eestis.
- Küsimusele, kas Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas, andis 77 protsenti eestlastest vastuseks, et NATO lahingugrupp on muutnud Eesti turvalisemaks. Muust rahvusest vastajate enamik (45%) NATO kohaolekus Eesti turvalisusele mõju ei näe, suuremat turvalisust tajub neist 27 protsenti.
- 64% elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlaste toetus Eesti kaitsejõudude osalemisele missioonidel on suurem (72%), mitte-eestlastel madalam (50%).
- Rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist peetakse vajalikuks ennekõike seetõttu, et see annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse (seda nimetas ühe põhjusena kolmest 58%) ning tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi (44%).
- Kaks kolmandikku ja rohkem küsitletutest toetab Eesti osalemist NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO egiidi all ning liitlasriikide vahelise koostöö raames toimuvatel missioonidel. Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone (83%), siis muust rahvusest vastajate puhul on sellel, millise organisatsiooni egiidi all missioon toimub, suurem tähtsus. Kõige toetavam on mitte-eestlaste suhtumine ÜRO missioonidesse (täielikult või pigem toetab 58%). Liitlasriikide vahelise koostöö raames toimuvaid missioone toetab samuti 58% ja Euroopa Liidu missioone 50 protsenti. Toetus NATO missioonidele jääb aga keskmisest madalamaks (toetab 43%).

- Tihedama kaitsekoostöö arendamist Euroopa Liidu liikmesriikide vahel toetab 73 protsenti küsitletutest: 78% eestlastest ja 61% muust rahvusest vastajatest.
- Sõna „veteran“ on venekeelses arvamusruumis tugevalt seotud Teise maailmasõja kuvandiga –muust rahvusest vastajatest peab Teisest maailmasõjast osavõtnud veteranideks 69 protsenti. Eestlastest peab maailmasõjast osavõtnuid veteranideks 34 protsenti, mis kõigi küsitlute seas kokku annab tulemuseks 46 protsenti.
Eestlastest vastajate seas on aga väikese ülekaalu saavutanud seisukoht, mille kohaselt on veteranid Eesti kaitseväge missioonidel osalenud kaitseväelased (39%). Muust rahvusest vastajaist on sellisel seisukohal 14 protsenti.
- Riigikaitseõpetuse õpetamisele avalikkuse poolt avaldatavat toetust võib võrrelda noormeeste kohustusliku ajateenistuse vajalikuks pidamisega – see saab stabiilselt kõrge poolehoidu läbi kõikide küsitluste. Seda, et kõigis keskkharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust, leiab kindlasti või arvatavasti 82 protsenti küsitletutest. Toetus riigikaitseõpetusele on suur nii eesti- kui ka venekeelsete vastajate hulgas.
- Kõige olulisemateks infokanaliteks riigikaitse teemalise informatsiooni saamisel on ootuspäraselt televisioon (väga või küllalt oluline 83% vastanute jaoks) ja raadio (75%), enam kui poolte küsitlute jaoks on väga või küllalt olulised ka uudisteportaalid (64%) ja ajalehed (57%). Nende vahele mahub ka vahetu suhtlus teiste inimestega (70%).
Muust rahvusest vastajatest vaatab igapäevaselt Venemaa telekanaleid või PBK-d 46-47 protsenti, Eesti Televisiooni venekeelset kanalit ETV+ aga üksnes 21 protsenti. See tekitab inforuumide eraldatuse, mis on paljuski ka erinevate arusaamade allikaks riigikaitse küsimustes.

UURINGU TAUST

Käesolev aruanne on koostatud Turu-uuringute AS-i poolt 5. kuni - 25. märtsini 2019. aastal läbi viidud omnibussiküsitluse ning varasemate samalaadsete küsitluste tulemuste põhjal. Aruanne esitatakse Kaitseministeeriumile.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada:

- Üldised hinnangud elule Eestis ning uhkus ja heameel Eestis elamise üle;
- Riiklike institutsioonide (sh. kaitseväge ja kaitsejõudu) usaldusväärsus;
- Hinnangud Eestit ning maailma ähvardavatele julgeolekuriskidele;
- Hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ning peamised julgeolekutagatised Eesti jaoks;
- Inimeste kaitsetahe ning käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- Suhtumine NATO-sse ja selle rolli Eesti julgeoleku tagamisel; suhtumine NATO liitlaste üksuste Eestis viibimisele;
- Suhtumine Eesti riigikaitse ülesehitusse, sh. meeste kohustuslikku ning naiste vabatahtlikku ajateenistusse;
- Suhtumine Kaitsejõudude ning arusaamad Kaitsejõudu ülesannetest;
- Suhtumine Naiskodukaitse ja arusaamad Naiskodukaitse ülesannetest;
- Arvamused Eesti osalemise kohta rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel ja rahvusvahelisest riigikaitse alastest koostööst;
- Suhtumine riigikaitseõpetusse koolides;
- Arusaamad veteranipoliitikast.

Aruande esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas tulemused koos jooniste ning kommentaaridega, lisades on esitatud tulemuste tabeljaotused oluliste taustatunnuste lõikes.

Valim

Küsitlus viidi läbi Omnibuss-keskkonnas. Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud alates 15 aasta vanusest, kokku 1 100 881 inimest (ESA, 01.01.2018.a.).

Tavapärane omnibussi valim on suurusega 1000 vastajat. Valim moodustatakse üldkogumi proportsionaalse mudeli alusel. Mudeli aluseks on piirkonnad ning asula suurus (elanike arv), mille alusel valitakse kokku 100 lähteaadressi (valimipunkti).

Lähteaadressi valik iga piirkonna sees toimub juhuslikkuse põhimõttel Rahvastikuregistri aadressiloendite alusel.

Seekordses küsitluses moodustati lisaks põhivalimile ka lisavalim suurusega 200 vastajat, et saavutada venekeelse elanikkonna täielikum esindatus valimis. Ehkki üldjaotustes on elanikkonna keeleline koosseis kaalutud tegelikkusele vastavaks (st. suurendades eestikeelsete ja vähendades venekeelsete vastajate mõju), võimaldab valimi selline suurendamine täpsemalt analüüsida üksikute venekeelse elanikkonna rühmade hoiakuid ja arvamusi.

Vastajate valikul lähteaadressil rakendati nn „noore mehe reeglit“. See tähendab, et valimisse sattunud aadressil viiakse läbi intervjuu noorima kodusoleva meessoost leibkonna liikmega vanuses 15 ja rohkem aastat, kui mehi kodus ei ole, siis noorima naisega. Selline meetod annab neile vastajate kategooriatele, kes tavaliselt harvemini kodus viibivad (nooremad inimesed, meesterahvad), lisatõenäosuse valimisse sattuda, muutes nii empiirilise valimi elanikkonna tegeliku soolis-vanuselise koosseisule vastavamaks.

Lähtumine üldkogumi proportsionaalsest mudelist tagab valimi esinduslikkuse ehk võimaluse uuringu alusel tehtud järeldusi üldistada kogu Eesti vastavaealisele elanikkonnale. 1000 inimese küsitlemisel ei ületa maksimaalne viga $\pm 3,10\%$, väiksemate gruppide vaatlemisel võib viga olla suurem.

Järgnevas tabelis 1 on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Tabel 1 Valimivea piirid

	Vastuse proportsioon											
	50%	45%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30.99%	30.83%	30.36%	29.56%	28.40%	26.84%	24.79%	22.13%	18.59%	13.51%	10.57%	8.68%
20	21.91%	21.80%	21.47%	20.90%	20.08%	18.98%	17.53%	15.65%	13.15%	9.55%	7.48%	6.14%
30	17.89%	17.80%	17.53%	17.07%	16.40%	15.49%	14.31%	12.78%	10.74%	7.80%	6.10%	5.01%
40	15.49%	15.42%	15.18%	14.78%	14.20%	13.42%	12.40%	11.07%	9.30%	6.75%	5.29%	4.34%
50	13.86%	13.79%	13.58%	13.22%	12.70%	12.00%	11.09%	9.90%	8.32%	6.04%	4.73%	3.88%
60	12.65%	12.59%	12.40%	12.07%	11.60%	10.96%	10.12%	9.03%	7.59%	5.51%	4.32%	3.54%
70	11.71%	11.65%	11.48%	11.17%	10.73%	10.14%	9.37%	8.36%	7.03%	5.11%	4.00%	3.28%
80	10.96%	10.90%	10.73%	10.45%	10.04%	9.49%	8.77%	7.82%	6.57%	4.78%	3.74%	3.07%
90	10.33%	10.28%	10.12%	9.85%	9.47%	8.95%	8.26%	7.38%	6.20%	4.50%	3.52%	2.89%
100	9.80%	9.75%	9.60%	9.35%	8.98%	8.49%	7.84%	7.00%	5.88%	4.27%	3.34%	2.74%
110	9.34%	9.30%	9.15%	8.91%	8.56%	8.09%	7.47%	6.67%	5.61%	4.07%	3.19%	2.62%
120	8.95%	8.90%	8.76%	8.53%	8.20%	7.75%	7.16%	6.39%	5.37%	3.90%	3.05%	2.50%
130	8.59%	8.55%	8.42%	8.20%	7.88%	7.44%	6.88%	6.14%	5.16%	3.75%	2.93%	2.41%
150	8.00%	7.96%	7.84%	7.63%	7.33%	6.93%	6.40%	5.71%	4.80%	3.49%	2.73%	2.24%
200	6.93%	6.89%	6.79%	6.61%	6.35%	6.00%	5.54%	4.95%	4.16%	3.02%	2.36%	1.94%
300	5.66%	5.63%	5.54%	5.40%	5.18%	4.90%	4.53%	4.04%	3.39%	2.47%	1.93%	1.58%
500	4.38%	4.36%	4.29%	4.18%	4.02%	3.79%	3.51%	3.13%	2.63%	1.91%	1.49%	1.23%
750	3.58%	3.56%	3.50%	3.41%	3.28%	3.10%	2.86%	2.55%	2.15%	1.56%	1.22%	1.00%
1 000	3.10%	3.08%	3.03%	2.95%	2.84%	2.68%	2.48%	2.21%	1.86%	1.35%	1.06%	0.87%
1 500	2.53%	2.52%	2.48%	2.41%	2.32%	2.19%	2.02%	1.81%	1.52%	1.10%	0.86%	0.71%

Küsitlustöö

Küsitlusmeetodina kasutati personaalintervjuud tahvelarvutite vahendusel, mis viidi läbi vastavalt respondendi eelistusele kas eesti või vene keeles. Küsitlustöös osales 65 vastava ettevalmistuse saanud Turu-uuringute AS-i küsitlejat. Kokku viidi läbi 1209 intervjuud 101 erinevas küsitluspunktis. Vastanute sotsiaal-demograafiline profiil on toodud joonisel 1.

Ülevaade küsitlustöö tulemustest (külastatud aadresside arv, intervjuu mitte-toimumise põhjused) on esitatud tabelis 2.

Tabel 2 Küsitlustöö tulemused

Põhjused, miks küsitlus ei toimunud	Kokku
Peres ei ela sihtrühma kuuluvaid inimesi	552
Kedagi pole kodus	2054
Sihtrühma kuuluv inimene pole kodus	97
Keelduti kontaktist	639
Sihtrühma kuuluv inimene keeldus intervjuust	758
Muu mittetoimumise põhjus	118
Ei ole eluruumid või aadressile ei pääse ligi	118
Kokkuvõte	
Kokku aadresse	5545
Korduvvisiite	1196
Korrektset täidetud küsimustikke	1209

Küsitlusvalimi kaalumine ja andmetöötlus

Uuringutulemuste töötlemiseks kasutati andmetöötluspaketti SPSS for Windows 25.0.

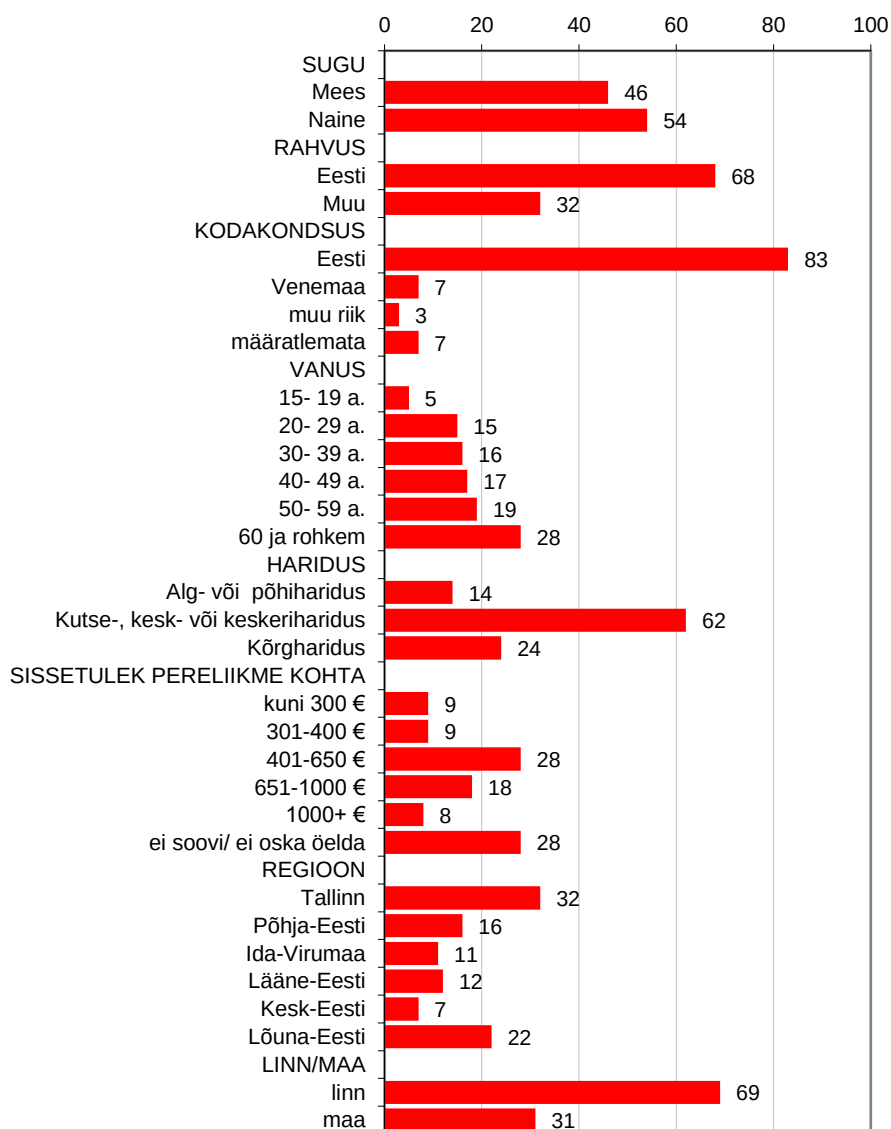
Küsitlusvalimi väiksemad erinevused küsitlusmudelitest viidi kaalumise teel elanikkonna sotsiaal-demograafilisest mudeliga vastavusse. Kasutati kahte sorti kaalusid.

Kuna tavapärasele küsitlusvalimile lisaks viidi läbi 200 venekeelset intervjuud täiendava mitte-eestlaste valimi põhjal, siis on andmefailis sisalduvad üldkaalud mõeldud selleks, et viia küsitlusvalimi sotsiaal-demograafiline koosseis vastavusse kogu elanikkonna üldmudeliga, sh ka eestlaste ja mitte-eestlaste õige proportsiooniga. Selleks tuleb suurendada eestlaste osakaalu ja vähendada teadlikult üle-esindatud mitte-eestlaste oma.

Täiendavalt on aga loodud kaalud ka eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate valimi kaalumiseks. Nende puhul jääb eestlaste ja mitte-eestlaste osakaal samaks, kuid neis arvestatakse täpsemalt eestlaste ja muust rahvusest elanikkonna erinevat soolist ja vanuselist koosseisu. Neid kaale on mõtet kasutada siis, kui analüüsitakse eraldi ja sügavamalt vastavalt eestlaste ja mitte-eestlaste hoiakuid.

Käesolevas aruandes esitatud näitajad on pärit üldkaaludega kaalutud üldjaotusest (vt. Joonis 1). Lisades esitatud sagedustabelid eestlaste ja muust rahvusest vastajate kohta on aga kaalutud eraldi nende andmekogude kaalumiseks mõeldud kaaludega. Seetõttu esineb üldjaotuste ning eraldi eestlaste ja muust rahvusest vastajate lõikes kaalutud tabelite vahel marginaalseid erinevusi.

Joonis 1 – Lõppvalimi kaalutud sotsiaaldemograafiline profiil, %, n=1209

Teostajad

Uuringu erinevates etappides olid vastutavad:

Aruanne, projekti juhtimine:	Juhan Kivirähk:
Valim/Küsitlustöö koordineerimine	Kristel Merusk, Kaja Södor, Roman Vjazemski.
Andmetöötlus ja tabelid:	Marina Karpištšenko
Tellija-poolne kontaktisik:	Anniko Rebane

Kontaktandmed:

- Üldtelefon: 585 29 700
- E-post: post@turu-uuringute.ee
- Kodulehekülg: www.turu-uuringute.ee
- Aadress: Pärnu mnt. 102, korpus A, 11312 Tallinn

Uuringujuhi kontaktandmed:

- Telefon: 5515200
- E-post: juhan@turu-uuringute.ee

UURINGU TULEMUSED

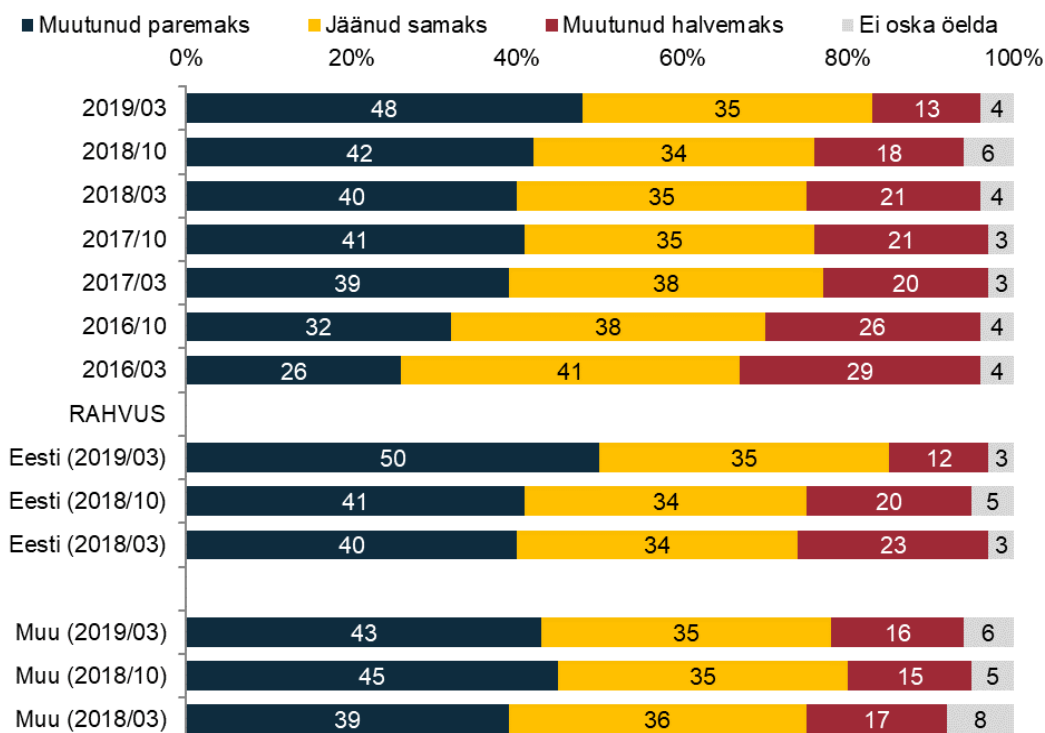
1 Hinnangud Eesti elule ning uhkus Eesti üle

Inimeste suhtumist ühiskonnaelu erinevatesse küsimustesse, sealhulgas riigikaitse, mõjutab muuhulgas ka see, kui positiivselt või negatiivselt hinnatakse Eesti elu tervikuna. Kui inimesed tajuvad ühiskonnaelus toimuvaid muutusi paremuse poole, suhtutakse ka erinevatesse ühiskonnaelus esile kerkivatesse probleemidesse tasakaalukamalt ja positiivsemalt. Küsisime:

Kui Te hindate Eesti elu tervikuna, siis kas viimastel aastatel on asjad muutunud paremuse või halvemuse suunas või on jäänud samaks?

Hinnangud muutustele Eesti elus on järjest paranenud juba alates 2015. aastast. Seda, et Eesti elu on muutunud paremuse poole, leiab 48 protsenti ning seda, et olukord on muutunud halvemaks, arvab 13 protsenti küsitletutest (Joonis 2). Võrreldes mullu oktoobris toimunud küsitlusega on kasvanud just eestlaste poolt antud positiivsete vastuste osakaal. Muust rahvusest inimeste hinnangud muutustele Eesti elus, mis eelmisel aastal oluliselt paranesid, on jäänud samale tasemele.

Joonis 2. Hinnangud muutustele Eesti elus, 2016-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Positiivsemalt hindavad Eesti arengut kõrgharidusega vastajad, kelle seas muutusi paremuse suunas tajub 57 protsenti. Kesk- või kesk-eriharidusega vastajatest arvab nii 47 protsenti, vähem kui keskharidust omavatest vastajaist aga 38%.

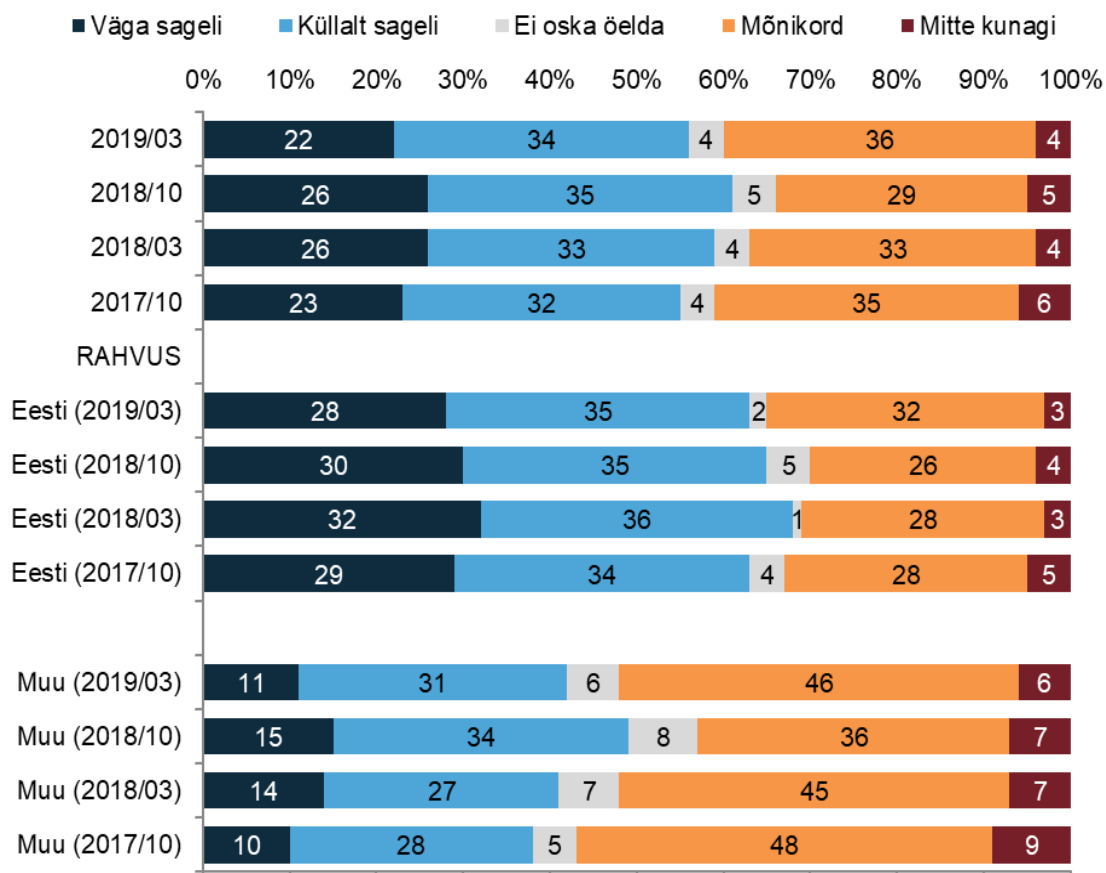
Mõistagi mõjutab hinnanguid ka vastaja majanduslik olukord: sissetulekurühmas alla 300 euro ühe leibkonna liikme kohta kuus näeb muutusi paremusele 44 protsenti, 301-400 eurot 40 protsenti; 401-650 eurot 50 protsenti ja üle 650 euro juba rohkem kui 52 protsenti. Tasub märkida, et väiksemate sissetulekuga vastajate hinnangud Eesti arengule on muutunud positiivsemaks, mis võib olla seotud uue tulumaksu määramise korra mõjuga väiksema sissetulekuga vastajatele.

Sellest, kuidas tajutakse muutusi Eesti elus, sõltub olulisel määral ka see, milline on vastajate emotsionaalne suhe Eestisse - kas siin elamise üle tuntakse uhkust ja heameelt.

Nende osakaal, kes tunnevad Eestis elamise üle uhkust ja heameelt väga või küllalt sageli, liikus kuni eelmise aasta oktoobrini tõusujoones, jõudes oktoobriks 61 protsendini. Küllap oli eelmisel aastal kasvanud uhkus ja heameel Eestis elamise üle mingil määral seotud Eesti 100 juubelipidustustega. Tänavu märtsis on selliste vastajate osakaal kahanenud 56 protsendini.

Eestlaste hulgas on väga või küllalt sageli Eestis elamise üle uhkust või heameelt tundvate vastajate osakaal kõikunud vahemikus 63 kuni 68 protsendini – seekordse küsitluse tulemus jääb selle vahemiku alumisse otsa (63%). Muust rahvusest vastajate seas nägime eelmise aasta oktoobris selliste vastajate osakaalu kasvu 49 protsendini, kuid nüüd märtsis on see taas langenud 42 protsendile. Kui eelmise aasta patriotismipuhangule võis mõjuda Eesti 100 raames toimunud kampaania, siis tänavu märtsis võis langusele alust anda pettumus Riigikogu valimiste tulemustes (Joonis 3).

Joonis 3. Uhus ja heameel selle üle, et elatakse Eesti Vabariigis, 2017-2019 võrdlus (%; N = kõik vastajad)

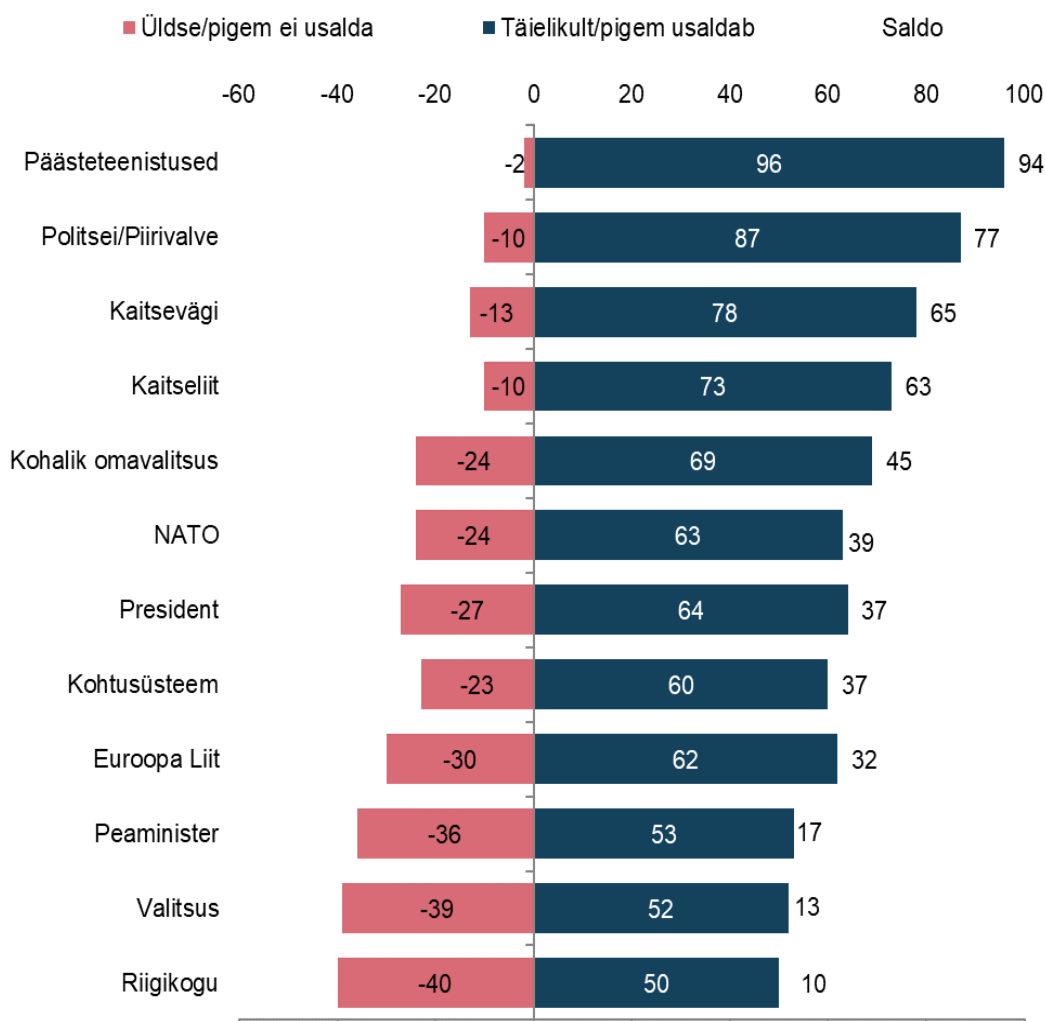
2 Institutsioonide usaldusväarsus

Uuringus on vaatluse all elanike usaldus mitmete riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Institutsioonide valik on tehtud, arvestades nende rolli Eesti julgeolekupoliitika kujundajana, elluvijana või toetajana. Alates oktoobrist 2018 lisati institutsioonide loetellu ka kohalikud omavalitsused ja kohtusüsteem.

2.1 Institutsioonide usaldusväarsus

Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväarsust neljapallisel skaalal: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Kaheteistkümnest uuringusse lülitatud institutsioonist usaldatakse kõige enam päästeteenistust – päästjaid usaldab tervelt 96% Eesti elanikkonnast, järgnevad politsei ja piirivalve (87%), kaitsevägi (78%), Kaitseliit (73%), kohalik omavalitsus (69%) ja Vabariigi President (64%) (Joonis 4).

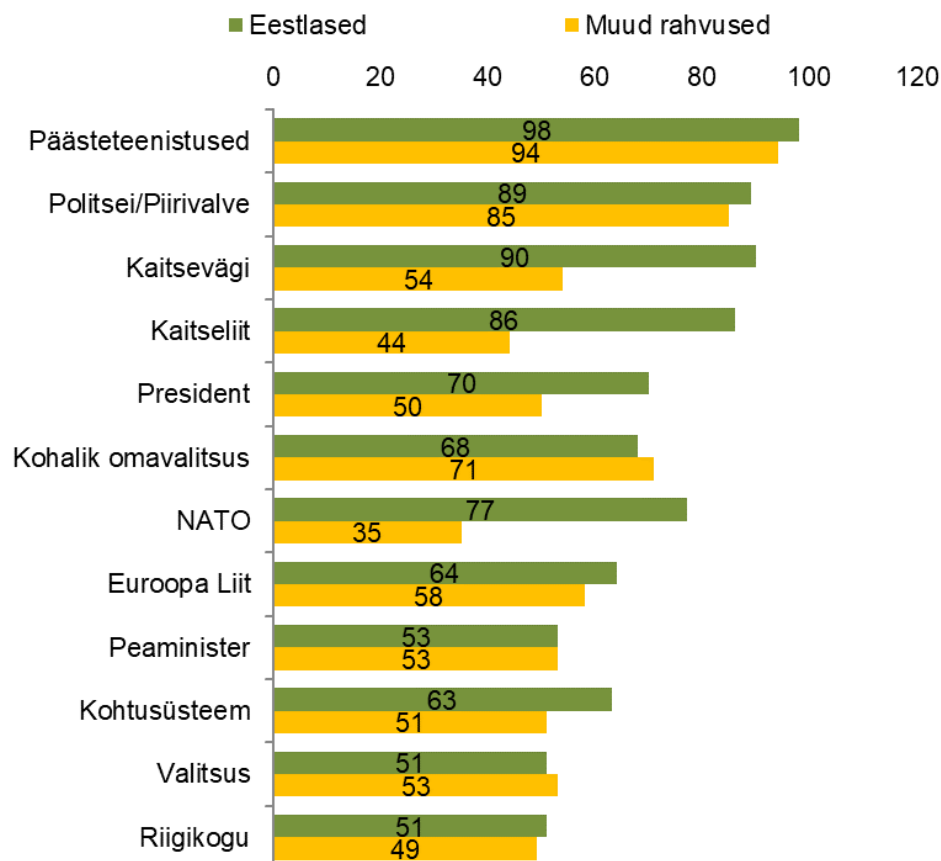
Joonis 4. Institutsioonide usaldusväarsus märtsis 2019 (%) (N = kõik vastajad)

Traditsiooniliselt pälvivad kõige vähem usaldust poliitilised institutsioonid, ent ka riigikogu ja valitsuse usaldusväarsuse saldo (usaldajate ja mitte-usaldajate osakaalude vahe) on riigikogu valimiste järgset perioodi arvestades küllaltki kõrge: riigikogu, valitsust ja peaministrit usaldab enam kui pool elanikkonnast.

Rahvusvahelisi institutsioone NATO-t ja Euroopa Liitu usaldab võrdselt 63-64 protsenti vastanutest, kuid nende usaldusväarsuses on suuri erinevusi eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel. Kui Euroopa Liidu usaldusväarsus erineb eestlaste ja muust rahvusest vastajate hinnangutes vähe, siis NATOt usaldusväärseks hindavate mitte-eestlaste osakaal on eestlastest kaks korda väiksem (Joonis 5).

Joonis 5. Institutsioonide usaldusväärsus eestlaste ja muust rahvusest elanike silmis märtsis 2019 (täielikult ja pigem usaldab %; N = kõik vastajad)

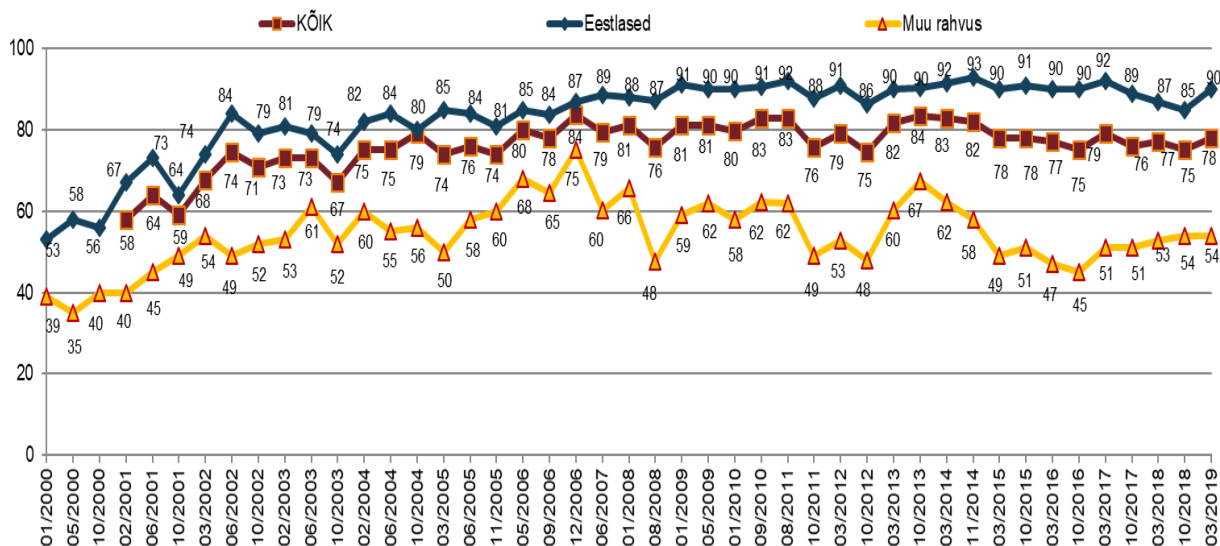
Päästeteenistuse, politsei- ja piirivalve ning valitsuse ja riigikogu vastu on eestlaste ja muust rahvusest vastajate usaldus ligikaudu võrdne, kuid kaitseväge ja Kaitseliidu puhul on erinevused suured nagu nägime ka NATO usaldusväärsusele antud hinnangutes. 20 protsenti eestlastest madalam on ka Vabariigi Presidendi usaldusväärsus muust rahvusest vastajate seas.

2.2 Kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusväärsus

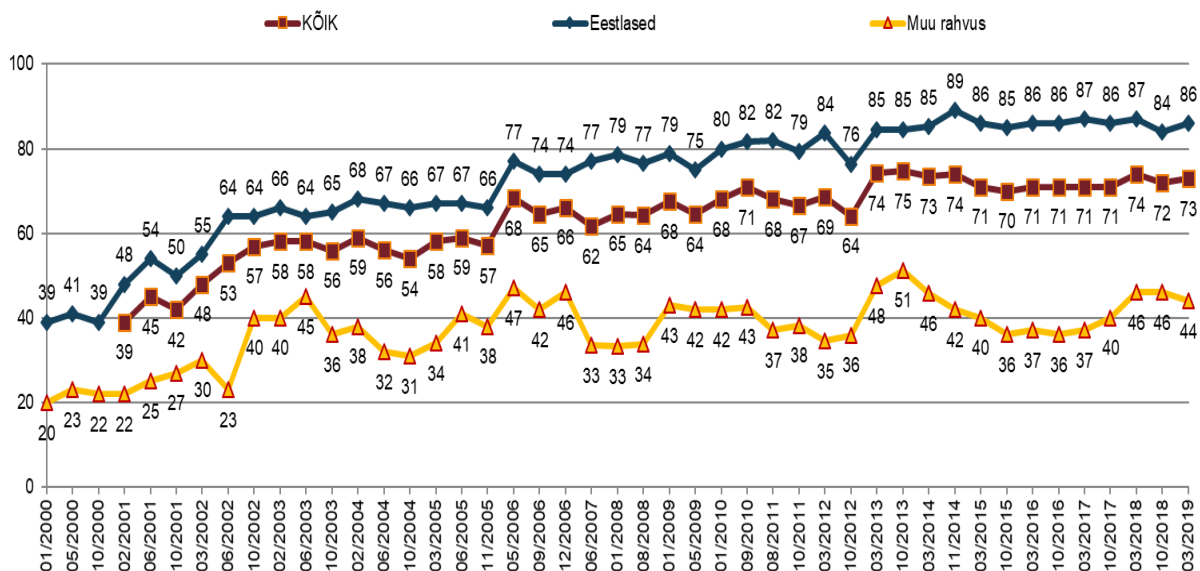
Kaitseväge, mis on päästeteenistuste ning politsei ja piirivalve järel usaldusväärsuse pingereas kolmandal kohal, usaldas 2019. aasta märtsis 78% Eesti elanikest. Eesti- ja venekeelsete vastajate hinnangutes kaitsevägele on endiselt väga suur erinevus – seda usaldab 90 protsenti eestlastest ja 54% mitte-eestlastest. ([Joonis 6](#)).

Kaitseliit asub usaldusväärsimate institutsioonide seas kohe kaitseväge järel – Kaitseliitu usaldas 2019. aasta märtsis 73% Eesti elanikest, seejuures 86 protsenti eestlastest ja 44% mitte-eestlastest. ([Joonis 7](#)).

Joonis 6. Kaitseväge usaldusväärsus 2000-2019; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

Joonis 7. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2019; ; eestlaste ja muust rahvusest elanike hinnangute võrdlus (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)

3 Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate sellest, milliseks hindab avalikkus julgeoleku alast olukorda Eestis ja maailmas, milliseid ohtusid nähakse lähemate aastate jooksul julgeolekule ning mis aitaks tagada Eesti riigi suuremat julgeolekut.

3.1 Julgeolek maailmas

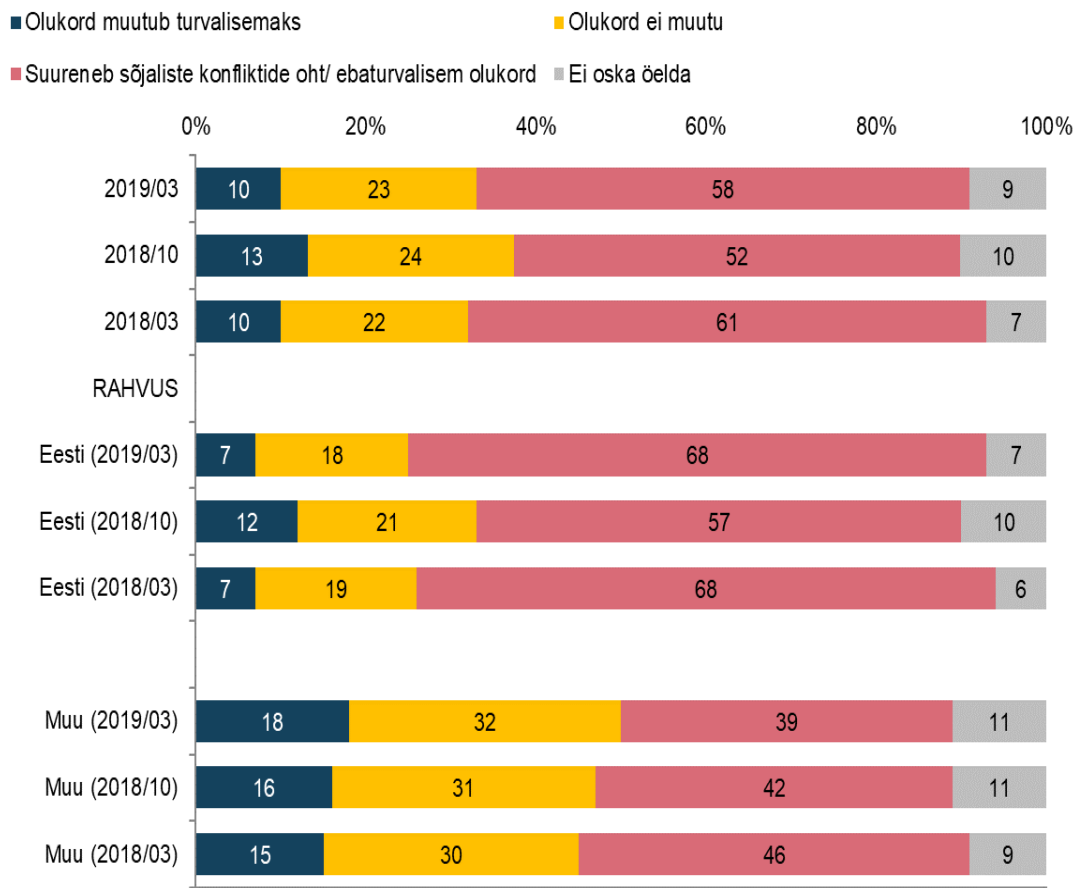
Küsimust, millega vastajatel palutakse hinnata maailma julgeolekuolukorra muutumist, on esitatud juba alates 2000. aastast ja see kõlab järgmiselt:

Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?

Arvamus, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus, tõusis 2015. aasta kevadel 70 protsendist kõrgemale. 2016 sügisel sellise hinnangu andjate osakaal küll vähenes, ent püsis endiselt kõrge. Alates 2017 sügisest, mil ebastabiilsuse kasvu eeldas 66 protsenti küsitletutest, hakkas ohutunne vähenema – märtsis 2018 prognoosis ebaturvalisuse kasvu 61%, oktoobris 52% ning nüüd, märtsis 58 protsenti. 10% vastanutest usub, et maailm muutub eeloleval kümnendil turvalisemaks ning 23% arvab, et olukord püsib muutumatuna (Joonis 8).

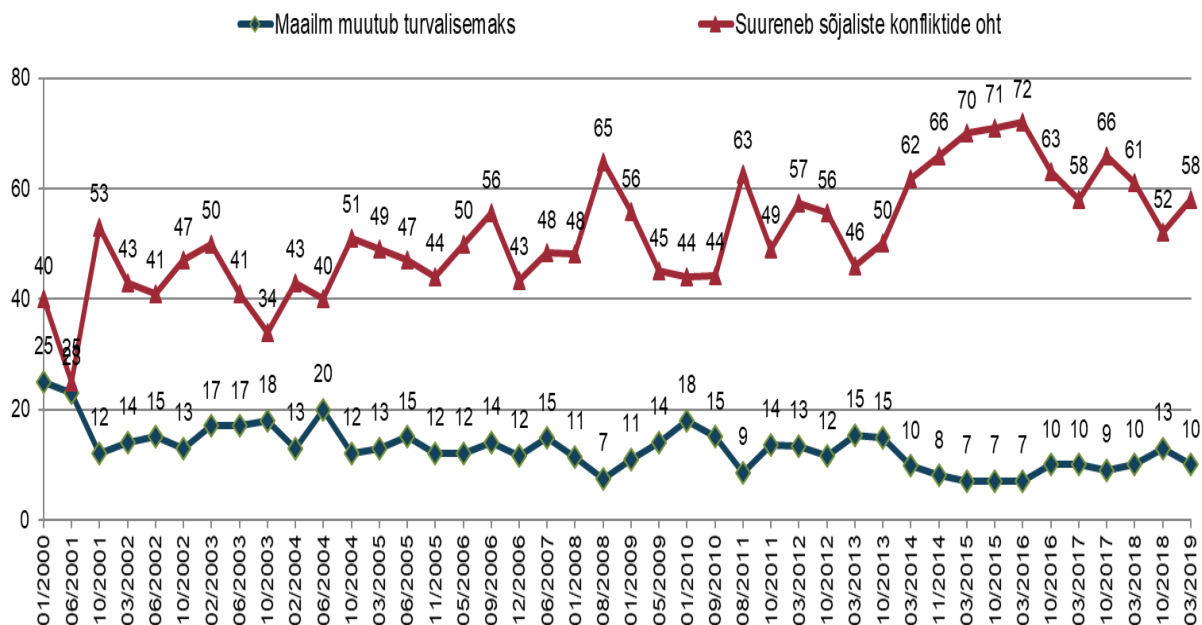
Kui eestlaste ohutaju on võrreldes eelmise aasta oktoobriga kasvanud aastatagusele tasemele (68% leiab, et julgeoleku alane ebastabiilsus maailmas kasvab), siis muust rahvusest vastajate ohutaju on pigem kahanenud (42 protsendilt 39 protsendile).

Joonis 8. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel, 2018-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Pikemaajalisem trend kahe vastandliku seisukoha osakaaludega on esitatud [joonisel 9](#). Sellelt on näha, et alates 2014 aasta kevadest, kui sai alguse Ukraina kriis, püsis ebaturvalisuse ja sõjaliste konfliktide kasvu kartvate vastajate osakaal kogu aeg 60 protsendist kõrgemal, ulatudes kolmes küsitluses koguni üle 70 protsendi. Alles kahes viimases küsitluses on see langenud taas alla 60 protsendi, püsid siiski kõrgena.

Joonis 9. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

3.2 Julgeolek Eestis

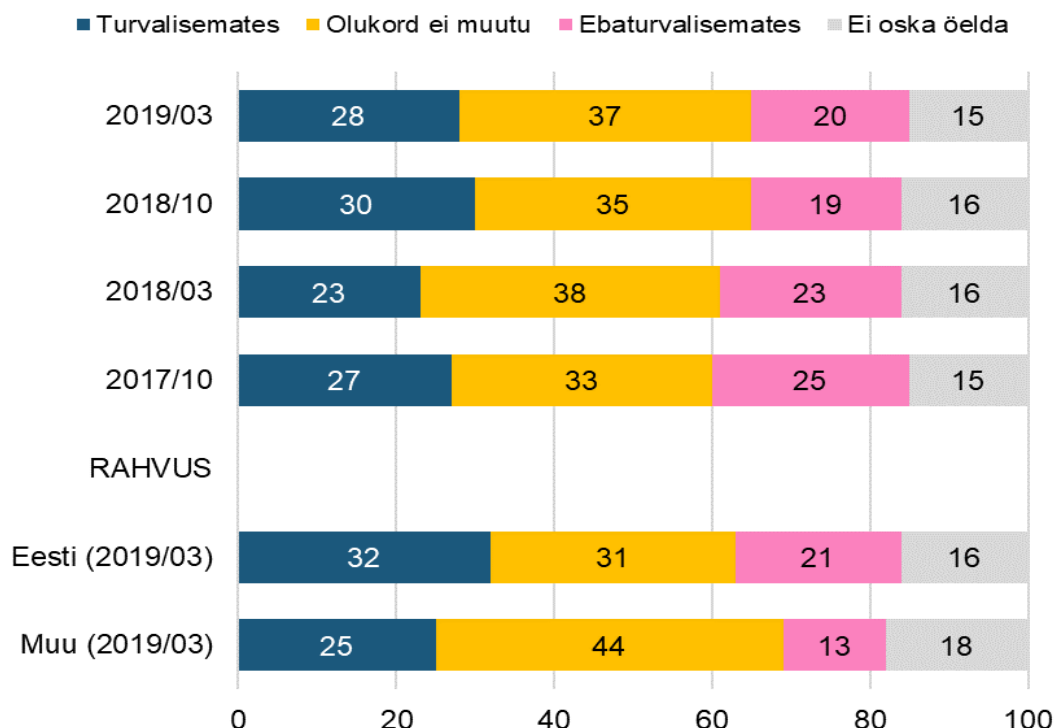
Küsimus Eesti julgeolekuolukorra kohta esitati alljärgnevas sõnastuses:

Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates tingimustes?

Turvalisuse olukorda Eestis tajutakse positiivsemana kui maailmas tervikuna. Turvalisemat arengut järgmise kümnendi jooksul prognoosib 28 protsenti, ebaturvalisemat 20 protsenti.

Võrreldes venekeelsete vastajatega on eestlaste seas rohkem nii suurema turvalisuse kui ka ebaturvalisuse prognoosijaid (vastavalt 32 ja 21 protsenti), venekeelsed vastajad eeldavad rohkem olukorra samaks jäämist (44 protsenti) (Joonis 10).

Joonis 10. Olukord Eestis eeloleval aastakümnel, 2017-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

3.3 Ohud maailma julgeolekule

Palusime vastajatel hinnata, mil määral kujutavad nende arvates erinevad tegurid ohtu rahule ja julgeolekule maailmas. Võrreldes varasemate küsitlustega vastajatele hindamiseks esitatud ohtude nimekirja eelmise aasta oktoobris pisut muudeti. Sinna lisati küberrünnakud ning väärinfo ja valeuudiste laialdane levik, mis mõlemad tõusid nelja olulisema ohu hulka.

Kui vaadata koos hinnanguid „see kindlasti“ ja „mõningal määral ka see“, siis peetakse kõiki küsimustikus loetletud ohte maailma julgeolekut ohustavateks enam kui 60 protsendi ning seitset ohtu enam kui 80 protsendi küsitletute poolt (Joonis 11).

Kõige olulisemaks ohuks peetakse küberrünnakuid: kindlasti 54 protsenti ja mõningal määral 35 protsenti. Teisel kohal on terrorivõrgustike tegevus, mida peab kindlasti ohtlikuks 51 protsenti ja mõningal määral ohtlikuks 38 protsenti küsitletutest.

Kolmandal kohal on sõjapõgenike ja pagulaste sissetulek Euroopasse, mida pidas kindlasti ohuks 50 protsenti ja mõningal määral 39 protsenti küsitletutest.

Neljandal kohal on väärinfo ja valeuudiste levik, mille olulisus on võrreldes eelmise küsitlusega kasvanud (kindlasti 45%, mõningal määral 40%).

Järgnevad ülemaailmne majanduskriis (kindlasti 44%, mõningal määral 43%) ja globaalsed kliimamuutused (42% ja 42%). Nende vastajate osakaal, kes globaalseid kliimamuutusi kindlasti ohuks peavad, on kasvanud kümne protsendipunkti võrra.

33 protsendi küsitletute poolt peetakse kindlasti ohtlikuks ka organiseeritud kuritegevust. Koos vastusega „mõningal määral“ (48%) tõuseb ka see globaalne oht üle 80 protsendi taseme.

Võrreldes organiseeritud kuritegevusega hinnatakse Venemaa katseid taastada oma mõjuvõimu naaberriikides sagedamini kindlasti ohtlikuks (39 protsenti). Kuid koos vastusega „mõningal määral“ jääb Venemaa ohu summaarne osakaal vaid 70 protsendi peale, millega see oht jääb päris pingerea lõppu.

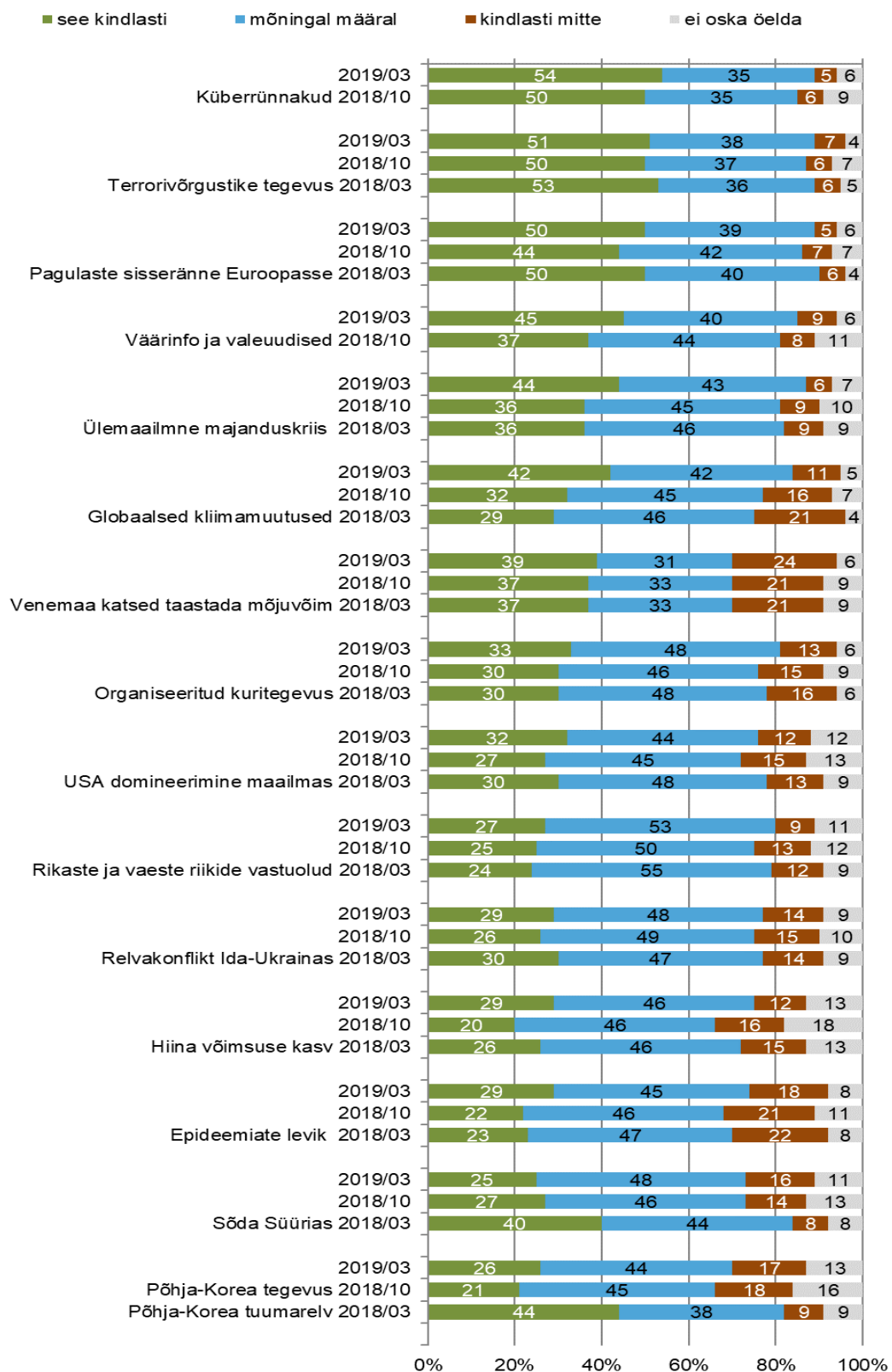
Summaarselt Venemaast ohtlikumaks peetakse USA sõjalist ja majanduslikku domineerimist maailmas (kindlasti + mõningal määral 76%), rikaste ja vaeste riikide vastuolusid (80%), relvakonflikti Ida-Ukrainas (77%), Hiina võimsuse ja mõjuvõimu kasvu maailmas (75%) ning epideemiate levikut (74%).

Sõda Süürias ja Ida-Ukrainas ning Põhja-Korea tegevus on aktuaalsust kaotanud: kindlasti peab neid maailma julgeolekule ohtlikuks alla 30 protsendi küsitletutest, ehkki mõningal määral ohtlikeks hinnatakse neid endiselt enamiku vastanute poolt.

Sõda Süürias on kunagiselt esikohalt taandunud 73 protsendi tasemele, kusjuures kindlasti peab seda ohtlikuks 25 protsenti. Ka Põhja-Koread peab kindlasti (26%) või mõningal määral (44%) maailma julgeolu ohustajaks 70 protsenti küsitletutest.

Võrreldes varasemate küsitlustega on kasvanud küberrünnakute, väärinfo ja valeuudiste leviku, ülemaailmse majanduskriisi ja globaalsete kliimamuutuste ohtlikkuse tajumine. Kahanemas on Süürias ning Põhja Koreas toimuva ohtlikuks pidamine.

Joonis 11. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2018 - 2019
(%; N = kõik vastajad)

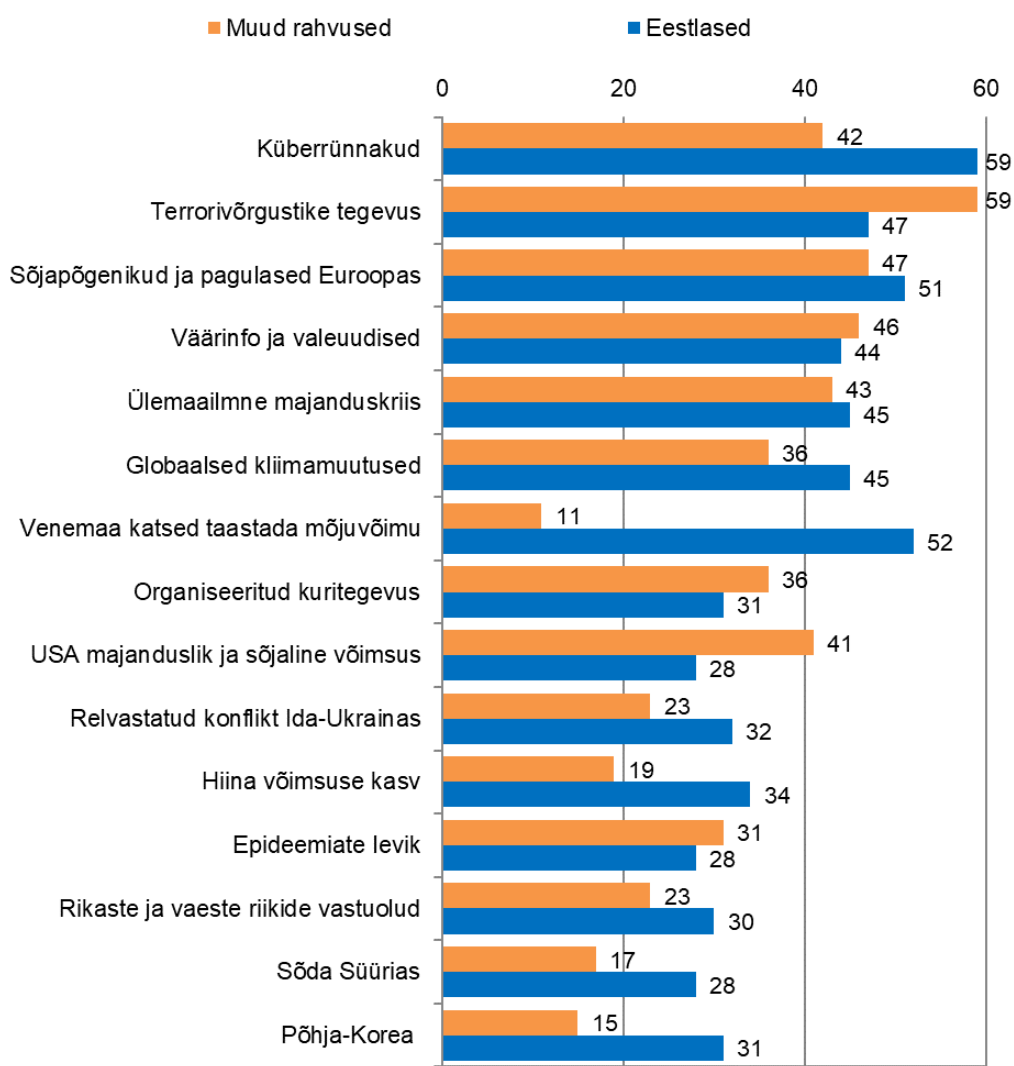
Terrorivõrgustike tegevust, USA mõju maailmas ja organiseeritud kuritegevust peavad muust rahvusest vastajad ohtlikumaks kui eestlased; üsna sarnaselt hinnatakse väärinfo ja valeuudiste levikut, ülemaailmset majanduskriisi, epideemiate levikut ning ka sõjapõgenike ja pagulaste Euroopasse tulekut (vt. Joonis 12).

Ülejäänud ohte hindavad eestlased ohtlikumaks kui muust rahvusest vastanud. Kõige tähelepanuväärsem erinevus on aga selles, kui ohtlikuks hinnatakse Venemaa tegevust oma mõjuvõimu taastamiseks naaberriikides. Eestlaste jaoks see ohtlikkuselt teisel kohal (kindlasti peavad seda ohtlikuks 52% eestlastest vastajaist), venekeelsete vastajate jaoks jääb aga Venemaa ohtude pingereas viimasele kohale.

Eestlaste ja muust rahvusest vastajate erinev arusaam Venemaa rollist maailma julgeoleku ohustamisel põhjustab ka erinevaid hinnanguid Eesti riigikaitsele.

Joonis 12. Ohud rahule ja turvalisusele maailmas 2019 märtsis

(vastused „see kindlasti“ %; eestlaste ja muust rahvusest vastajate võrdlus)

3.4 Ohud Eestile

Eesti riiki ähvardavate ohtude tõenäosuse väljaselgitamiseks esitati vastajaile 15 erinevat võimalikku ohtu ning paluti hinnata nende esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Sarnaselt globaalsete ohuteguritega lisati ka siin eelmisel sügisel nimistusse vaeuudiste levik ning täiendavalt veel ka vihakõne. Varem nimistus olnud Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus asendati suure tööstusõnnetusega ja ulatusliku looduskeskkonna reostusega (Joonis 13).

On viis ohtu, mille realiseerumist peavad enam kui pooled vastanuist lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks.

Aasta aastalt on peetud üha tõenäolisemaks organiseeritud rünnakuid infosüsteemide vastu ehk nn küberrünnakuid: väga või küllaltki tõenäoliseks peab neid 75% küsitletutest (oktoobris 2018 oli selliseid vastajaid 67%).

Oluliselt teisel kohal on jätkuvalt vaeuudiste levik, mis on väga või küllaltki tõenäoline 71 protsendi küsitletute arvates (oktoobris 65 protsenti).

Kolmandal kohal on 62 protsendiga mõne välisriigi sekkumine Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (oktoobris 58 protsenti).

Neljandale kohale tõusis vihakõne levik 55 protsendiga (oktoobris 45%) ja viiendaks jäi ulatuslik merereostus, mida peeti väga või küllaltki tõenäoliseks 54 protsendi küsitletute poolt (oktoobris 53%).

Üle 40 protsendi küsitletutest peab tõenäoliseks ka ulatuslikku looduskeskkonna reostust (43%), ülejäänud ohtude väga või küllaltki tõenäoliseks pidajate osakaal on 30 protsenti ja alla selle.

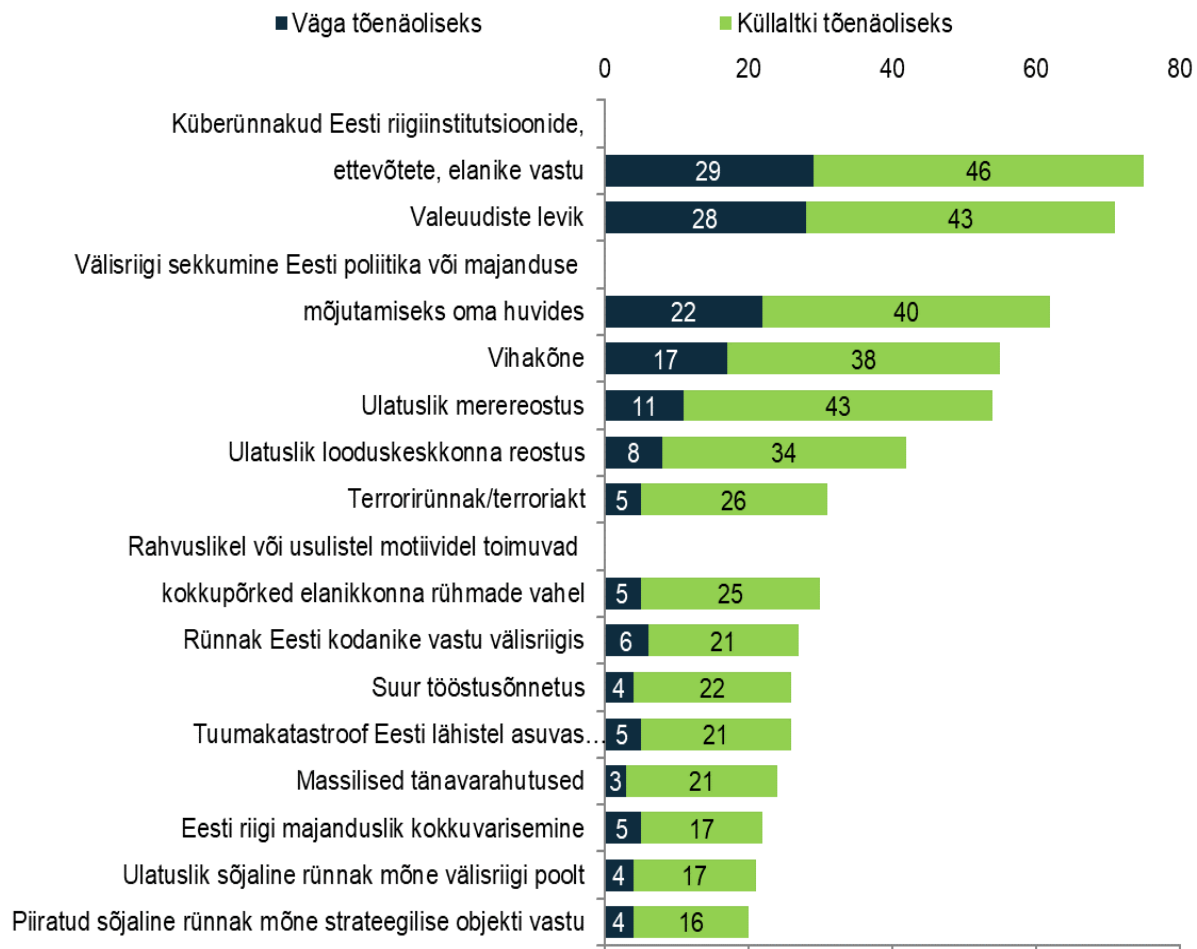
Kõige vähem tõenäolisteks hinnatakse vastajate poolt ulatuslikku või piiratud ulatusega sõjalist rünnakut Eesti vastu - seda peab väga või küllaltki tõenäoliseks viiendik küsitletutest.

Ka Eesti siseste ohtude hindamisel ilmnevad erinevused eestlaste ja mitte-eestlaste poolt antud vastustes. Eestlased peavad enamikke ohte tõenäolisemaks kui venekeelsed vastajad.

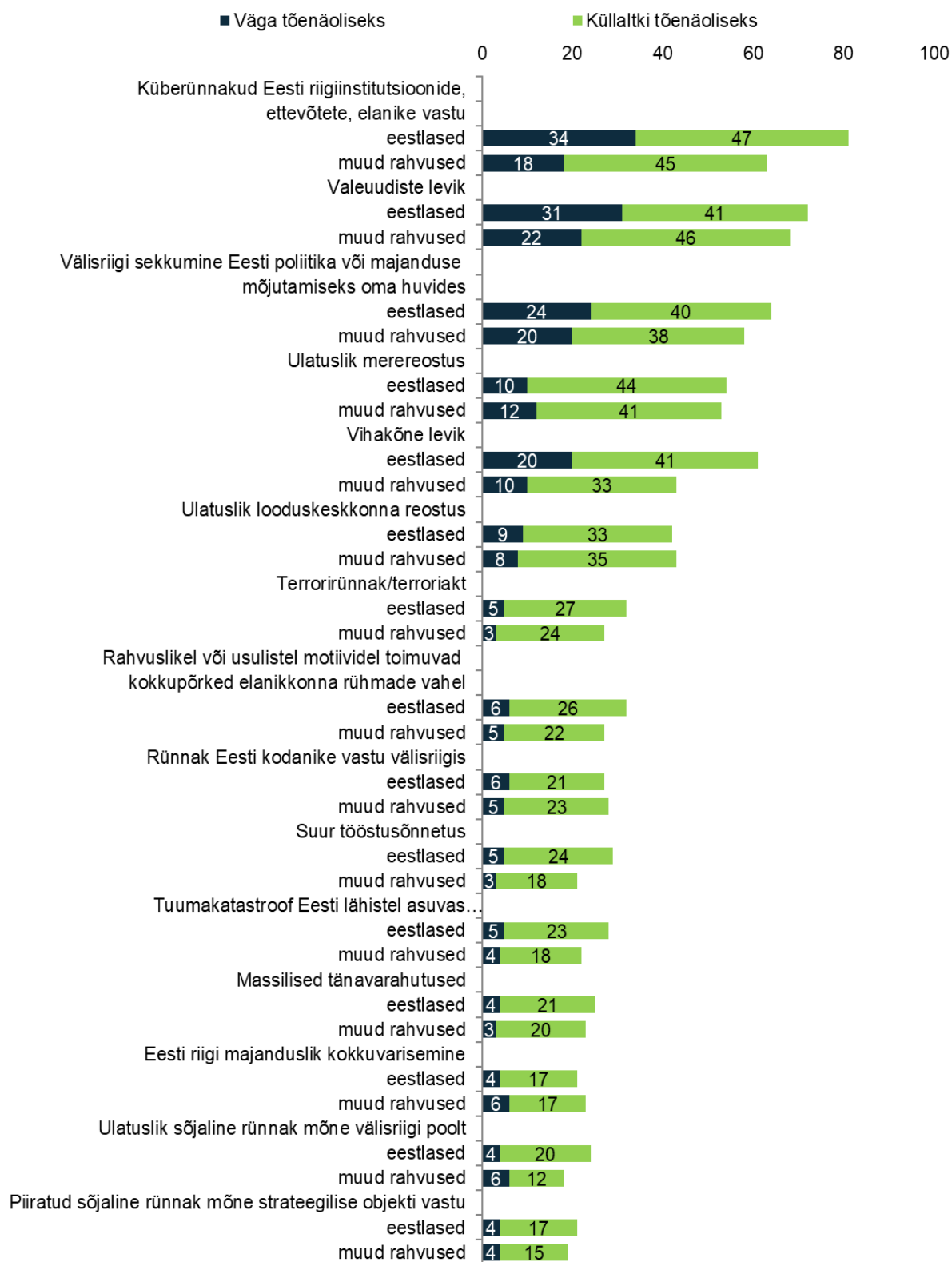
Võrdselt tõenäoliseks peetakse ohte keskkonnale: ulatuslikku merereostust ja looduskeskkonna reostust. Samuti rünnakut Eesti kodanike vastu välisriigis, Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist ja massilisi tänavarahutusi.

Suurim erinevus on küberrünnakute tõenäoliseks pidamises (vastavalt 81% ja 63%) ja hinnangutes vihakõne levikule (61% ja 43%).

Joonis 13. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul 2019 märtsis (%) ; N = kõik vastajad)

Joonis 14. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eestlaste ja muust rahvusest vastajate hinnangute võrdlus 2019 märtsis (%) (N = kõik vastajad)

3.5 Julgeolekuohtude meediakajastusest

2017 sügisel lülitati arvamusemonitooringusse küsimus selle kohta, kuidas hinnatakse julgeolekuohtude teemat meediakajastust. Küsimus kõlas järgmiselt:

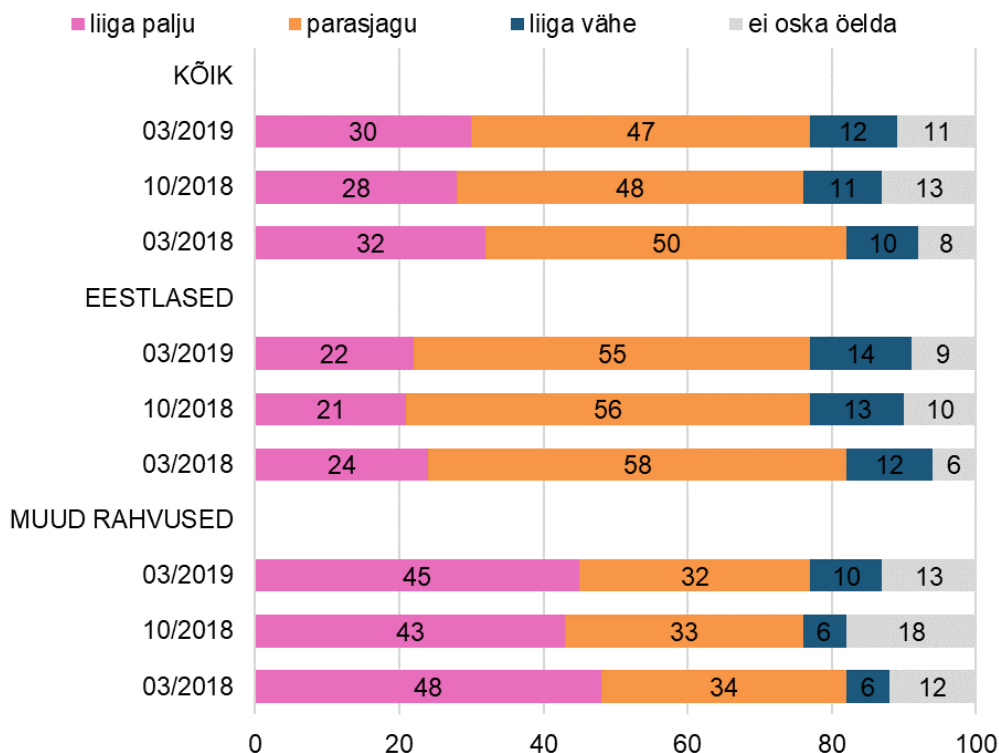
Kuidas Teile tundub, kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe?

Arvamused julgeolekuohtude meediakajastuse teemal on olnud aastate lõikes küllaltki püsivad. Nende vastajate osakaal, kelle arvates sõjalistest ohtudest kirjutatakse ja räägitakse liiga palju, on 30 protsenti. Ligi pooled (47%) küsitletutest leiavad, et sõjalisi ohte käsitletakse meedias parasjagu.

Kui eestlaste seas ongi selgelt domineerivaks see viimane seisukoht (55% leiab, et Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest räägitakse ja kirjutatakse parasjagu), siis mitte-eestlaste enamiku (45%) arvates kajastatakse seda teemat ülearu palju.

Seda, et sõjalistest ohtudest räägitakse liiga vähe, arvab vaid 12 protsenti küsitletutest (Vt. [Joonis 15](#)).

Joonis 15. Kas Eesti meedias kirjutatakse ja räägitakse Eestit ähvardavatest sõjalistest ohtudest ülearu palju ja liiga sageli, parasjagu või pigem liiga vähe? 2018/2019 (%) (N = kõik vastajad)

3.6 Julgeolekutagatised

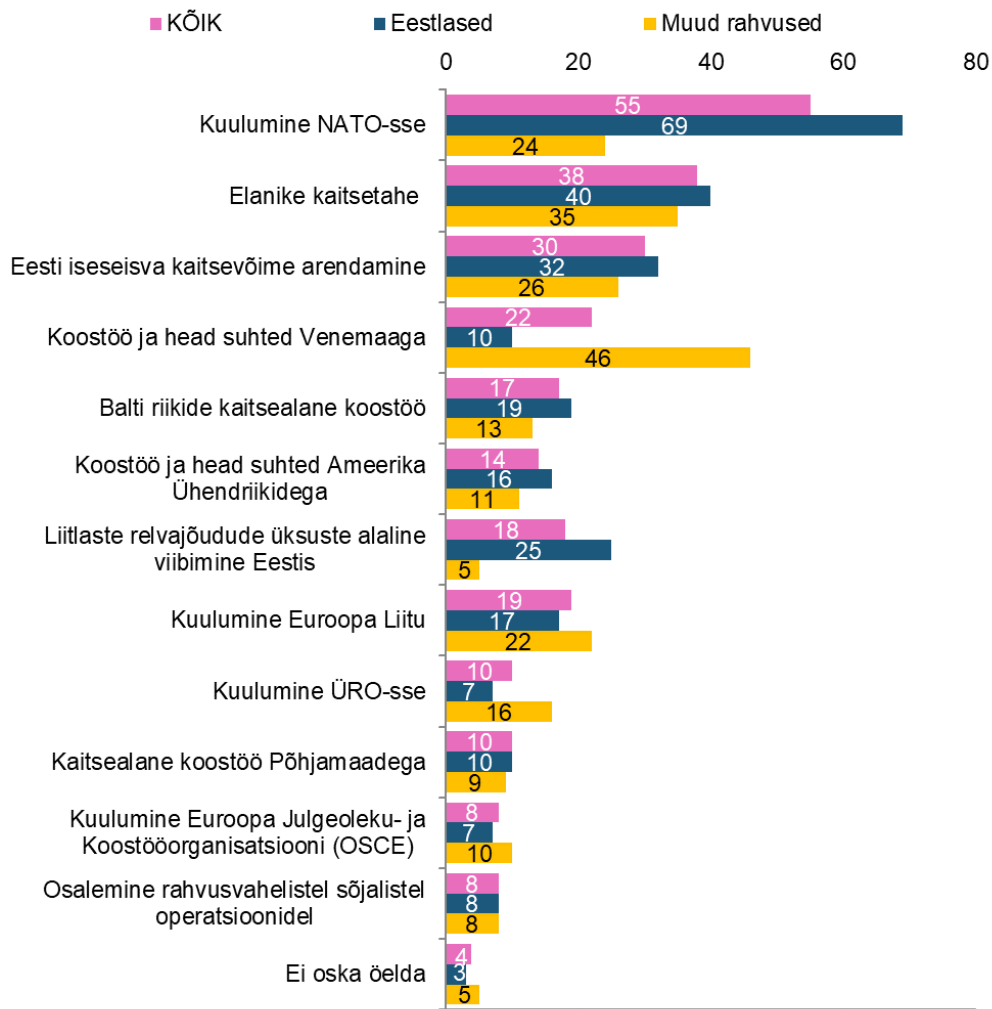
Tegurite hulgas, mis tagavad elanikkonna arvates Eesti riigile suurima julgeoleku, on läbi kõigi varasemate küsitluste olnud esikohal Eesti riigi NATO liikmeks olek. Seda nimetab ka seekord kolme olulisema teguri seas 55 protsenti vastajaist. Teisel kohal on elanike kaitsetahe 38 protsendiga ja kolmandal kohal Eesti iseseiva kaitsevõime arendamine 30 protsendiga (Vt. Joonis 16). Tulemused ei ole võrreldes sügisega muutunud – võib öelda, et avaliku arvamuse enamik mõistab adekvaatselt meie peamisi julgeolekutagatise.

Neile kolmele tegurile järgneb, peamiselt muust rahvusest vastajate mõjul, koostöö ja head suhted Venemaaga (22%). Seda nimetab kolme olulisema teguri seas 46 protsenti muust rahvusest vastanutest ja vaid 10 protsenti eestikeelsetest vastajatest. Venemaa-suhete nägemine Eesti turvalisuse garantiina muutub järjest vähemolulisemaks nii eestlaste kui ka muust rahvusest vastajate arvates.

Nii eestlaste kui ka mitte-eestlaste seas saavad suhteliselt võrdset toetust kaitsealane koostöö Põhjamaadega ning osalemine rahvusvahelistel missioonidel (7%).

Eestlaste vastustes nimetatakse võrreldes venekeelsete vastajatega sagedamini häid liitlassuhteid USA-ga ja liitlaste relvajõudude alalist Eesti territooriumil viibimist; samuti koostööd teiste Balti riikidega. Muust rahvusest vastajad aga tähtsustavad eestlastest enam liikmesust rahvusvahelistes organisatsioonides (Euroopa Liit, ÜRO, OSCE).

Joonis 16. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eestlaste ja venekeelsete elanike hinnangute võrdlus – märts 2019 (%) ; N = kõik vastajad)

4 Eesti inimeste kaitsetahe

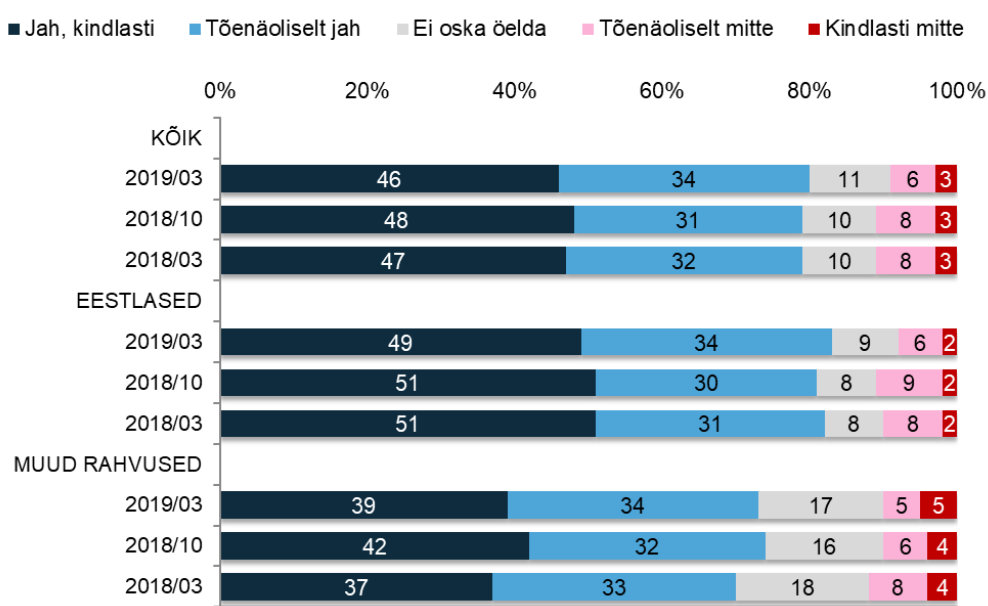
Kaitsetahtet mõõdetakse uuringus kolme küsimuse abil. N.ö. passiivset kaitsetahtet väljendab seisukoht, et Eestit tuleks välisvaenlase kallaletungi korral kaitsta (“Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?”), aktiivset kaitsetahtet aga isiku valmisolek ise oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lüüa („Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?”). Samuti selgitatakse välja nende inimeste osakaal, kes väljendavad soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda.

Kaitsetahte teemaga seostub ka küsimus elanike informeeritusest selle kohta, kuidas nad saaksid võimaliku kallaletungi korral Eesti kaitsmises osaleda – kui inimestel puudub arusaam oma võimalikust rollist sõjalise konflikti olukorras, pole põhjust eeldada ka kõrget kaitsevalmidust.

4.1 Suhtumine vastupanu osutamise vajalikkusesse

Relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate elanike osakaal on püsinud stabiilselt 80 protsendi lähedal, kord sellele alla jäädes, siis taas ületades. Ka märtsis 2019 pidas relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 80% Eesti elanikkonnast (Joonis 17).

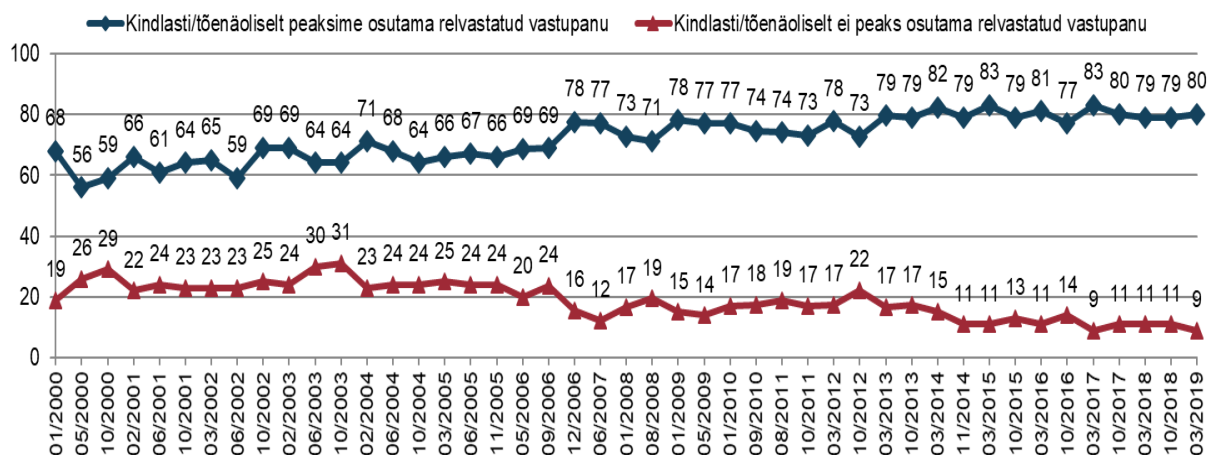
Joonis 17. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik, 2018-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

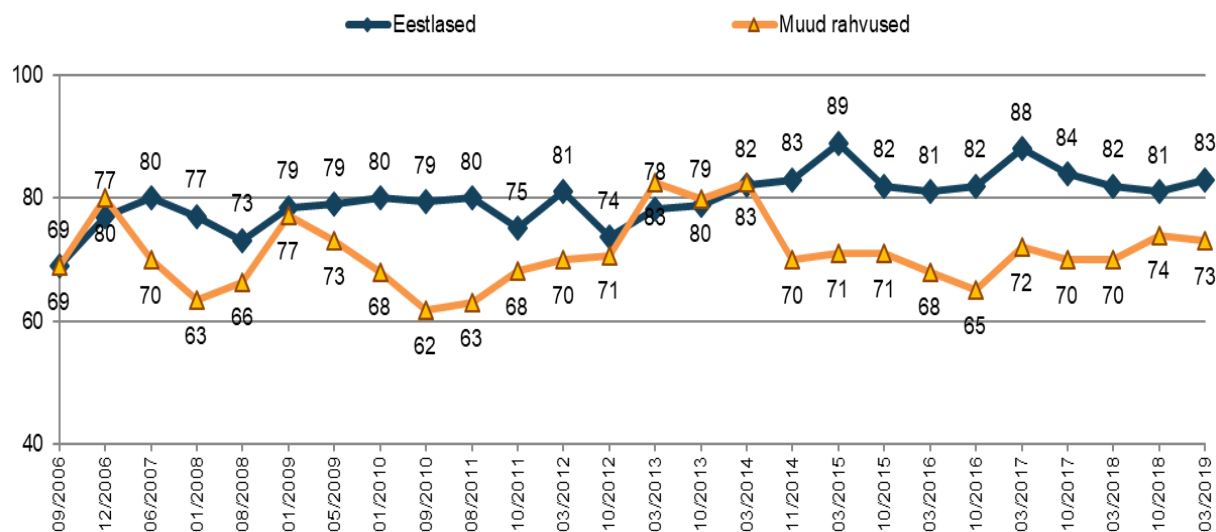
Eestlastest vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui muust rahvusest inimesed, ent erinevus pole kuigi suur. Kindlasti vajalikuks peab vastupanu 49% eestlastest ja 39% venekeelsetest vastajatest. Vastupanu osutamist ei pea vajalikuks 8% eestlastest ja 10% muust rahvusest vastajatest. Viimaste hulgas on oluliselt rohkem „ei oska öelda“ vastanuid (17%).

Passiivset kaitsetahet väljendanute osakaal on olnud kõrge ka varasemates uuringutes, ehkki ajalise perspektiivis võib näha selle pooldajate osakaalu pidevat kasvu (Vt. [Joonis 18](#)). Eestlaste ja muust rahvusest vastajate võrdlustrend on esitatud [Joonisel 19](#).

Joonis 18. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

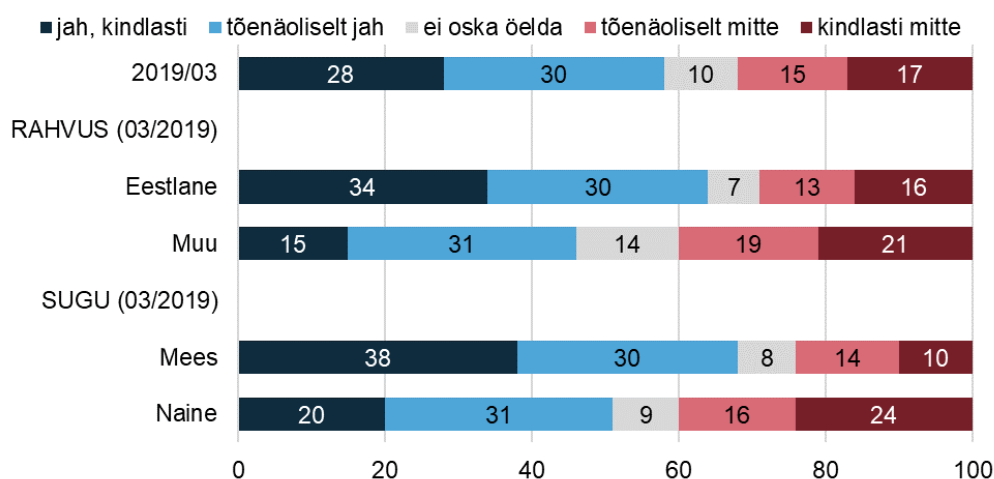
Joonis 19. Rünaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eestlaste- ja mitte-eestlaste võrdlus 2006-2019 (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)

4.2 Valmisolek osaleda kaitsetegevuses

Valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda (ehk nn. aktiivne kaitsetahe) on madalam kui relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidajate osakaal. Kui relvastatud vastupanu osutamist pidas kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 80%, siis ise oleks oma võimete ja oskuste kohaselt valmis kaitsetegevuses osalema 58% elanikkonnast (Joonis 20).

Joonis 20. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale, märts 2019 (%) (N=kõik vastajad)

28 protsenti Eesti elanikkonnast oleks kindlasti ja 30 protsenti tõenäoliselt valmis oma oskuste ja võimete kohaselt riigikaitstes kaasa lööma. Kindlasti või tõenäoliselt ei oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 32 protsenti küsitluteest.

Kuna kaitseväeteenistus kuulub vaid Eesti kodanike kohustuste hulka, siis on aktiivse kaitsetahte küsimuses erinevus eestlaste ja muust rahvusest elanike hoiakutes ootuspäraselt suurem kui passiivse kaitsetahte puhul. Kui eestlastest oleks valmis ise kaitsetegevuses osalema 64%, siis mitte-eestlastest vaid 46%. Muust rahvusest Eesti kodanike seas on see protsent 50%, Venemaa kodanike seas 41% ja määratlemata kodakondsusega vastajate hulgas 45%.

Aktiivse kaitsevalmiduse puhul tuleb silmas pidada asjaolu, et riigikaitstes osalemist seostatakse avalikus arvamuses eelkõige relvastatud vastupanuga, milles nähakse traditsiooniliselt reservväelaste ja meeste ülesannet. Seetõttu jääb valmisolek omapoolseks panustamiseks paratamatult madalamaks naiste ja vanemaealiste vastajate puhul (kui meestest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 68 protsenti, siis naistest vaid pooled; üle 60-aastastest vastajatest oleks kaitsetegevuses valmis osalema vaid 49 protsenti).

Kui vaadata üksnes meessoost kodanike valmisolekut riigikaitstes osaleda, saame aktiivsest kaitsetahtest positiivsema pildi. Meessoost kodanikest on valmis riigikaitstes kaasa lööma 73 protsenti, seejuures 76% eestlastest ja 58% muust rahvusest vastanutest. Kuid 15-49 aastaste muust rahvusest Eesti kodanikest on riigikaitstes kaasa löömiseks valmis kaks kolmandikku (vt Tabel 3).

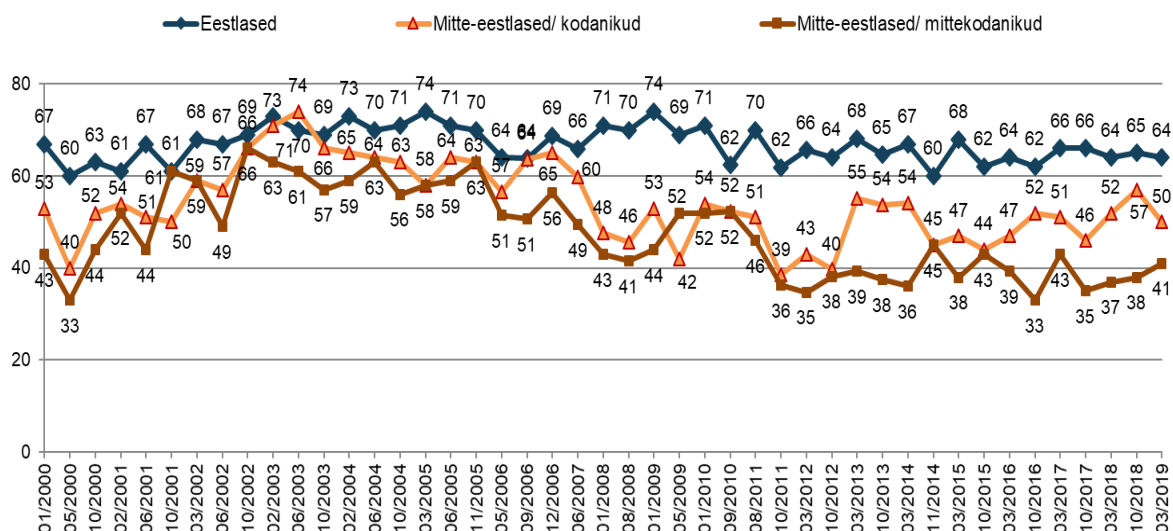
Tabel 3 – Valmisolek kindlasti või tõenäoliselt riigikaitstes osaleda meessoost kodanike vanusegruppides rahvuse lõikes, märts 2019

RAHVUS	KÕIK	15-34	35-49	50-64	65+
Eesti	76%	74%	85%	82%	58%
Vene v. muu	58%	69%	65%	35%	49%
KÕIK mehed/kodanikud	73%	73%	83%	75%	57%

Kui vaadata kaitsetahte ajalist muutumist rahvuse ja kodakondsuse lõikes, siis ilmneb, et aastal 2006 oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahte võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega. Pärast pronksiöö sündmusi 2007. aastal langes nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata või Venemaa kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus märgatavalt (Joonis 21).

Aastatel 2013-2014 hakkas mitte-eestlastest kodanike kaitsevalmidus taas kasvama, kuid 2014 aasta lõpus langes see taas alla 50 protsendi. Viimasel kolmel aastal on venekeelsete kodanike aktiivne kaitsetahte ulatunud taas üle 50 protsendi.

Joonis 21. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2019
(kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)

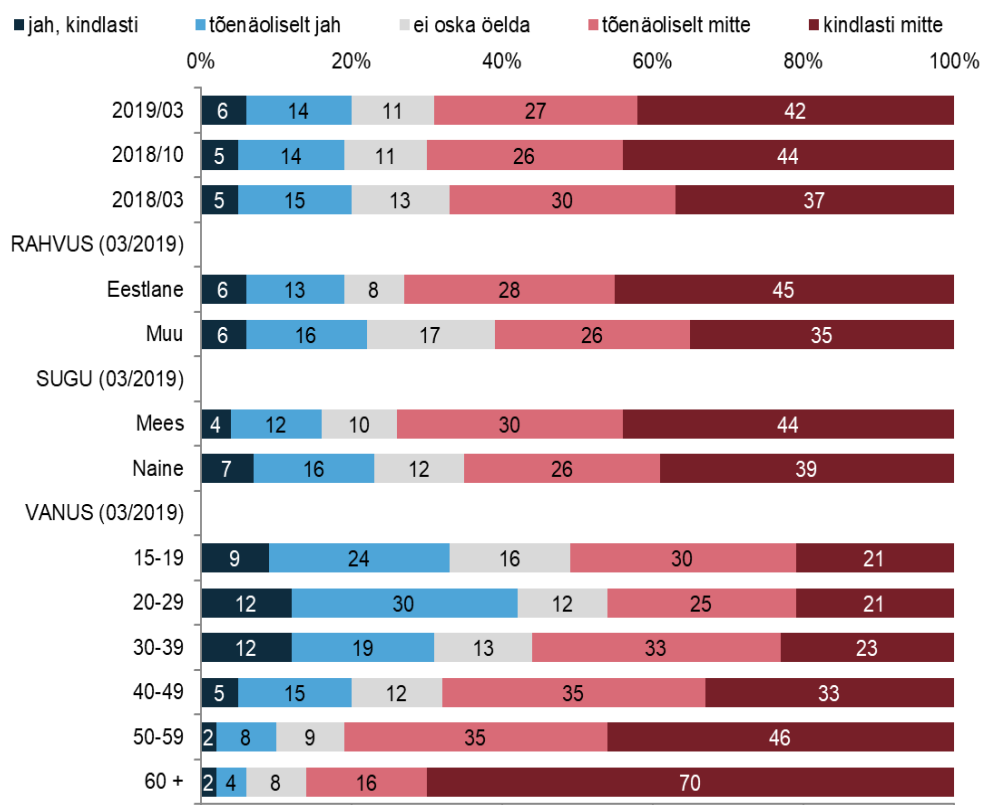
4.3 Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist viiendik eestimaalastest – see näitaja on olnud juba mitu aastat ligikaudu samal tasemel. 6% püüaks taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 14% teeks seda tõenäoliselt. Kindlasti või tõenäoliselt ei kavatseks ohu korral lahkuda 69 protsenti elanikest (Joonis 22).

Tõenäolisemad Eestist lahkujad oleksid naised (kindlasti või tõenäoliselt 23%) ning nooremad inimesed: alla 20 aastastest kavatseks lahkuda 33 protsenti, 20-29 aastastest 42 protsenti ja 30-39 aastastest 31 protsenti.

Alates 50 eluaastast soov sõjaohu korral Eestist lahkuda järsult langeb ning kõige vähem on võimalikke lahkujaid 60 aastast vanemate inimeste seas. Mitte-eestlaste seas oleks tõenäolisi lahkujaid 22 protsenti, eestlaste seas 19 protsenti.

Joonis 22. Eestist lahkumise tõenäosus, kui Eestile tungitaks kallale, 2018-2019 võrdlus (%); N = kõik vastajad

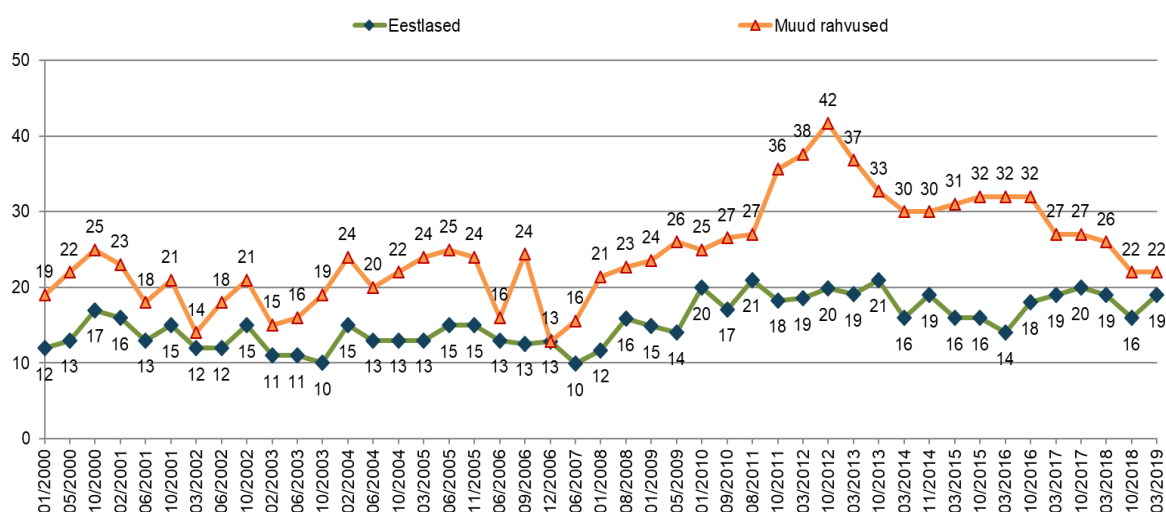

Vaadeldes kogu aegrida alates uuringuseeria algusest näeme mitte-eestlaste lahkumissoovi tõusu 2007. aastast alates, mis 2013. aastaks tõusis eriti kõrge 42 protsendi tasemele ning on seejärel püsinud 30-protsendi piiril. Viimases kolmes küsitluses on lahkuda soovijate osakaal jäänud alla 30 protsendi.

Eestlaste lahkumissoov tõusis 20 protsendi piirile majanduskriisi aastatel 2010-2013. Seejärel see pisut langes, kuid on viimasel kahel aastal taas ulatunud kuni viiendikuni. Erandiks on eelmise aasta sügis, kus kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda soovijate osakaal oli 16 protsenti (Vt. Joonis 23).

Joonis 23. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eestlaste – mitte-eestlaste võrdlus 2000-2019

(kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)

4.4 Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike kaitsealasest teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastata küsimusele:
Kas Te olete piisavalt informeeritud sellest, mida Te saaksite teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung?

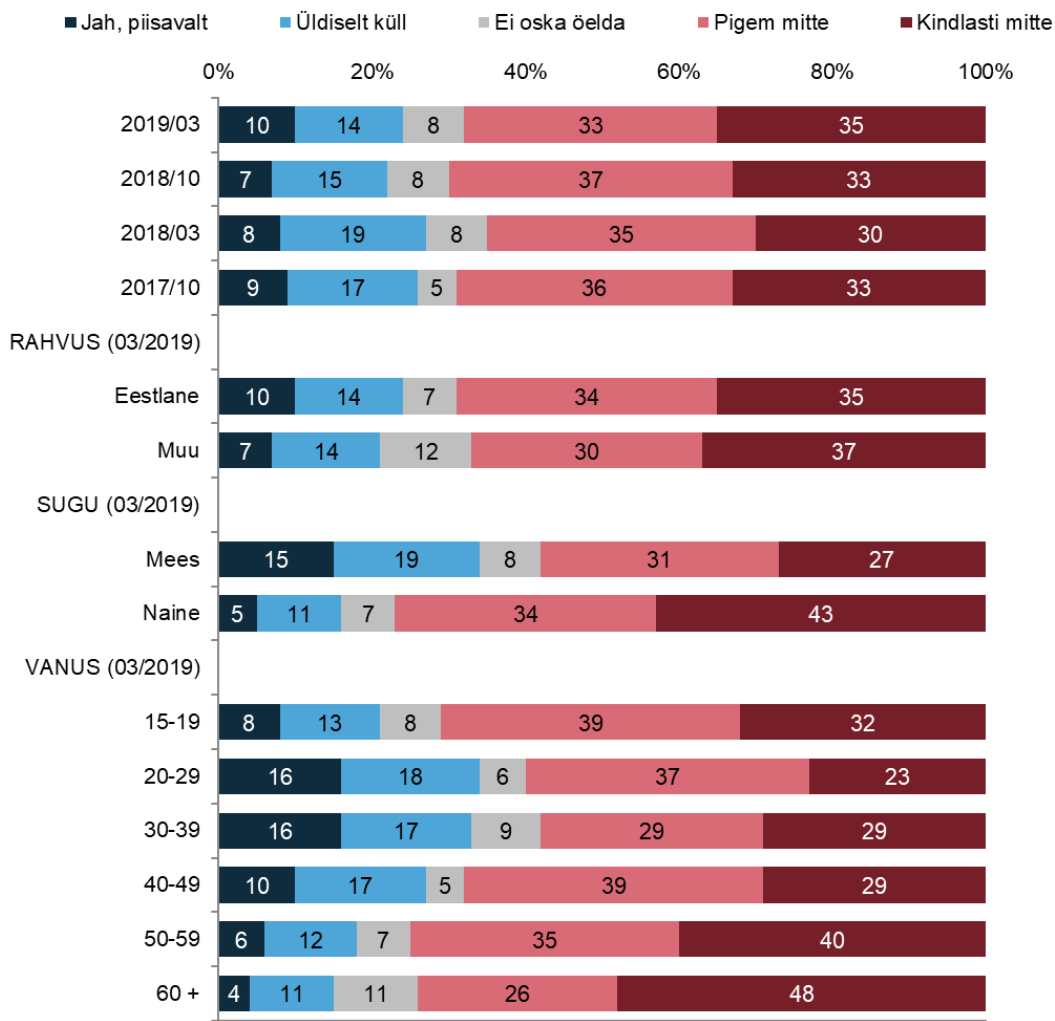
Tulemused näitavad, et inimesed hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt – vaid ligi neljandik küsitletutest vastab, et teavad vähemalt üldjoontes, mida saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, enam kui kaks kolmandikku ei ole aga sellest pigem või kindlasti mitte informeeritud (Joonis 24).

Oma informeeritust üldiselt heaks hindavate meeste osakaal on kaks korda naistest suurem (34% vs 16%), mida võib selgitada suurema kokkupuutega riigikaitseliste struktuuridega (ajateenistuse läbimine, Kaitseliit). Kuid hinnang oma informeerituse tasemele on siiski madal ka meeste hulgas.

Eestlaste ja muust rahvuste informeerituse erinevus on kahanemas, ehkki eestlastel on see mõnevõrra parem (vastavalt 24% vs 21%).

Kõige paremini peavad end informeerituks 20-39 aastased inimesed, vanuse kasvades aga hinnang oma informeeritusele järjest väheneb ja üle 60 aastastest peab end informeerituks vaid 15 protsenti.

Joonis 24. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung, 2017-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

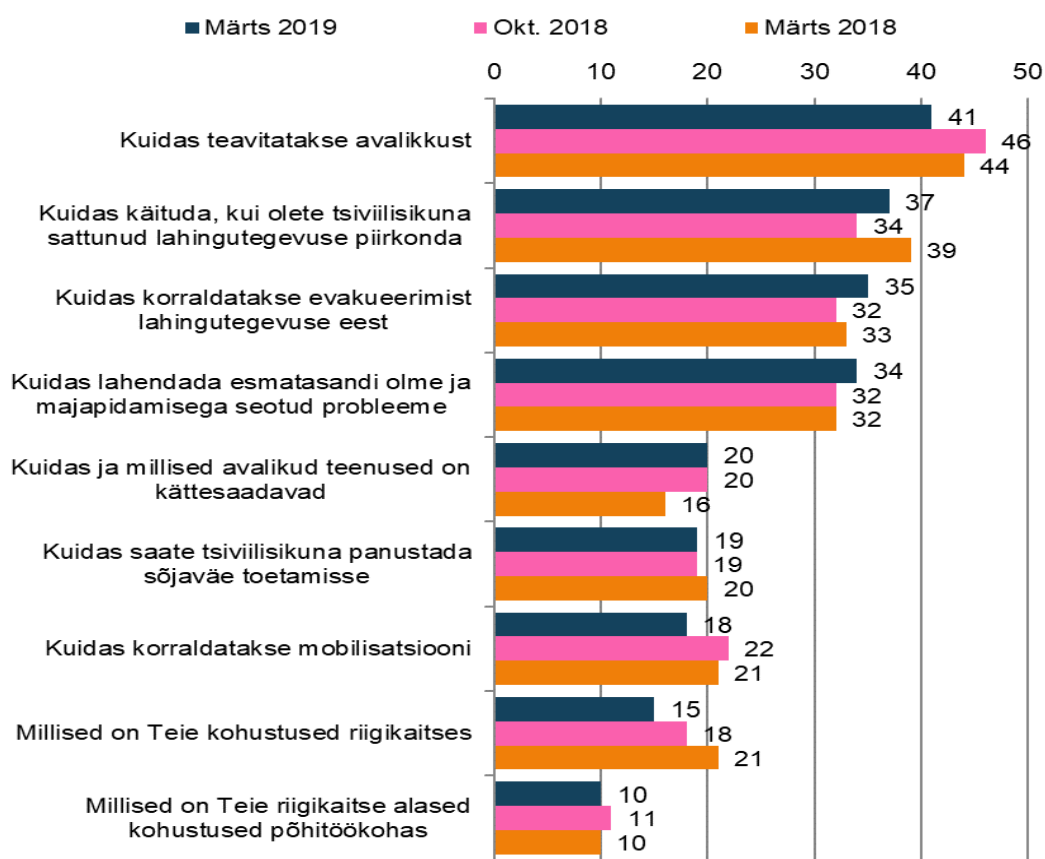
4.5 Mis teemadel vajatakse rohkem informatsiooni?

Et välja selgitada, millistel teemadel vajaksid inimesed kõige enam informatsiooni, et osata käituda välisvaenlase kallaletungi korral, paluti küsitletutel ette antud üheksa teema seast valida kolm nende jaoks olulisemat.

Teemade olulisusjärjestuses ja -tasemes ei ole aastate jooksul olulisi muutusi toimunud (Joonis 25). Neli olulisemat teemat, mis on tõusnud olulisemate sekka kõigis küsitlustes, seostuvad tsiviilisikute rolliga konflikti korral: kuidas teavitatakse avalikkust (41%); kuidas käituda, kui ollakse tsiviilisikuna sattunud lahingutegevuse piirkonda (37%), kuidas korraldatakse evakueerimist (35%) ning kuidas lahendada esmatasandi olme ja majapidamisega seotud küsimusi (34%).

Ülejäänud teemad on juba järgu võrra vähemolulised: see, millised on kohustused riigikaitstes ja kuidas korraldatakse mobilisatsiooni pakub huvi vähem kui viiendikule küsitletutest, kusjuures keskmisest enam on need teemad olulised meessoost vastajatele.

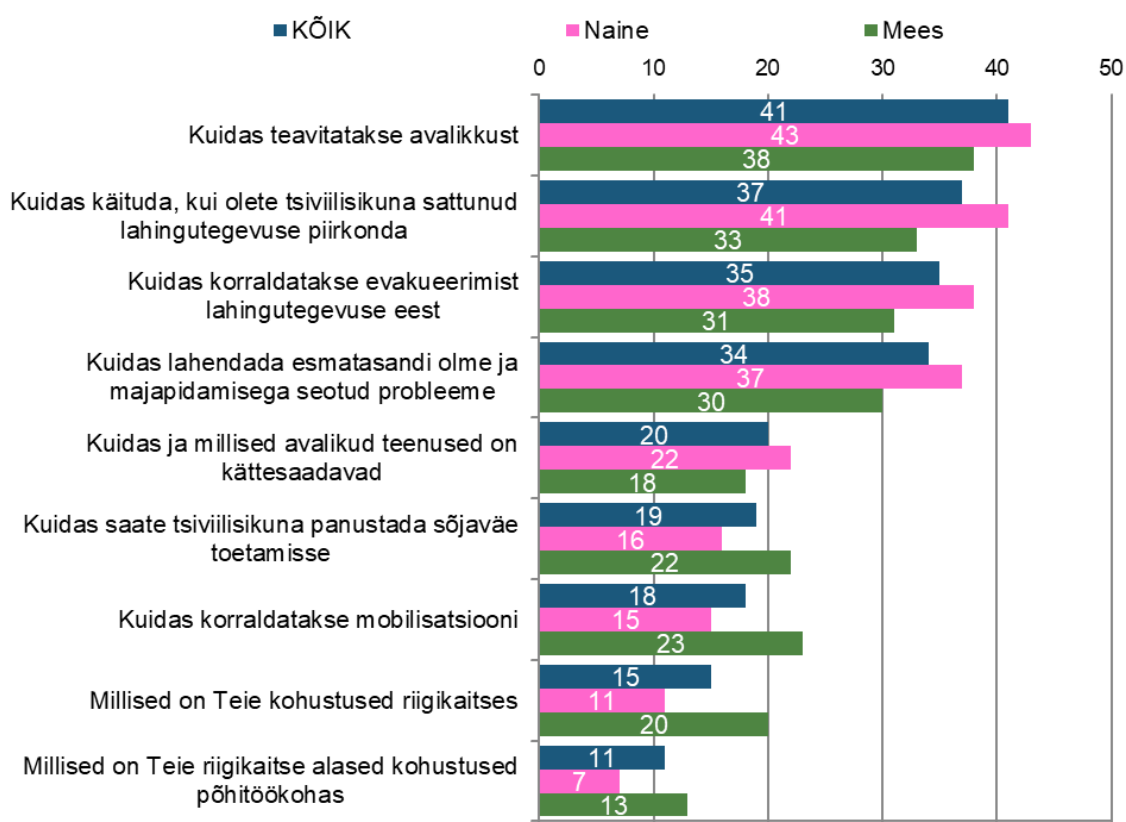
Joonis 25. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni, 2018-2019
(%; N = kõik vastajad)

Eelkõige torkabki silma meeste ja naissoost vastajate erinev infovajadus. Ehkki ka meestel on esiplaanil neli üldjärjestuses olulisemat teemat, peavad nad keskmisest olulisemaks ka seda, kuidas korraldatakse mobilisatsiooni, millised on nende kohustused riigikaitstes ja kuidas on võimalik tsiviilisikuna panustada sõjaväe toetamisse.

Naised soovivad meestega võrreldes rohkem infot tsiviilisikuna käitumise, evakuatsiooni, ning esmatasandi olmeprobleemide lahendamise kohta (Joonis 26).

Joonis 26. Millistel teemadel vajatakse rohkem informatsiooni, märts 2019, meeste ja naiste võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

5 Eesti kaitsevõime

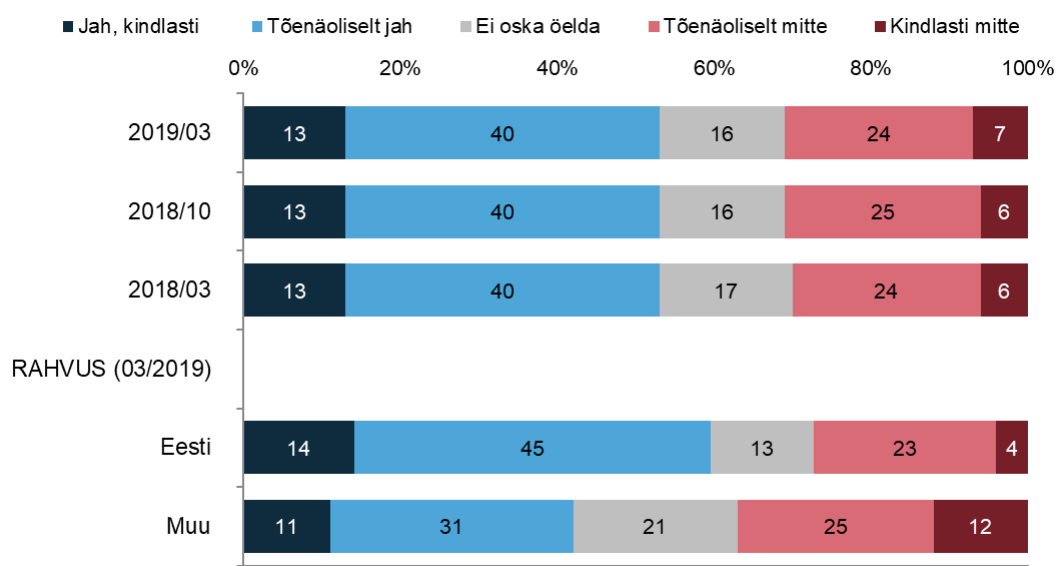
Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõimega, kaitsekulutuste mahuga ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

5.1 Hinnang Eesti kaitsevõimele

Vastajail paluti hinnata: **Kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?**

Alates 2014. aasta sügisest on nende vastajate osakaal, kes leiavad, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, ulatunud üle 50 protsendi. Viimases kolmes küsitluses on Eesti kaitsmist pidanud kindlasti või tõenäoliselt võimalikuks 53 protsenti küsitletutest. Nende vastajate osakaal, kes ei pea Eesti kaitsmist võimalikuks, on 31 protsenti (Joonis 27).

Joonis 27. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral, 2018-2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Usk Eesti iseseisvasse kaitsevõimesse on suurem eestlaste ning väiksem muust rahvusest vastajate seas: vastavalt 59% ja 42%. Täpselt sama suured olid protsendid ka eelmise aasta oktoobris.

Muust rahvusest Eesti kodanike arvamus on aga oluliselt erinev Venemaa kodanike ja määratlemata kodakondsusega vastajate omast. Kui muust rahvusest Eesti kodanikest usub Eesti kaitstavusse 48 protsenti, siis Venemaa kodanikest 27% ja määratlemata kodakondsusega vastajaist 34 protsenti.

5.2 Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

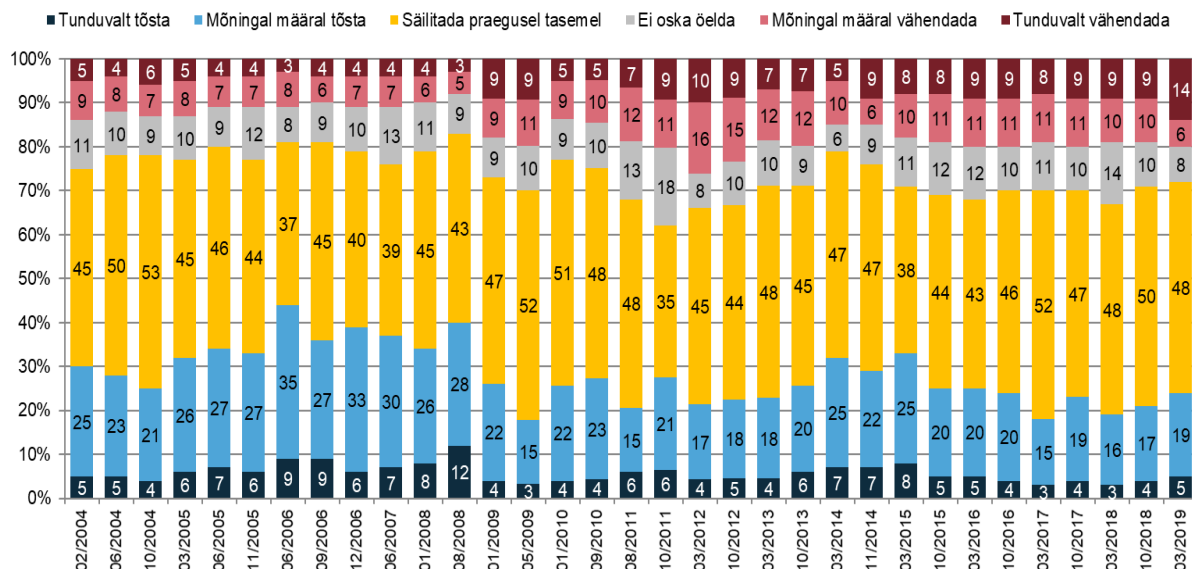
Eesti inimeste toetus riigikaitse rahastamisele on olnud toetav arvamusmonitooringu algusaastatest peale.

NATO-ga liitumise järel oli mõne-aastane periood (eelkõige aastatel 2006 – 2008), mil kaitsekulude tõstmist peeti vajalikuks kolmandiku või veelgi suurema osa elanikkonna poolt. Tol ajal räägiti palju vajadusest viia kaitsekulutused NATO nõuetega vastavalt 2 protsendini SKP-st.

Pärast seda, kui kahe protsendi kriteerium täideti ja viimastel aastatel isegi ületati, on kaitsekulutuste tõstmine kogunud varasemast vähem toetust ning suurem osa vastajatest pooldab praeguse taseme säilitamist. Toetus kaitsekulutuste suurendamisele kahanes ka aastatel 2009 – 2013 majanduslanguse mõjul.

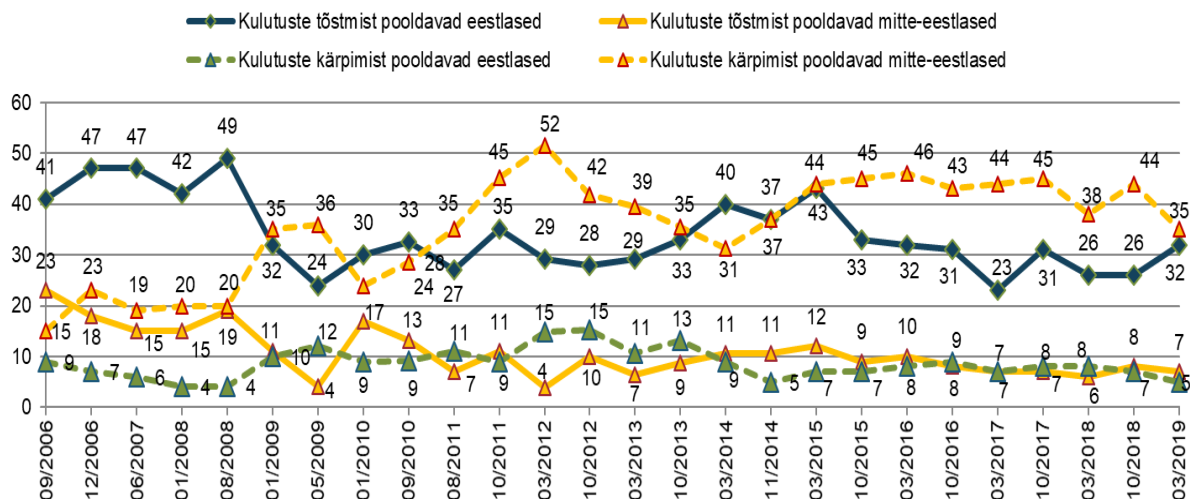
Hinnates täna Eesti kaitsekulutuste mahtu, on ligi pooled küsitletutest seisukohal, et kaitsekulutusi tuleks hoida praegusel tasemel (48%) (Joonis 28). Kaitsekulutuste tõstmist pooldab neljandik ja vähendamist viiendik elanikkonnast.

Joonis 28. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste osas; 2004-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Eestlaste ja muust rahvusest vastajate hoiakutes võib näha suuri erinevusi. Mitte-eestlaste hulgas on olnud kaitsekulutuste kärpimise pooldajaid viimase kolme aasta jooksul üle 40 protsendi. Märtsis 2019 soovis kaitsekulutuste vähendamist 35 protsenti mitte-eestlastest (Joonis 29).

Joonis 29. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2019 (%; N = kõik vastajad)

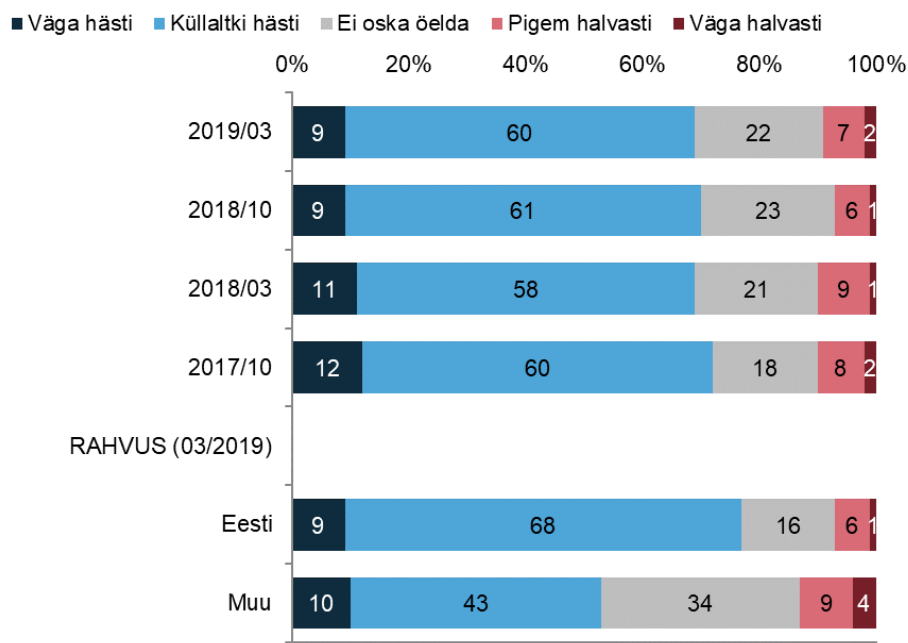
Seega on eestlaste ja muust rahvusest vastajate hoiakud kaitsekulutuste taseme suhtes pöördvõrdelised: eestlastest pooldab kulutuste tõstmist pea sama palju vastajaid kui on mitte-eestlaste seas toetajad kulutuste vähendamiseks. Samas kaitsekulutuste tõstmise pooldajaid on muust rahvusest vastajate seas sama vähe kui nende kulutuste langetamise soovijaid eestlaste hulgas – vastavalt 7 ja 5 protsenti.

5.3 Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

Hinnangud riigi tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel on viimasel kolmel aastal olnud domineerivalt positiivsed – väga või küllaltki heaks hindavad selle ka 2019 märtsis 69 protsenti küsitletutest (Joonis 30).

Nagu enamike riigikaitsele või riigi institutsioonidele antud hinnangute puhul, näeme ka siin eestlaste kõrgeimaid hinnanguid võrreldes muust rahvusest vastajatega: riigikaitse arendamisel tehtut peab heaks või väga heaks 77% eestlastest ja 53% mitte-eestlastest. Siiski ei ole ka viimaste hulgas negatiivseid hinnanguid riigikaitse arendamisele kuigi palju (13%), küll aga on suur „ei oska öelda“ vastanute osakaal (34%).

Joonis 30. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel; 2017-2019 võrdlus (%) N = kõik vastajad

5.4 Hinnang Eesti piiri kaitstusele

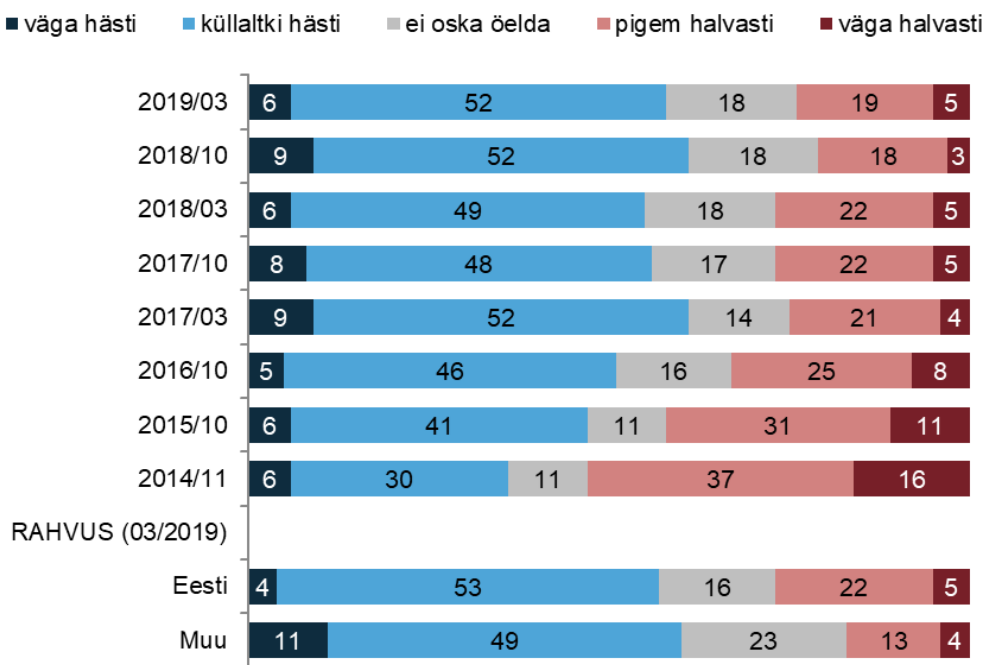
Eesti välispiiri kaitstuse teema tõusis teravalt päevakorda 2014. aastal seoses kaitsepolitsei ametniku Eston Kohveri röövimisega Vene eriteenistuste poolt.

Kui 2014 sügisel, kohe pärast intsidenti piiril, domineerisid negatiivsed hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele, siis juba 2016 kevadeks olid positiivsed hinnangud jõudnud taas selgelt ülekaalu (Joonis 31). Märtsis 2019 andis riigipiiri kaitstusele positiivse hinnangu 58 protsenti ja negatiivse hinnangu 24 protsenti küsitletutest. Võrreldes eelmise sügisega on hinnang muutunud veidi kriitilisemaks.

Eesti piiri küsimus on üks väheseid, mis pälvib muust rahvusest vastajatelt positiivsemaid hinnanguid kui eestlastelt. Positiivsete hinnangute osakaal on muust rahvusest vastanute seas kõrgem kui eestlaste hulgas (eestlased 57% ja muud rahvused 60%) ning kui eestlastest hindab piiri kaitstust negatiivselt 27 protsenti, siis mitte-eestlastest vaid 17 protsenti.

Eriti drastiliselt erinesid hinnangud 2014 sügisel, mil vaid 27% eestlastest andis piiri kaitstusele positiivse hinnangu, halvaks või väga halvaks hindas selle 67%. Muust rahvusest vastanutest hindas Eesti idapiiri kaitse tookord halvaks või väga halvaks vaid 26 protsenti.

Joonis 31. Hinnangud Eesti välispiiri kaitstusele; 2014-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

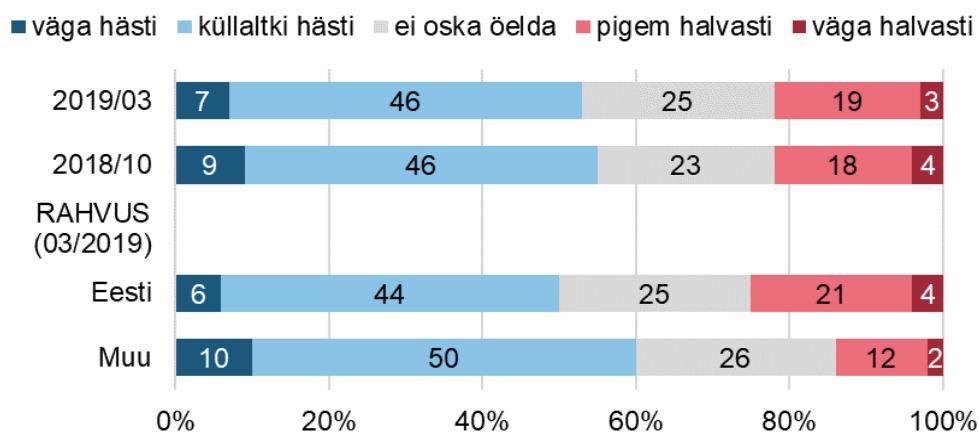

5.5 Hinnang Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele

Eelmisel sügisel lülitasime küsimustikku ka Eesti e-riigi kaitstuse teema. Nagu eelnevast nägime (ptk. 3.4), peetakse küberrünnakuid kõige akuutsemaks Eesti riigi julgeolekut ohustavaks teguriks. Küllap seetõttu, et taolist ohtu kõige suuremaks peetakse, on ka hinnang selle valdkonna kaitstusele kõige kriitilisem: väga või küllaltki hästi kaitstuks peab meie e-riigi digiteenuseid ja infosüsteeme 53 protsenti küsitletutest, halvaks peab seda 22 protsenti (Joonis 32).

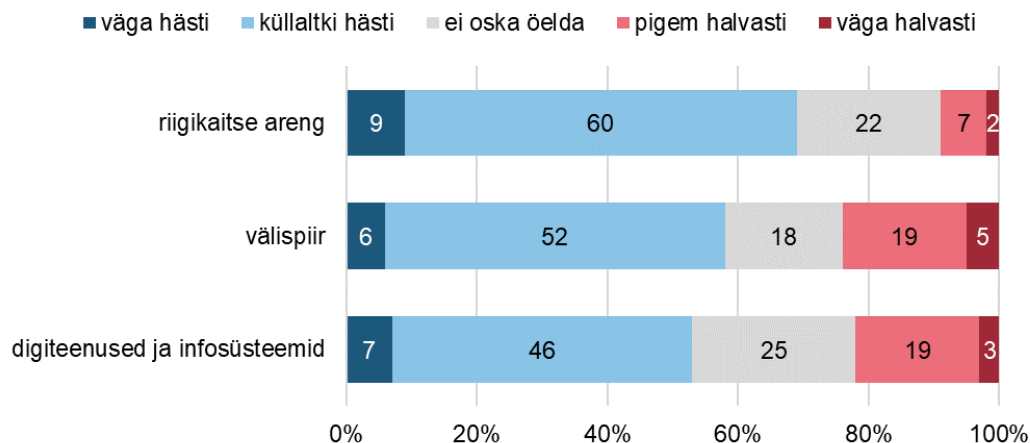
Muidugi on tegemist valdkonnaga, mida paljud inimesed hinnata ei oska – neljandik küsitletutest annab sellele küsimusele vastuseks „ei oska öelda“.

Joonis 32. Hinnangud Eesti e-riigi digiteenuste ja infosüsteemide kaitstusele 2018-2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Kui võrrelda kolmele valdkonnale sarnase skaala abil antud hinnanguid, saab kõige suuremalt hulgalt küsitletutest positiivsed hinnangud riigikaitse arendamine tervikuna, sellele järgneb välispiiri kaitse ja kõige vähem positiivseid hinnanguid saab e-riik ([Joonis 33](#)).

Joonis 33. Hinnangute võrdlus Eesti riigikaitse arendamise, riigipiiri kaitse ning digiteenuste ja infosüsteemide kaitstuse osas, märts 2019 (%) ; N = kõik vastajad

6 Eesti riigikaitse korraldus

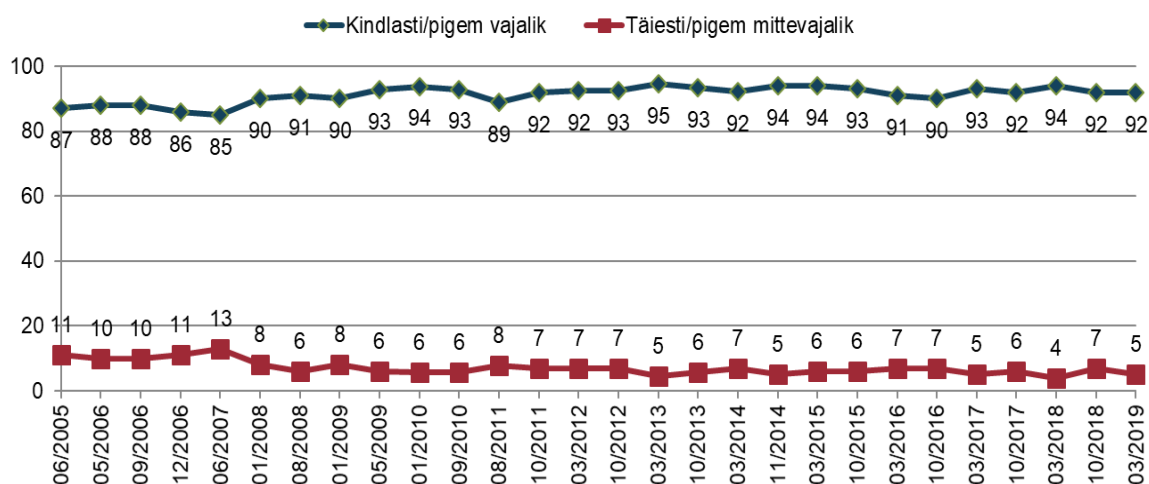
Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti riigikaitse korraldusega seotud teemasid: kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh kui vajalikuks peetakse noormeeste kohustuslikku ja neidude vabatahtlikku ajateenistust, kuidas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse ning kergemate tervisehäiretega noorte kaasamise ajateenistusse), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või kutselisele kaitsevägele üleminekut, kuidas suhtutakse riigikaitse laiapõhjalisse käsitlusse ning mida peetakse Kaitseliidu ja Naiskodukaitse peamisteks ülesanneteks.

6.1 Suhtumine ajateenistusse

6.1.1 Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanike toetus noormeeste ajateenistusele on läbi kõikide uuringuperioodi vältel läbi viidud küsitluste väga kõrge: ka 2019 märtsis peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks 92% kõigist küsitletutest. Vaid 5% elanikkonnast peab ajateenistust pigem või täiesti mittevajalikuks (Joonis 34). Tavaliselt sellist joonist nagu joonis 34 aruannetesse ei panda, sest joonise ülesanne on illustreerida muutusi või erinevusi. Ent Eesti elanikkonna stabiilselt kõrge toetus noormeeste kohustuslikule ajateenistusele (90 protsenti ja rohkem) on fenomen, mis väärib eraldi illustratsiooniga ilmestamist.

Joonis 34. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

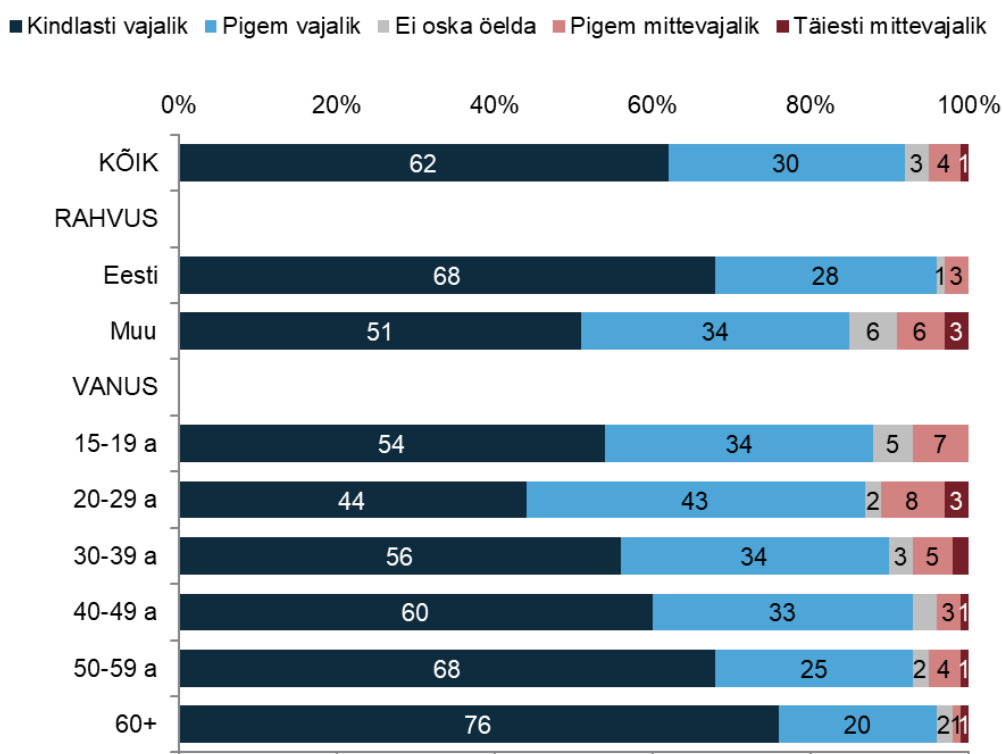

Eestlastest hindab ajateenistuse läbimist kindlasti vajalikuks 68%, muust rahvusest vastajatest 51%.

Kõige veendunud ajateenistuse pooldajad on üle 60 aastased inimesed, kellest 76% peab seda kindlasti vajalikuks. 40 aastaste ja vanemate seas on ajateenistuse vajalikkuses kindlalt veendunud üle kuuekümne protsendi ja 30-39 aastaste seas enam kui pooled. Vaid alla 30-aastaste seas, keda ajateenistus kõige enam ka isiklikult puudutab, peavad seda kindlasti vajalikuks 44 protsenti ning mittevajalikuks 11 protsenti (Joonis 35).

Joonis 35. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse, märts 2019

(%; N = kõik vastajad)

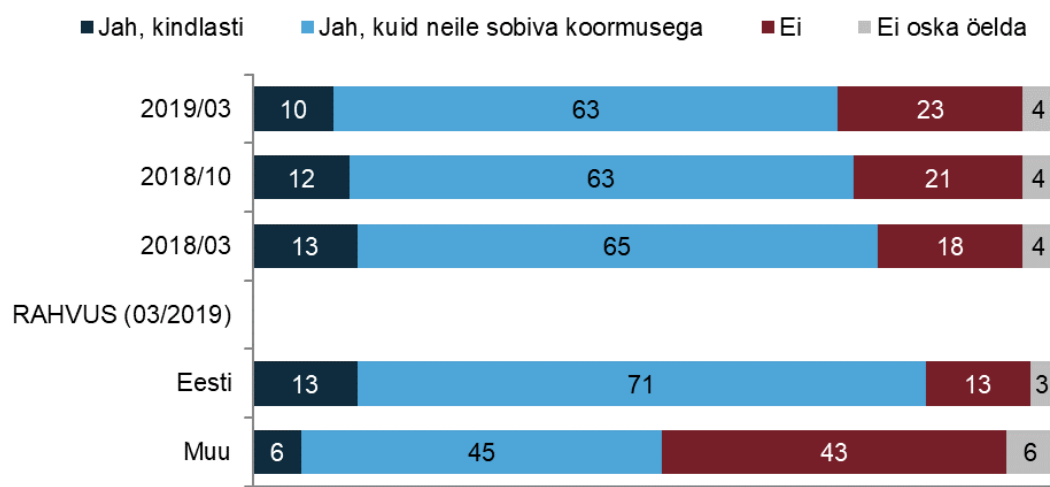

6.1.2 Suhtumine ajateenistuse läbimisse väiksemate tervisehäiretega

Alates 2012. aastast on vastajatelt küsitud, kas kaitseväeteenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kellel on väiksemaid tervisehäireid. 10 protsenti vastajaist leiab, et ka väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima, 63 protsenti vastajaist aga peaks õigeks, et väiksemate tervisehäiretega noormehed võiksid läbida kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega (Joonis 36). Ka selles küsimuses on inimeste arvamused olnud väga stabiilsed.

Eestlaste seas on toetus ajateenistuse kohustuse laiendamisele ka kergemate tervishäiretega noormeestele laialdane, muust rahvusest vastajad on selles suhtes veidi konservatiivsemad - 43% neist on arvamisel, et väiksemate tervishäiretega noormehed ei peaks ajateenistust üldse läbima. Seda, et väiksemate tervishäiretega noormehed võiksid ajateenistuse läbida endale sobiva koormusega, leiab 71 protsenti eestlastest ja 45 protsenti muust rahvusest vastajaist.

Joonis 36. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervishäireid; 2018-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

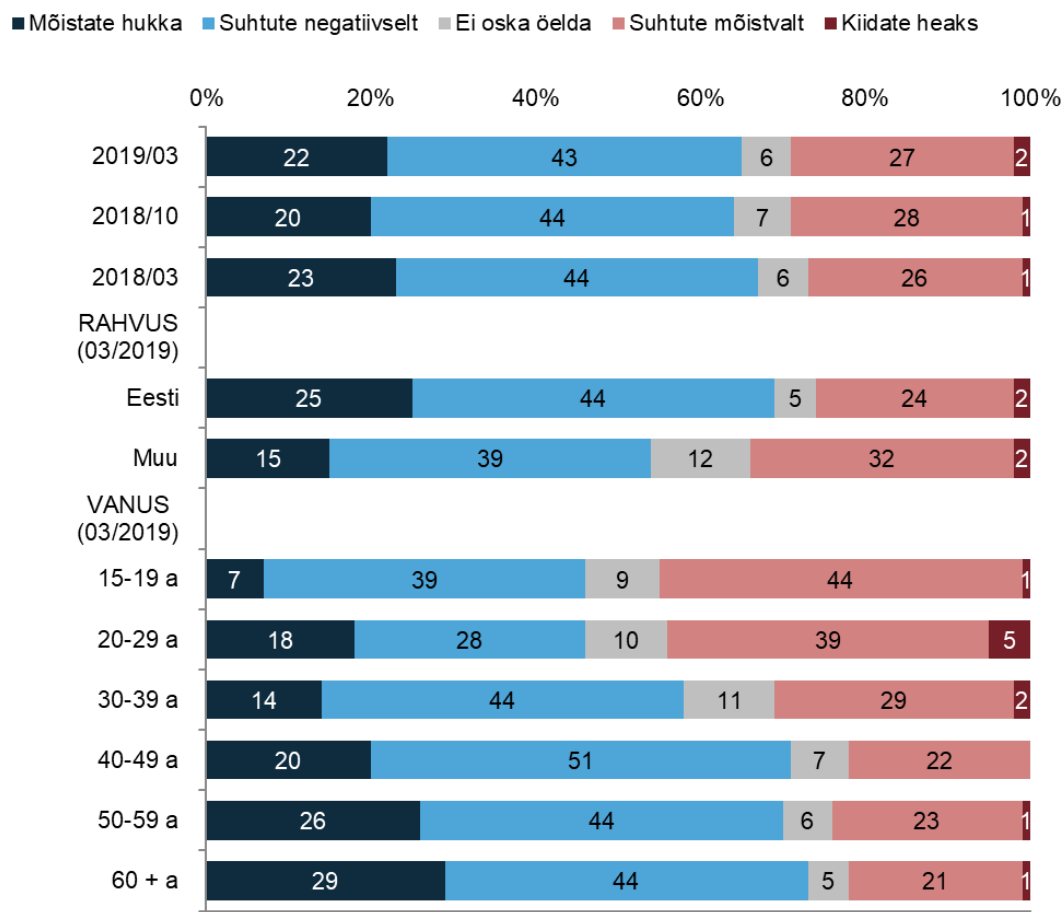
6.1.3 Ajateenistusest kõrvale hoidmine

Arvestades väga pooldavat suhtumist noormeeste kohustuslikku ajateenistusse on igati ootuspärane, et suur osa Eesti elanikest suhtub taunivalt neisse, kes hoiavad ajateenistuse kohustusest kõrvale – 22% mõistab taolise käitumise hukka ja 43% suhtub sellesse negatiivselt (Joonis 37). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse 27%, heaks kiidab selle vaid 2% vastanuist.

Negatiivselt suhtuvate vastajate erinevus eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel selles küsimuses on viisteist protsenti: kõrvalehoidmisse suhtub hukkamõistvalt või negatiivselt vastavalt 69% ja 54%.

Ajateenistusest kõrvale hoidmisse suhtuvad negatiivsemalt vanemad inimesed. Alla 30 aastastest vastajatest väljendavad ajateenistusest kõrvale hoidmise suhtes mõistvat või heakskiitvat suhtumist enam kui 40 protsenti. Samas hukkamõistev suhtumine vanuse kasvades pidevalt kasvab ning üle 60-aastastest suhtub kõrvalehoidmisse hukkamõistvalt või negatiivselt 73 protsenti.

Joonis 37. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse, 2018-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

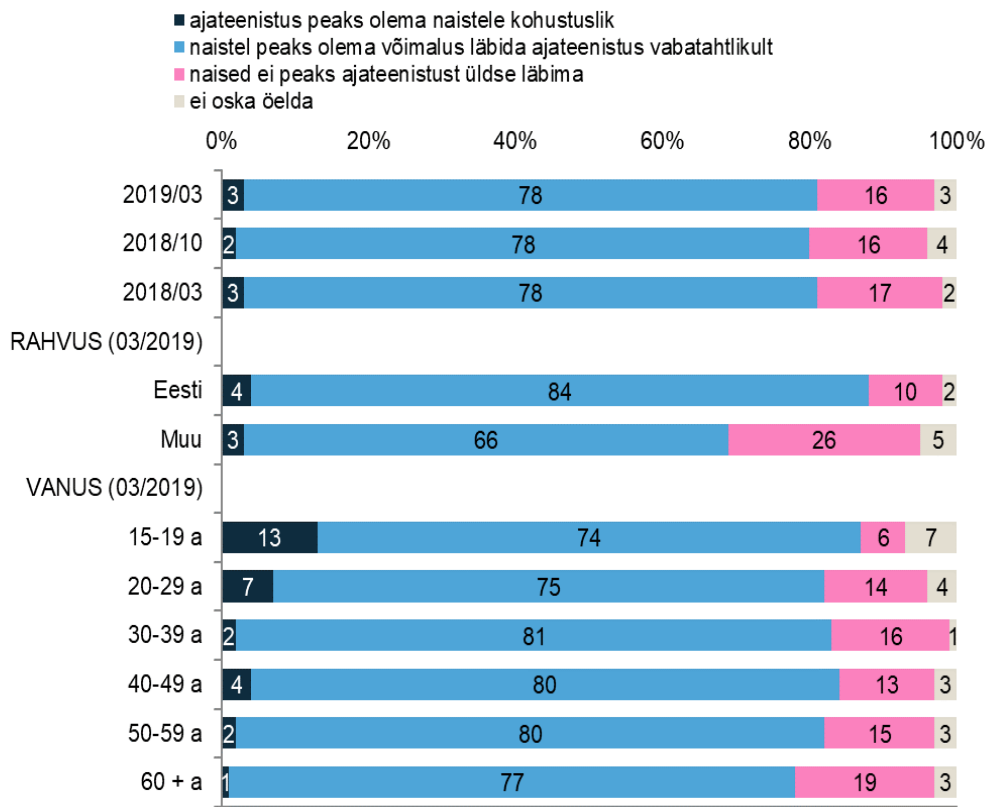
6.1.4 Naiste ajateenistus

Naistele antud võimalus vabatahtlikult ajateenistust läbida leiab ühiskonnas järjest enam mõistmist – juba alates 2015. aasta märtsist on seda pidanud kindlasti või pigem vajalikuks üle poole küsitletutest.

Alates 2016 sügisest on esitatud küsimus naiste ajateenistuse kohta järgmises formuleeringus: **Milline peaks Teie hinnangul olema naiste suhe ajateenistusega?**

Võimalikke vastusevariante on välja pakutud kolm: kas ajateenistus peaks olema ka naistele kohustuslik, naistel peaks olema võimalus läbida ajateenistust vabatahtlikult või ei peaks naised ka vabatahtlikult ajateenistuses osalema (Joonis 38).

Joonis 38. Suhtumine naiste ajateenistusse, 2018-2019 võrdlus
(%; N = kõik vastajad)

Toetus naiste vabatahtlikule ajateenistusele on valdav – seda on kolmes viimases küsitluses toetanud stabiilselt 78 protsenti küsitletutest.

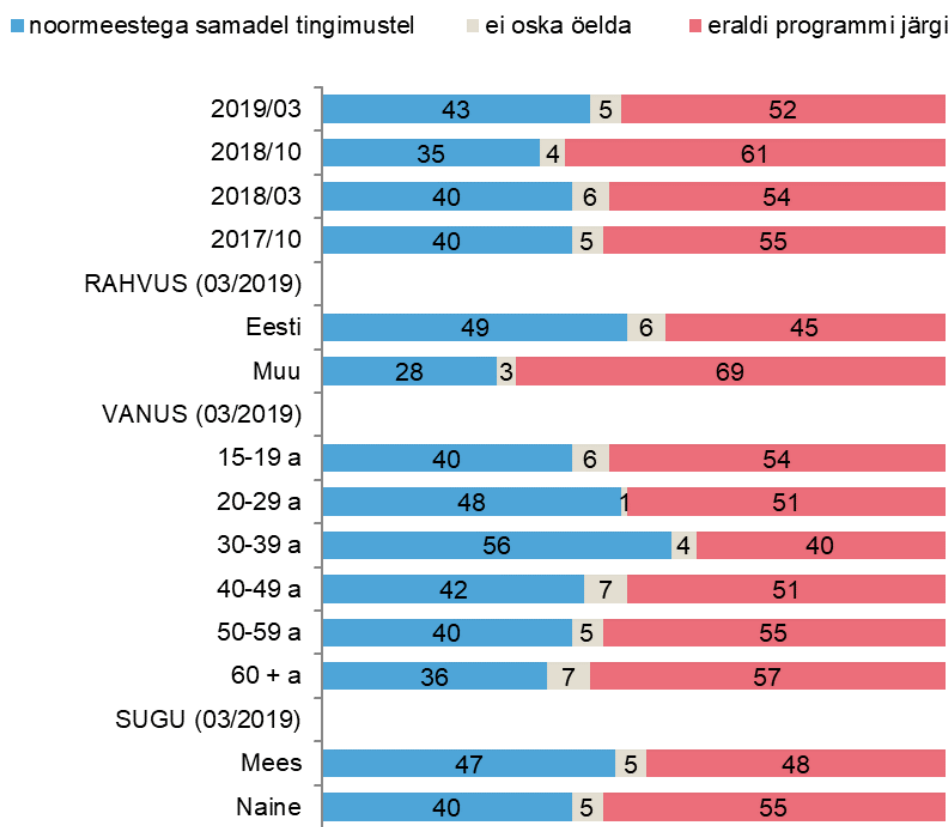
Eestlastest pooldab naiste vabatahtlikku ajateenistust koguni 84 protsenti, muust rahvusest vastajatest 66%. Viimastest on 26% seisukohal, et naised ei peaks ajateenistusse ei kohustuslikus ega ka vabatahtlikus korras üldse tulema. Kuid nii eestlaste kui mitte-eestlaste seas on kolm-neli protsenti toetust naiste kohustuslikule ajateenistusele.

Toetus naiste kohustuslikule ajateenistusele tuleb eelkõige nooremate vastajate arvel, kellel soorollidest vanemast põlvkonnast erinev arusaam. Naiste kohustuslikku ajateenistust toetab 13 protsenti alla 20 aastastest vastanutest ja 7 protsenti 20-29 aastastest. Üle 60-aastaste seas on veel viiendik neid, kes sooviksid naised ajateenistusest eemal hoida.

Neilt vastajailt, kes pidasid vajalikuks naiste vabatahtlikku või kohustuslikku ajateenistust, küsiti, mis vormis see ajateenistus peaks toimuma: kas noormeestega samadel tingimustel või eraldi programmi järgi, mis arvestaks naiste erineva füüsilise võimekusega?

Domineerivaks osutub seisukoht, et naiste ajateenistus tuleks läbi viia eraldi programmi alusel (Joonis 39). Levinum on selline arusaam muust rahvusest vastajate seas (69%). Keskmisest enam pooldavad sellist lahendust ka eakamad vastajad (57%) ja naised (55%).

Joonis 39. Kuidas peaks toimuma naiste ajateenistus? 2017-2019 võrdlus
(%; N = need vastajad, kes pidasid naiste kohustuslikku või vabatahtlikku ajateenistust vajalikuks)

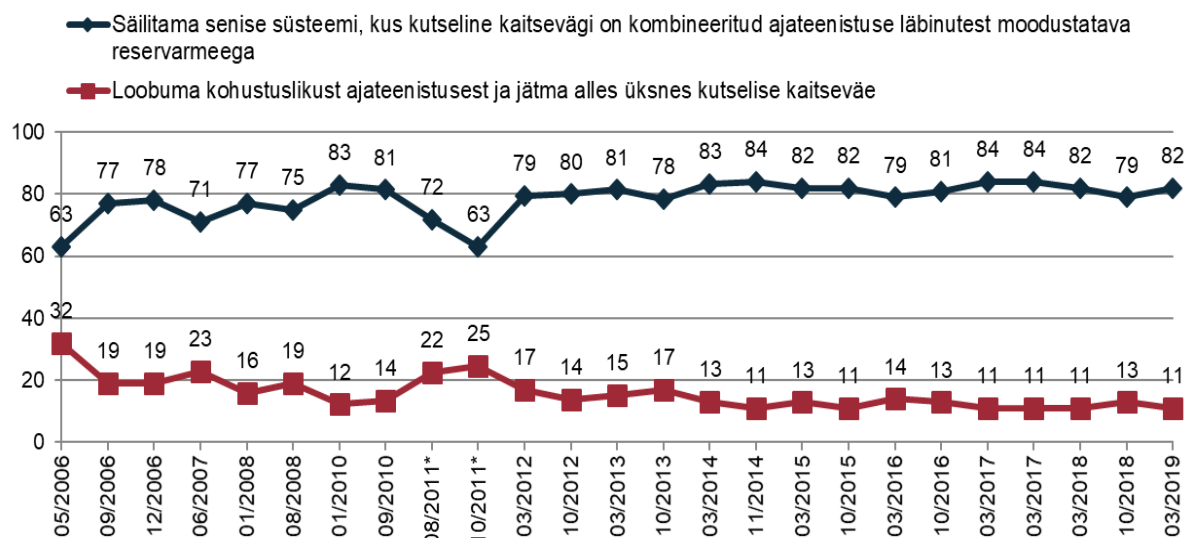
6.2 Suhtumine kutselisse kaitseväkke

Ehkki ajateenistuse läbimist peab vajalikuks enam kui 90 protsenti küsitletutest, on poliitilises debatis aeg ajalt üles kerkinud ka kutselisele kaitseväele ülemineku teema – eriti aktuaalseks muutus see teema pärast Eesti liitumist NATO-ga, mil kutselist kaitseväge kalduti eelistama ka valitsuse tasemel ning mil Lätis ja Leedus kohustuslikust ajateenistusest loobuti.

Küsitletutel paluti hinnata, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätta alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga.

Küsitlustulemused näitavad, et üle 80% elanikkonnast eelistab praeguse ehk reservarmeel tugineva süsteemi säilitamist (Joonis 40). Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväge üleminekut pooldab 11% Eesti elanikkonnast.

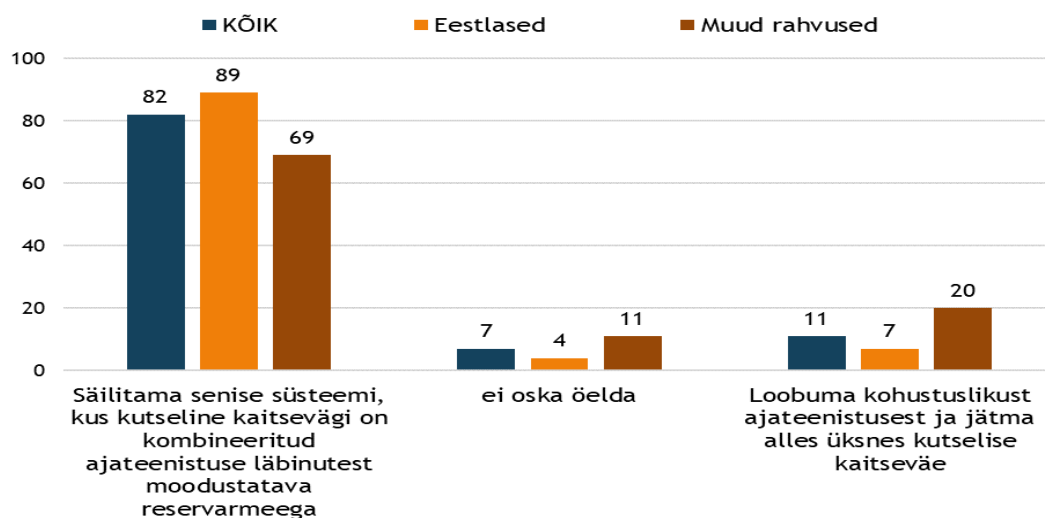
Joonis 40. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitsevägekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

Kutselisele kaitseväge üleminekut toetavad keskmisest enam muust rahvusest vastajad, kuid domineerivaks on, rahvusest sõltumata, toetus praeguse süsteemi jätkumisele (Joonis 41). Keskmisest enam toetavad kutselist kaitseväge ka kõige nooremad vastajad - 15-19 aastastest arvab nii 18%.

Joonis 41. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel – eestlaste ja muude rahvuste võrdlus 2019 märtsis (%) ; N = kõik vastajad

6.3 Suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse ja kaitseliitlastesse

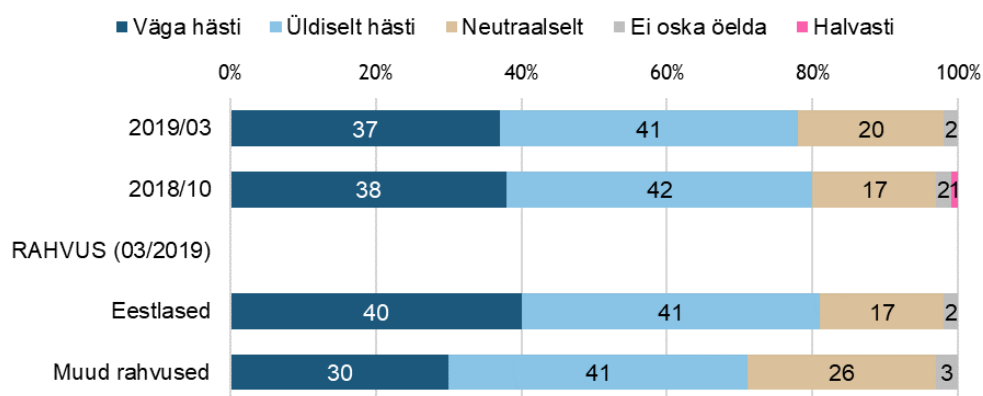
Kui varem on uuringutes küsitud, milline on vastajate meelest ühiskonna üldine suhtumine kutselistesse kaitseväelastesse. Viimati esitati selline küsimus märtsis 2018, mil ühiskonna poolset suhtumist hindas väga heaks või üldiselt heaks 65% küsitluteest, halvaks aga vaid 1%.

Alates oktoobrist 2018 on kasutusel küsimus:

Kuidas Teie suhtute elukutselistesse kaitseväelastesse?.

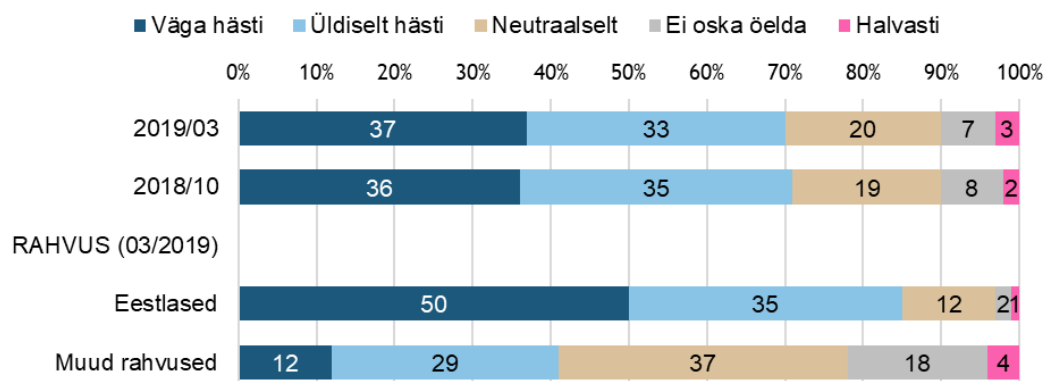
Nii nagu arvamus kogu ühiskonna suhtumise kohta, on ka vastajate isiklik hoiak kutseliste kaitseväelaste suhtes positiivne, isegi märksa positiivsem kui varasemates küsitlustes välja pakutud arvamus kogu ühiskonna suhtumisest (Joonis 42).

**Joonis 42. Suhtumine elukutselistesse kaitseväelastesse –
Oktoober 2018/Märts 2019 (%) N = kõik vastajad)**

Valdavalt positiivne on küsitlute suhtumine ka kaitseliitlastesse (Joonis 43).

**Joonis 43. Suhtumine vabatahtlikesse kaitseliitlastesse
Oktoober 2018/Märts 2019 (%) N = kõik vastajad)**

Kui eestlastest vastajate seas on suhtumine nii kaitseliitlastesse kui ka elukutselistesse kaitseväelastesse ülekaalukalt positiivne, siis muust rahvusest vastajad on vabatahtlike kaitseliitlaste suhtes märksa reserveeritumad kui eestlased, ehkki ka mitte-eestlaste seas väljendab negatiivset suhtumist vaid marginaalne vähemus

6.4 Hinnang naiste rollile kutselises kaitseväeteenistuses

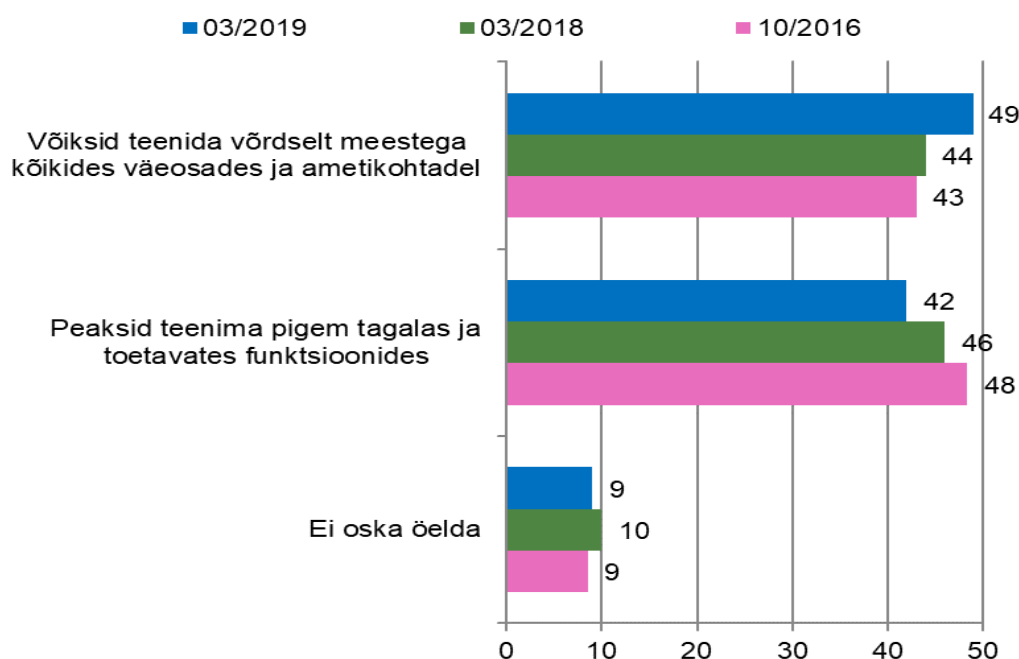
Alates 2016 aasta oktoobrist oleme esitanud küsimuse naiste rolli kohta kaitseväes:

Kas naised võiksid teenida kaitseväes meestega võrdselt kõikidel ametikohtadel ja kõigis väeosades või peaksid naised teenima pigem tagalas ja teistes toetavates funktsioonides?

Aastate jooksul on arusaamad naiste võimalikust rollist kaitseväes aeglaselt, kuid siiski muutumas (Joonis 44).

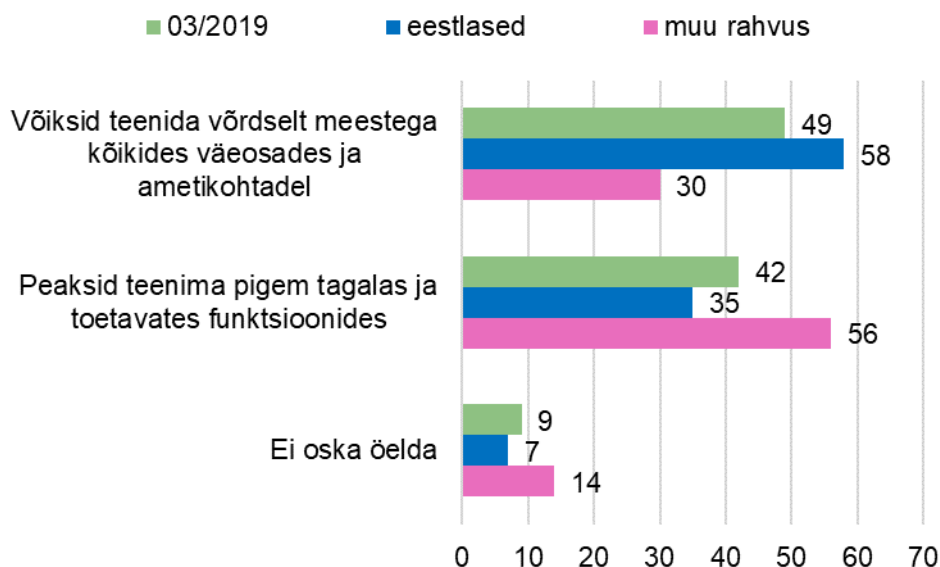
Joonis 44. Arvamused naiste rollist kaitseväes, 2016-2019 võrdlus

(%; N = kõik vastajad)

Sarnaselt suhtumisele naiste osalemisse ajateenistuses (vt. ptk 6.1.4.), on ka selles küsimuses muust rahvusest vastajate hoiakud konservatiivsemad (Joonis 45)

Joonis 45. Arvamused naiste rollist kaitseväes, eestlased/muu rahvus võrdlus; Märts 2019 (%) N = kõik vastajad)

6.5 Kaitseliidu ülesanded

Vastajail paluti etteantud loetelust valida **kolm ülesannet, mida nad peavad Kaitseliidu tegevuses kõige olulisemaks**. Tulemused fikseeriti järjestusena: milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne.

Kaitseliidu kõige olulisemateks ülesanneteks peetakse pidevat valmisolekut riigi sõjaliseks kaitseks või sõjalise õppe läbiviimist oma liikmetele – need ülesanded paigutavad esikohale vastavalt 25 ja 26 protsenti küsitletutest. Kümnendik küsitletuist seavad esikohale osalemist päästetegevuses või kaitsetahte tõstmist elanikkonna hulgas. Kaitseliidu tegevusele antud prioriteedid on olnud läbi aastate sarnased.

Kolme valiku kokkuvõttes asub esikohal pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (47%) ning esimeseski valikus teisele kohale jäänud sõjalise õppe läbiviimisele oma liikmete hulgas (40%) kõrvale tõuseb päästetegevuses osalemine õnnetuste ja katastroofide korral (39%).

Kolmandik küsitletutest paigutab Kaitseliidu kolme olulisema ülesande hulka kaitsetahte tõstmise elanikkonna hulgas (34%).

Neljandik küsitletutest seab kaitseliidu kolme olulisema tegevusvaldkonna hulka valmistumise tsiviilelanikkonna kaitseks ohuolukordades (28%) ja osalemise siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (25%). Viiendiku vastanute jaoks kuulub kolme olulisema ülesande hulka noorte huvitegevuse korraldamine.

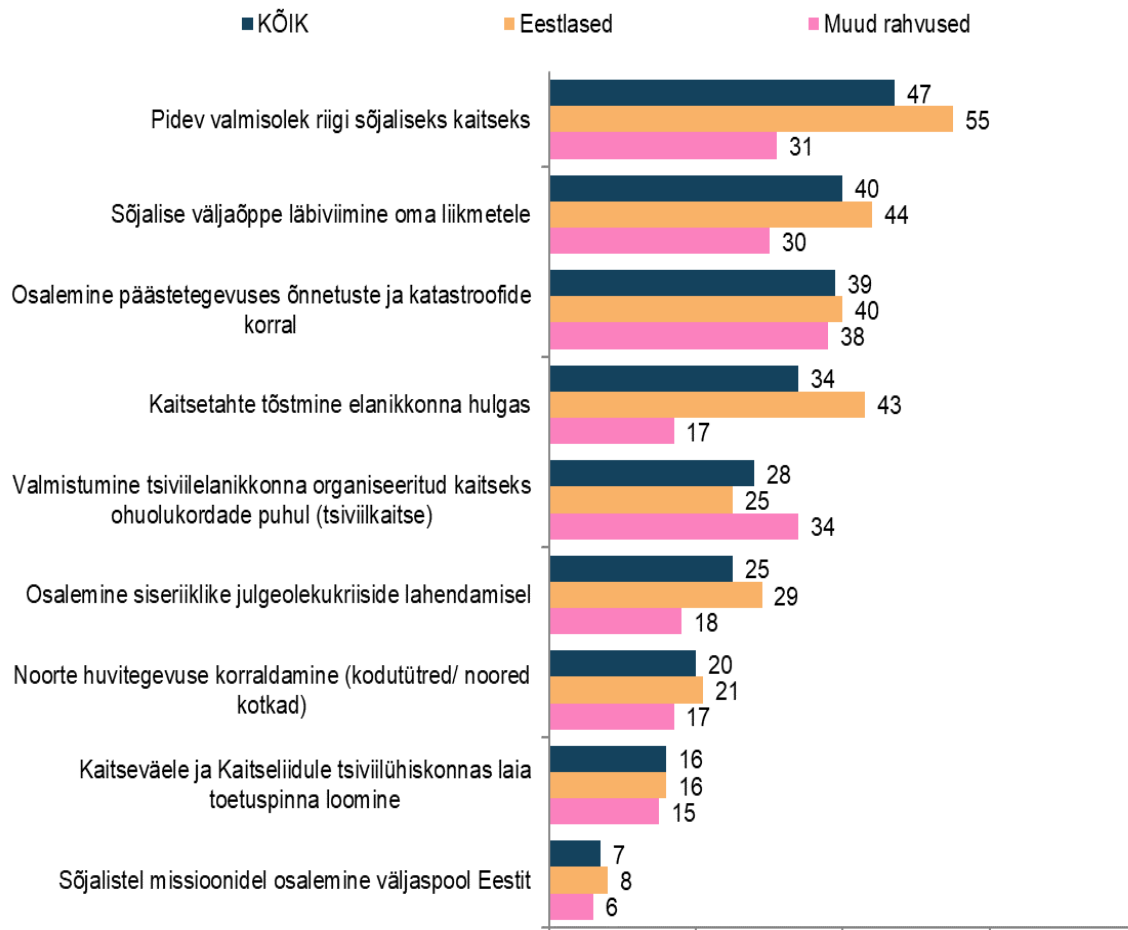
Kõige vähem peetakse Kaitseliidu ülesannete seas oluliseks sõjalistel missioonidel osalemist väljaspool Eestit (vt. [Joonis 46](#)).

Joonis 46. Kaitseliidu peamised ülesanded, märts 2019 (%) (N = kõik vastajad)

Kui eestlaste poolt esile tõstatatud ülesanded näitavad arusaamist Kaitseliidust kui eelkõige riigikaitseorganisatsioonist, mille olulisimaks ülesandeks on pidev valmisolek riigi sõjaliseks kaitseks (55 protsenti paigutab selle kolme olulisema ülesande hulka), sõjalise õppe läbiviimine (44%), kaitsetahte tõstmine elanikkonna hulgas (43%) ning päästetegevuses osalemine õnnetuste ja kataastroofide korral (40%), siis venekeelne elanikkond näeb Kaitseliitu rohkem tsiviilkaitselise organisatsioonina, mille peamiseks ülesanneteks on õnnetuste ja kataastroofide korral päästetegevuses osalemine (kolme olulisema seas 38% muust rahvusest vastajate arvates) ja valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitsmiseks ohuolukordades (34%) ([Joonis 47](#)).

Joonis 47. Kaitseliidu kolm peamist ülesannet rahvuse lõikes, märts 2019
(%; N = kõik vastajad)

6.6 Naiskodukaitse

6.6.1 Teadlikkus Naiskodukaitsest

Seekordses küsitluses sisaldasid küsimused ka Naiskodukaitse kohta. Viimati sisaldasid need küsimused meie küsitluses 2017 märtsis.

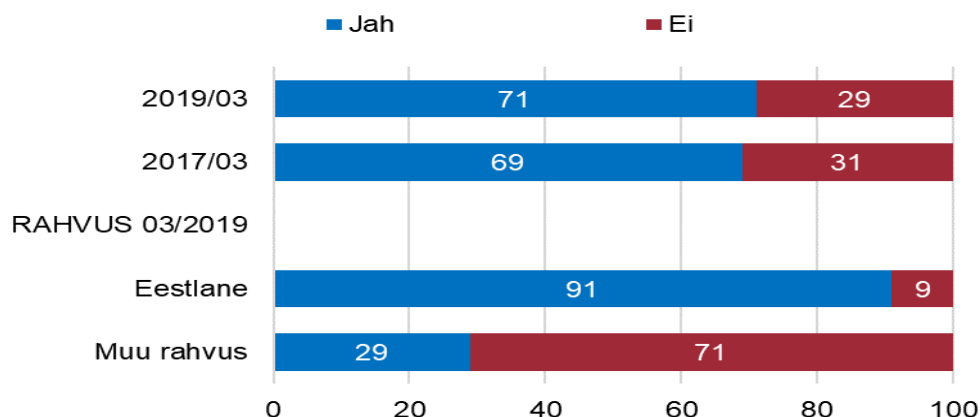
Esmalt küsiti: **Kas Te olete kuulnud Naiskodukaitse olemasolust?**

Jaatava vastuse korral esitati järgmine küsimus:

Kuivõrd vajalikuks peate Te Naiskodukaitse tegevust riigikaitstes?

Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust on väga kõrge eestlaste ning väga madal muust rahvusest vastajate seas (vastavalt 91% ja 29%). Siiski on teadlikkus mitte-eestlaste seas kahe aasta jooksul veidi tõusnud (2017 oli see 24%) (Joonis 48).

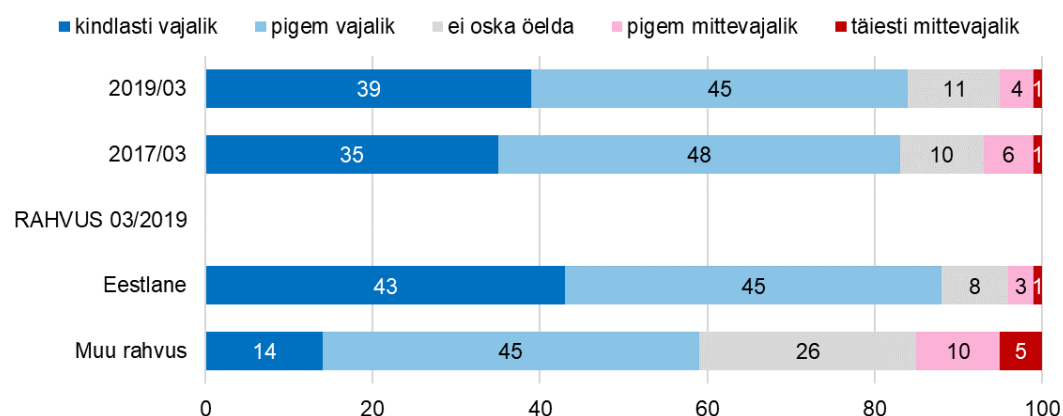
Joonis 48. Teadlikkus Naiskodukaitse olemasolust, märts 2017/2019
(%; N = kõik vastajad)

Nende eestlaste seas, kes Naiskodukaitset teavad, valitseb küllalt üksmeelne seisukoht ka selle organisatsiooni vajalikkuses: kindlasti või pigem vajalikuks peab seda 88 protsenti.

Venekeelsetest vastajatest teadsid Naiskodukaitset vähesed ning nende seas, kes seda teadsid, on organisatsiooni vajalikkuses kindlasti või pigem veendunud ligi 60 protsenti. Ülejäänud ei oska öelda (26%) või peavad sellist organisatsiooni mittevajalikuks (15%) (vt. [Joonis 49](#)).

Joonis 49. Hinnang Naiskodukaitse vajalikkusele, märts 2017/2019
(%; N = kõik vastajad)

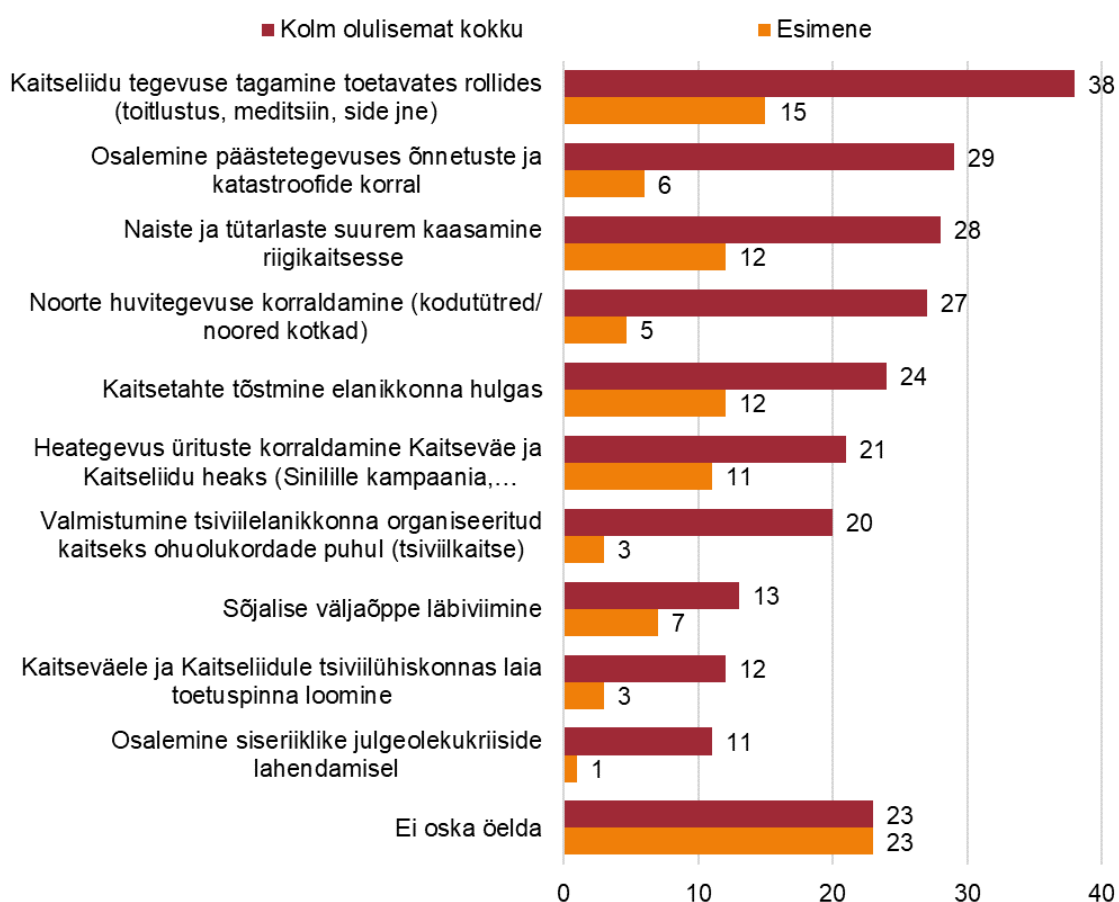

6.6.2 Naiskodukaitse ülesanded

Analoogiliselt Kaitseliiduga palusime vastajatel hinnata ka Naiskodukaitse ülesandeid, valides etteantud nimekirjast välja kolm olulisemat (vt. [Joonis 50](#)).

Joonis 50. Naiskodukaitse peamised ülesanded, märts 2019

(%; N = kõik vastajad)

Esimese valikuna tuuakse ligikaudu võrdse sagedusega välja Kaitseliidu tegevuse toetamist (15%), naiste ja tütarlaste kaasamist riigikaitse (12%), kaitsetahte tõstmist elanikkonna seas (12%) ning heategevusürituse korraldamist kaitseväe ja Kaitseliidu toetuseks (11%). Sõjalise väljaõppe läbiviimist toob esimesena välja 7 protsenti.

Ka kolme valiku kogusummas jääb esikohale Kaitseliidu tegevuse toetamine (38%), millele järgnevad osalemine päästetegevuses (29%), naiste ja tütarlaste kaasamine riigikaitse (28%) ning noorte huvitegevuse korraldamine (27%). Ligi neljandik loeb kolme olulisema ülesande hulka kaitsetahte tõstmise elanikkonna hulgas (24%), viiendik peab oluliseks heategevusürituste korraldamist ja osalemist päästetegevuses õnnetuste ja katastroofide korral.

Kui võrrelda seekordseid küsitlustulemusi kahe aasta eest saadutega (Joonis 51), siis peetakse Naiskodukaitse kõige olulisemaks ülesandeks endiselt Kaitseliidu tegevuse toetamist.

Oluliselt vähem nähakse Naiskodukaitset üksnes naiste riigikaitssesse kaasamisele suunatud organisatsioonina, selle asemel tõstetakse rohkem esile Naiskodukaitse sisulise tegevusega seotud funktsioone: osalemist päästetegevuses ja tsiviilelanikkonna kaitstes ohuolukordades ning noorte huvitegevuse korraldamist.

Joonis 51. Naiskodukaitse peamised ülesanded, võrdlus märts 2017/2019
(%; N = kõik vastajad)

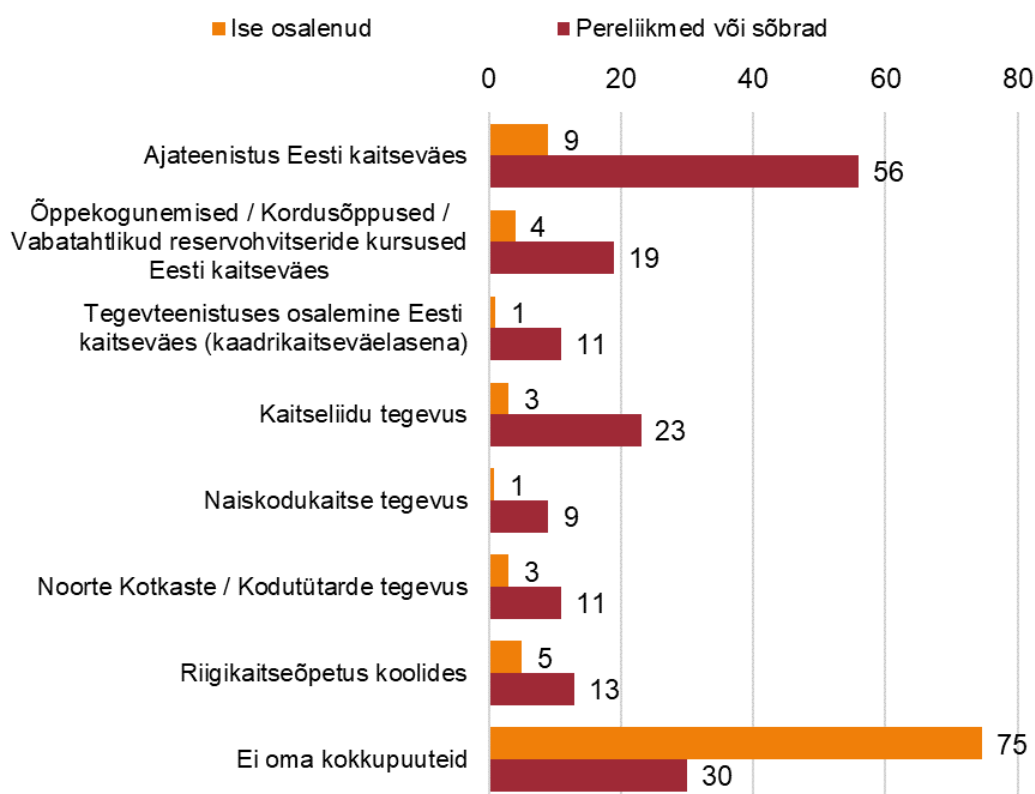

6.7 Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega

Igas küsitluses selgitatakse välja ka see, millised on vastaja enda ja tema lähedaste kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega (Joonis 52).

Joonis 52. Kokkupuuted riigikaitseliste struktuuridega, märts 2019

(%; N = kõik vastajad)

Kõige sagedamini on vastajad kokku puutunud ajateenistusega (9%), riigikaitseõpetusega (5%) või käinud reservõppekogunemistel (4%).

Lähedased inimesed või sõbrad on ajateenistuses käinud enam kui pooltel vastanutest, Kaitseliiduga on kokkupuude 23% vastanute lähedastel.

Kuid kolmel neljandikul küsitletutest ei ole olnud mitte mingeid kokkupuuteid riigikaitsega ning ligi kolmandikul puuduvad sellised kokkupuuted ka lähedaste tasemel.

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise kolm protsenti küsitletutest (eestlastest 5 protsenti; meestest 6 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 33 protsendil eestlastest ja 29 protsendil meestest.

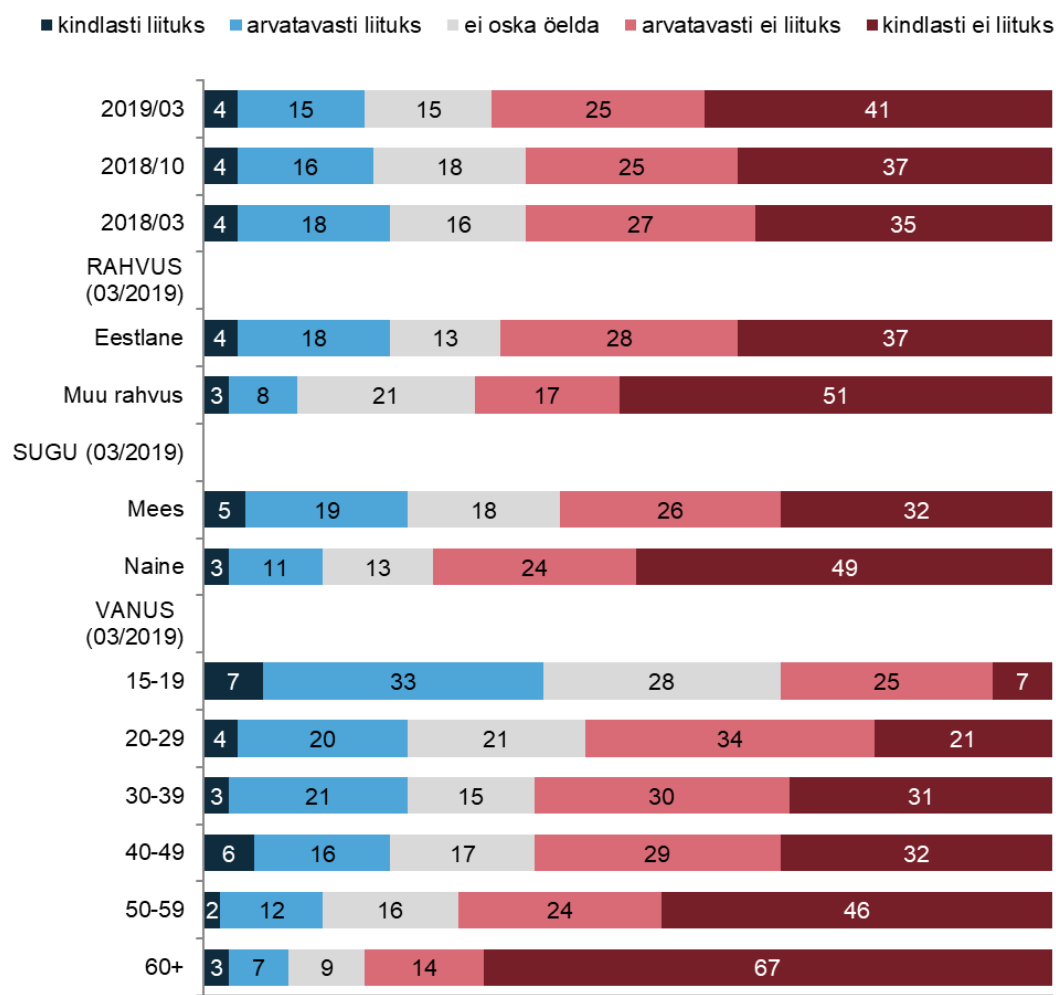
6.8 Suhtumine Kaitseliiduga ja Naiskodukaitsega liitumisse

Kaitseliidu tegevuses osaleb ise neli protsenti küsitletutest (eestlastest 5 protsenti; meestest 6 protsenti), mõne pereliikme või sõbra kaudu on kontakt Kaitseliiduga 29 protsendil eestlastest ja 26 protsendil meestest.

Neilt vastajailt, kes ei olnud ise Kaitseliidu või sellega seotud organisatsioonide liikmed, küsiti, kuidas nad suhtuksid ettepanekusse Kaitseliiduga liituda (Joonis 53).

Joonis 53. Valmisolek liituda Kaitseliiduga; 2018-2019 võrdlus

(%; N = need, kes ei ole ise seotud Kaitseliiduga)

Ettepanekule ühineda Kaitseliiduga, annaks kindlasti positiivse vastuse 4 protsenti ning arvatavasti oleks valmis organisatsiooniga liituma 15% küsitletutest. Valmisolek liitumiseks on pisut vähenenud.

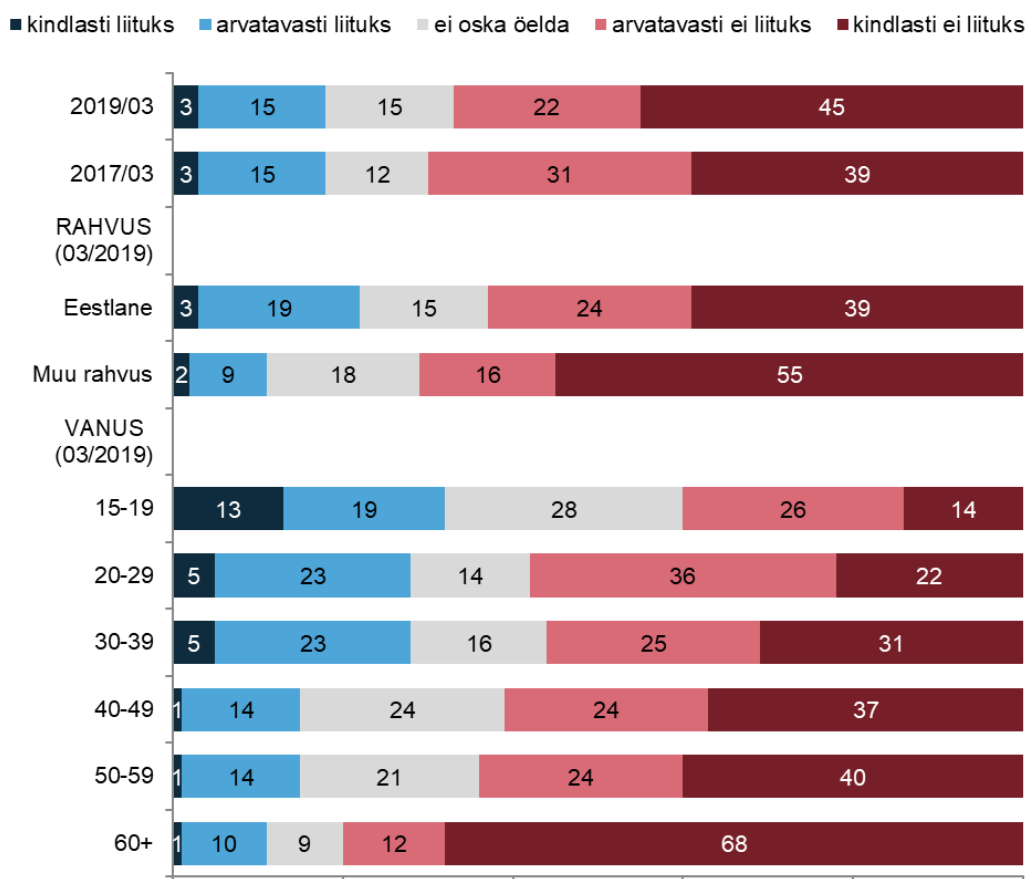
Eestlastest oleks kindlasti valmis liituma neli ja arvatavasti 18 protsenti küsitletutest, mitte-eestlastest vastavalt kolm ja kaheksa protsenti.

Kaitseliidus nähakse eelkõige meeste organisatsiooni, seetõttu on ka meeste valmisolek liitumiseks suurem (24%). Suuremat valmisolekut liitumiseks väljendavad nooremad vastajad: alla 20 aastastest lausa 40 protsenti ning 20 – 49 aastastest ligi neljandik.

Naiskodukaitse kuulub vaid üks protsent küsitletutest, sõprade või pereliikmete kaudu on selle organisatsiooniga seotud üheksa protsenti.

Neist naistest, kes ei ole Naiskodukaitsega seotud, oleks kindlasti või arvatavasti valmis sellega liituma 18 protsenti (eestlastest 23% ja venekeelsetest 6%) (vt. Joonis 54).

Joonis 54. Valmisolek liituda Naiskodukaitsega, märts 2019 (%; N = naised, kes ei ole NKK-ga seotud)

Kõige optimistlikumalt hindavad oma liitumisvalmidust kõige nooremasse vanusegruppi kuuluvad naised: 13 protsenti kindlasti ja 19 protsenti arvatavasti. 20-39 aastaste seas oleks valmis Naiskodukaitsega liituma 28 protsenti.

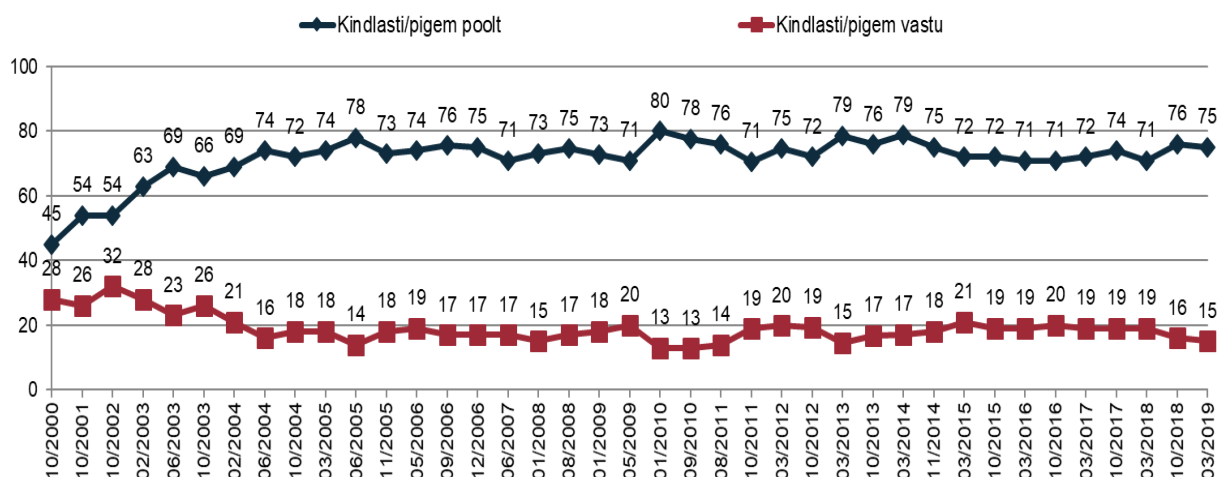
7 NATO

Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATOsse, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ning kuidas hinnatakse neid samme, mida NATO on muutunud julgeolekuolukorras teinud Eesti turvalisuse tagamiseks.

7.1 Suhtumine NATO-sse kuulumisse

Eesti kuulumist NATO-sse pooldas 2019. aasta märtsis 75% elanikkonnast. 43% on kindlasti ja 32% pigem NATO-sse kuulumise poolt. NATO-sse kuulumise vastu on 15% Eesti elanikkonnast ja selle suhtes ei oska seisukohta võtta 9 protsenti. Toetus NATO-sse kuulumisse ei ole võrreldes oktoobriga 2019 muutunud (Joonis 55).

Joonis 55. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2000-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

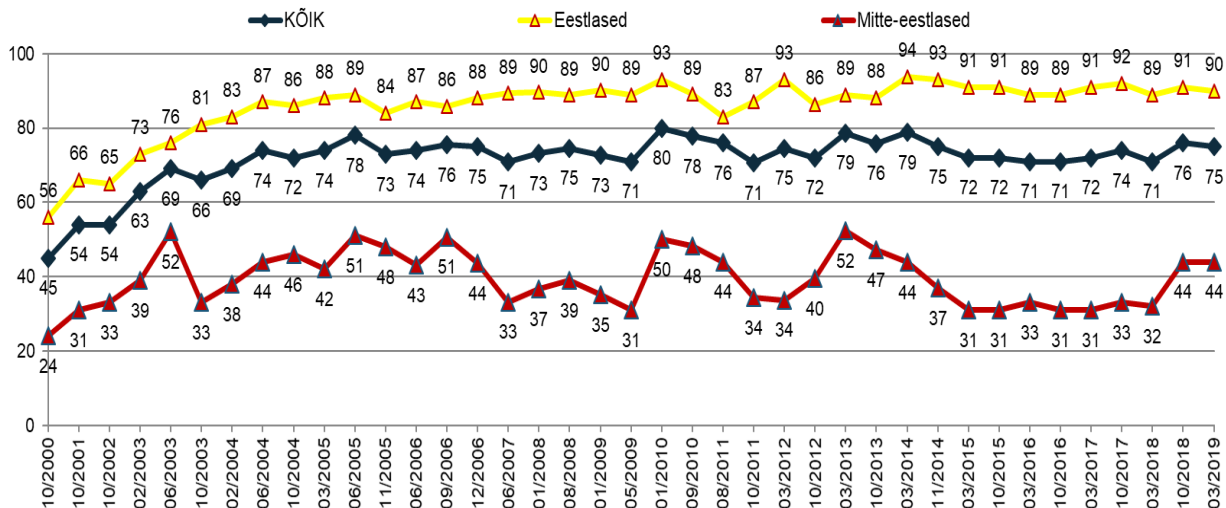

Kui eestlastest on juba pikka aega Eesti kuulumist NATOsse toetanud 90 protsenti ja rohkem vastajaist, siis muust rahvusest vastajate toetus NATO-le on oluliselt madalam ja üsnagi volatiilne, sõltudes oluliselt maailma poliitikas toimuvatest sündmustest ja nende meediakajastusest (Joonis 56).

Märtsist 2015 kuni märtsini 2018 ületas mitte-eestlastest NATOsse kuulumise toetajate osakaal vaid napilt üle 30 protsendi – nii nagu see oli ka pärast „pronksiööd“ 2007. aastal ja pärast „Araabia kevade“ sündmusi 2011. aastal.

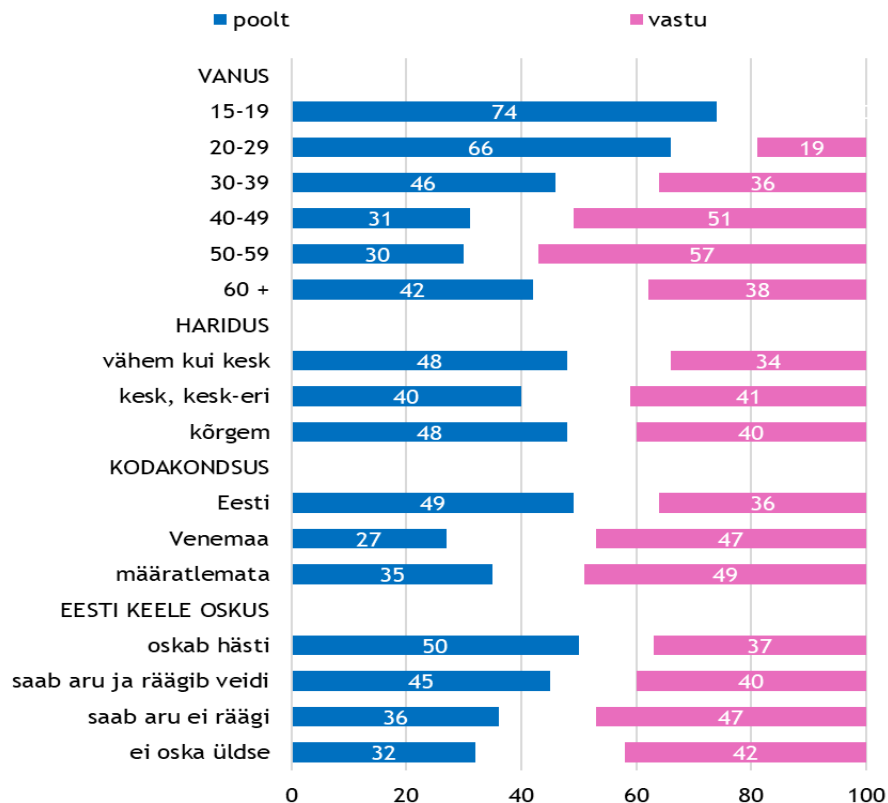
Oktoobris 2018 kasvas NATO liikmesuse muust rahvusest pooldajate osakaal 44 protsendini ja see püsib sellel tasemel ka märtsis 2019. NATO-sse kuulumise vastu on 38 protsenti. Ligi viiendik (18%) ei oska antud küsimuses oma seisukohta öelda.

Joonis 56. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eestlaste ja muust rahvusest elanike võrdlus 2000-2019
(kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)

Vaadates suhtumist NATO liikmesusse muust rahvusest elanikkonna üksikutes gruppides, on näha, et mida paremini on inimene lõimunud ja oskab eesti keelt, seda positiivsem on tema suhtumine NATO liikmeks olekusse ([Joonis 57](#)).

Joonis 57. Suhtumine NATO-sse kuulumisse muust rahvusest vastajate erinevates gruppides – märts 2019 (%) (N = mitte-eestlastest vastajad)

Kõige madalam on toetus NATO-sse kuulumisse eesti keelt üldse mitte või vähe oskavate, 40-59 aastaste mitte-eestlase seas, kellel puudub Eesti kodakondsus. Seevastu alla 30 aastastest mitte-eestlastest toetavad Eesti NATO liikmeks olekut enam kui kaks kolmandikku ja hea eesti keele oskusega vastajatest pooled.

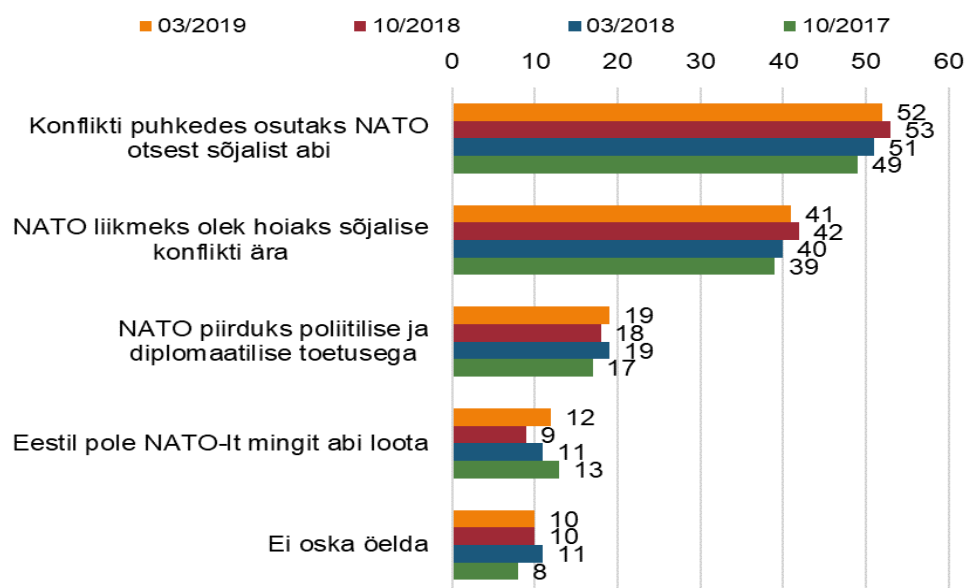
7.2 NATO abi Eestile võimaliku ohu korral

NATO-t peetakse elanikkonna enamuse poolt Eesti julgeoleku tagamise peamiseks garantiiks (vt. peatükk 3.6). Aastate jooksul on inimeste veendumus selles, et NATO Eestile ähvardava sõjalise ohu korral reaalselt sõjalist abi osutab, järjest kasvanud. Kindlustunde kasvule kaasa aidanud NATO liitlaste reaalse kohaloleku suurenemine Eestis.

Vastuseks küsimusele **Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht?** on küsimustikus välja pakutud neli vastusevarianti. Kuna need erinevad vastused ei välista üksteist täielikult, on vastajatel võimalik anda ka mitu vastust.

Enam kui pooled vastajaist leiavad, et NATO osutaks Eestile konflikti puhkedes otsest sõjalist abi ning üle 40 protsendi arvab, et NATO liikmeks olek hoiab sõjalise rünnaku võimaluse Eesti vastu hoopis ära. Seda, et NATO riigid piirduksid vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega, arvab 19 protsenti küsitletuist ning seda, et Eestil pole NATO poolt mingit abi loota – 12 protsenti. Viimase kahe aasta lõikes on arvamused NATO rollist olnud väga püsivad (Joonis 58).

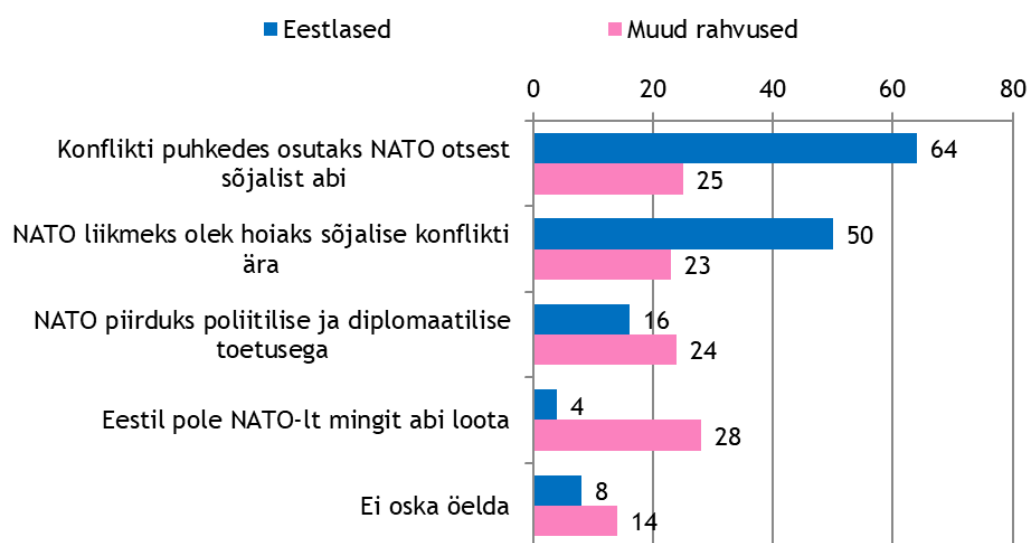
Joonis 58. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht; 2017/2019 (%) (N = kõik vastajad)

Eestlaste usk NATO toetusesse on märgatavalt tugevam kui muust rahvusest vastajatel, mis tuleneb juba suhtumisest alliansi liikmeks olekusse. Eestlastest pakkus kahte esimest vastusevarianti vastavalt 64% ja 50% (Joonis 59).

Mitte-eestlastest vastajatest usub NATO sõjalisse abisse vaid 25 protsenti (oktoobris 32%). 28% leiab, et Eestil pole NATOlt abi loota ja 24% et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega. Seega on võrreldes oktoobriga 2018 mitte-eestlaste usk NATO toetusesse kahanenud.

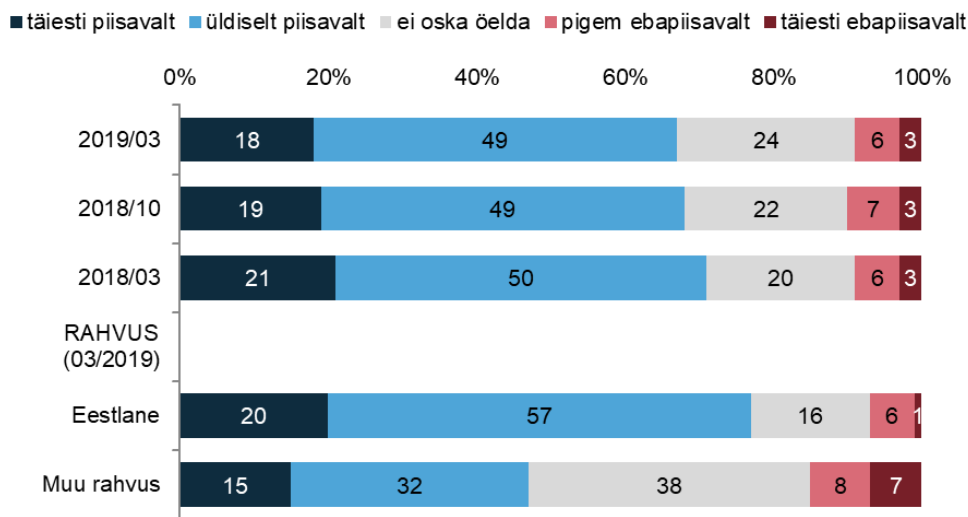
Joonis 59. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht eestlaste ja mitte-eestlaste hinnangutes, märts 2019 (%) (N = kõik vastajad)

7.3 Hinnangud NATO poolt ette võetud sammudele

Alates 2014. aasta novembrist oleme uurinud ka seda, kuidas suhtuvad Eesti elanikud NATO poolt ette võetud sammudesse Eesti julgeoleku paremaks tagamiseks. Selleks küsime **Kas NATO on tänases julgeolekuolukorras teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks?** (Joonis 60) ning **Kuidas Te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis?** (Joonis 61).

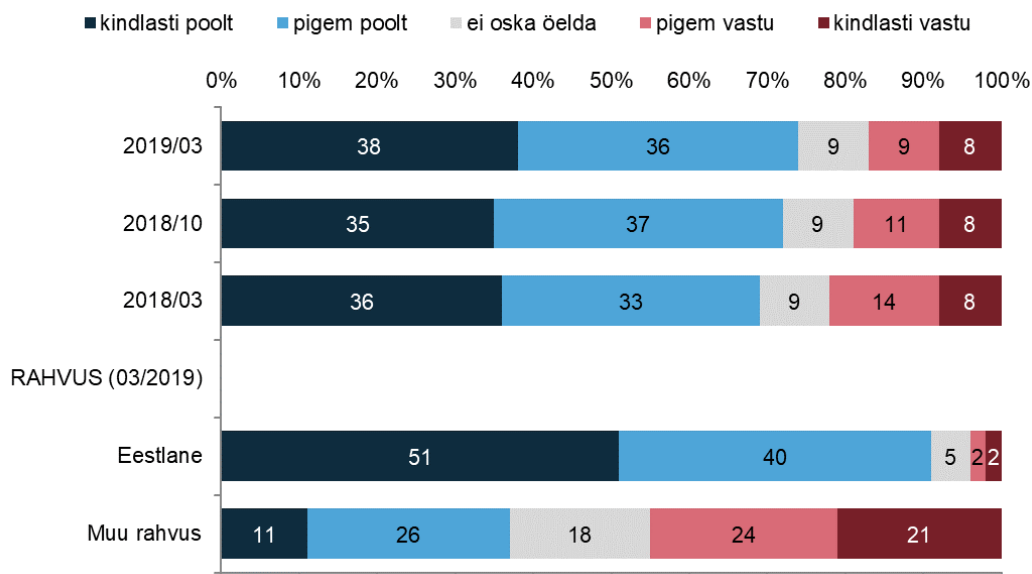
Joonis 60. Kas NATO on teinud piisavalt Eesti julgeoleku tagamiseks? 2018-2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Hinnang NATO poolt ette võetud sammudele Eesti julgeoleku tagamiseks on olnud läbi kõikide küsitluste ülekaalukalt positiivne. Aastaga toimunud langus 71 protsendilt 67 protsendile on toimunud „ei oska öelda“ vastanute osakaalu kasvu arvel, negatiivsed hinnangud NATO tegevusele ei ole kasvanud.

Eestlastest peab NATO tegevust piisavaks enam kui kolm neljandikku. Muust rahvusest vastajaist annab NATO tegevusele positiivse hinnangu 47 protsenti, kuid „ei oska öelda“ annab vastuseks tervelt 38 protsenti.

Joonis 61. Kuidas te suhtute NATO liitlasvägede kohalolekusse Eestis? 2018-2019 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad

Ka NATO vägede kohalolekusse Eestis on üldine suhtumine ülekaalukalt pooldav. Siin on aga näha arvamuste selge lahknemine muust rahvusest vastajate seas. Kui eestlastest pooldab NATO kohalolekut Eestis 90 protsenti, siis muust rahvusest vastajaist vaid 37 protsenti. 45 protsenti mitte-eestlastest suhtub NATO kohaolekusse eitavalt (Joonis 61).

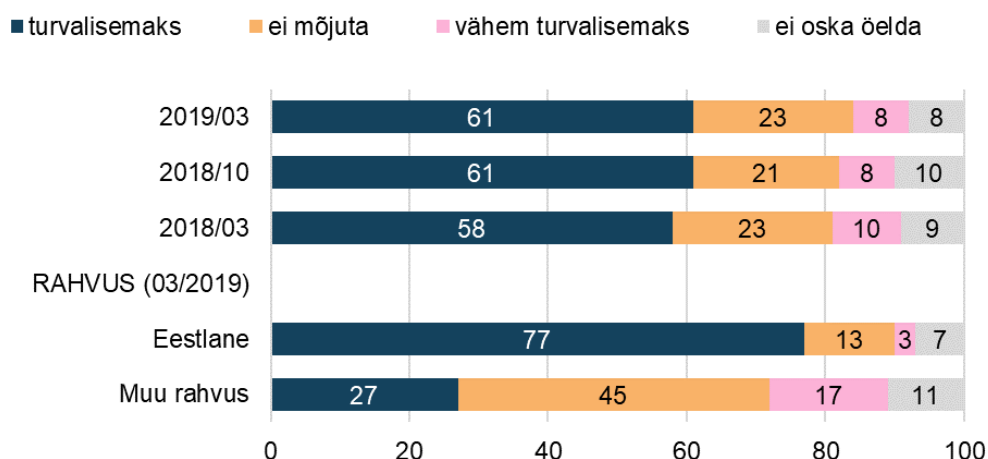
Taoline suhtumine haakub otseselt hoiakuga NATO liikmesuse suhtes tervikuna – need, kes toetavad NATO liikmeks olekut, pooldavad ka NATO üksuste viibimist Eestis, neile aga, kes on NATO liikmesuse vastu, ei meeldi ka liitlaste kohaolu.

7.4 Hinnangud NATO lahingugrupi mõjule Eesti turvalisusele

Alates oktoobris 2017 oleme NATO liitlaste Eestis viibimise kohta esitanud veel ühe täiendava küsimuse: **Kas Eestisse paigutatud NATO lahingugrupi sõdurid muudavad riigi üldiselt turvalisemaks või pigem vähem turvaliseks või ei mõjuta nad turvalisust kummaski suunas?**

Kui eestlastest leiab 77 protsenti, et NATO lahingugrupp on muutnud Eesti turvalisemaks, siis mitte-eestlastest jagab seda arvamust vaid 27 protsenti, enamik muust rahvusest vastajaist selles Eesti turvalisusele mõju ei näe (45%) (Joonis 62).

Joonis 62. Kuidas mõjutab NATO lahingugrupi sõdurite kohalolek Eesti turvalisust? 2018 – 2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

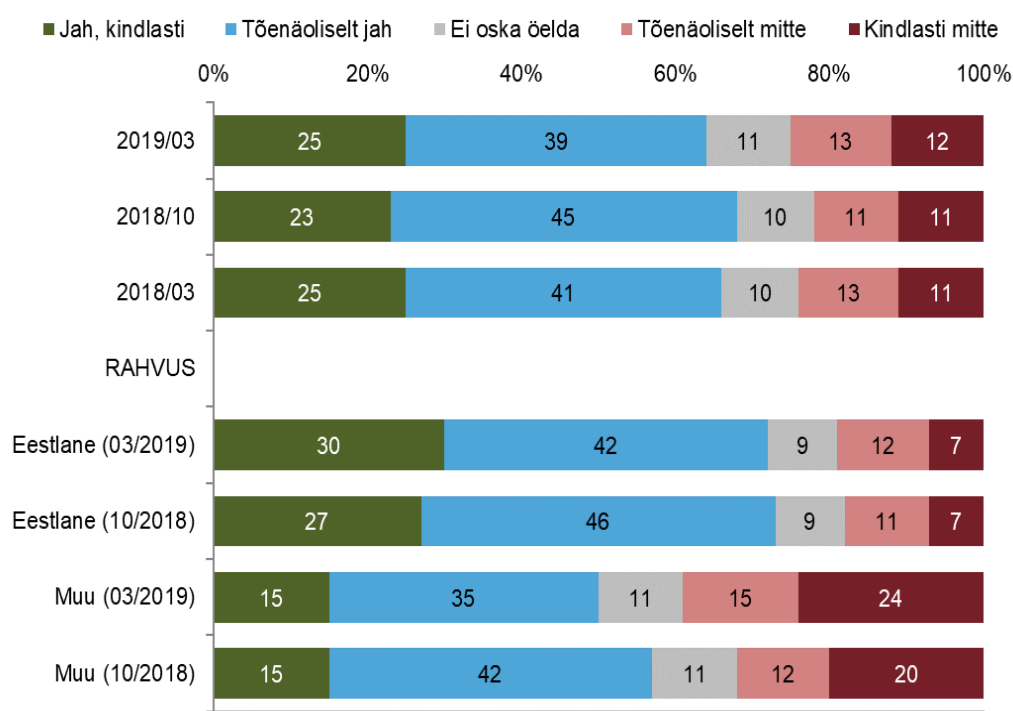
8 Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksandas peatükis kaardistame hoiakuid rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise suhtes: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, mis põhjustel peaks Eesti välismissioonidel osalema ja kuidas suhtutakse välismissioonidel osalemisse NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO üksuste koosseisus või liitlasriikide vahelise koostöö raames. Samuti on vaatluse all suhtumine tihedamasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu riikide vahel.

8.1 Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

Positiivne suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides on pidevalt ülekaalus. Kui eelmisel sügisel tõusis toetus senisele kõrgeimale tasemele (68%), siis märtsis 2019 on toimunud väike langus ning seda just muust rahvusest vastajate suhtumise arvel. 64% Eesti elanikkonnast leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides, sealhulgas 25% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha. 25 protsenti küsitletutest arvab, et neis operatsioonides ei peaks tõenäoliselt või kindlasti mitte osalema (Joonis 63).

Joonis 63. Kas Eesti üksused peaksid osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides? 2018-2019 võrdlus (%) (N = kõik vastajad)

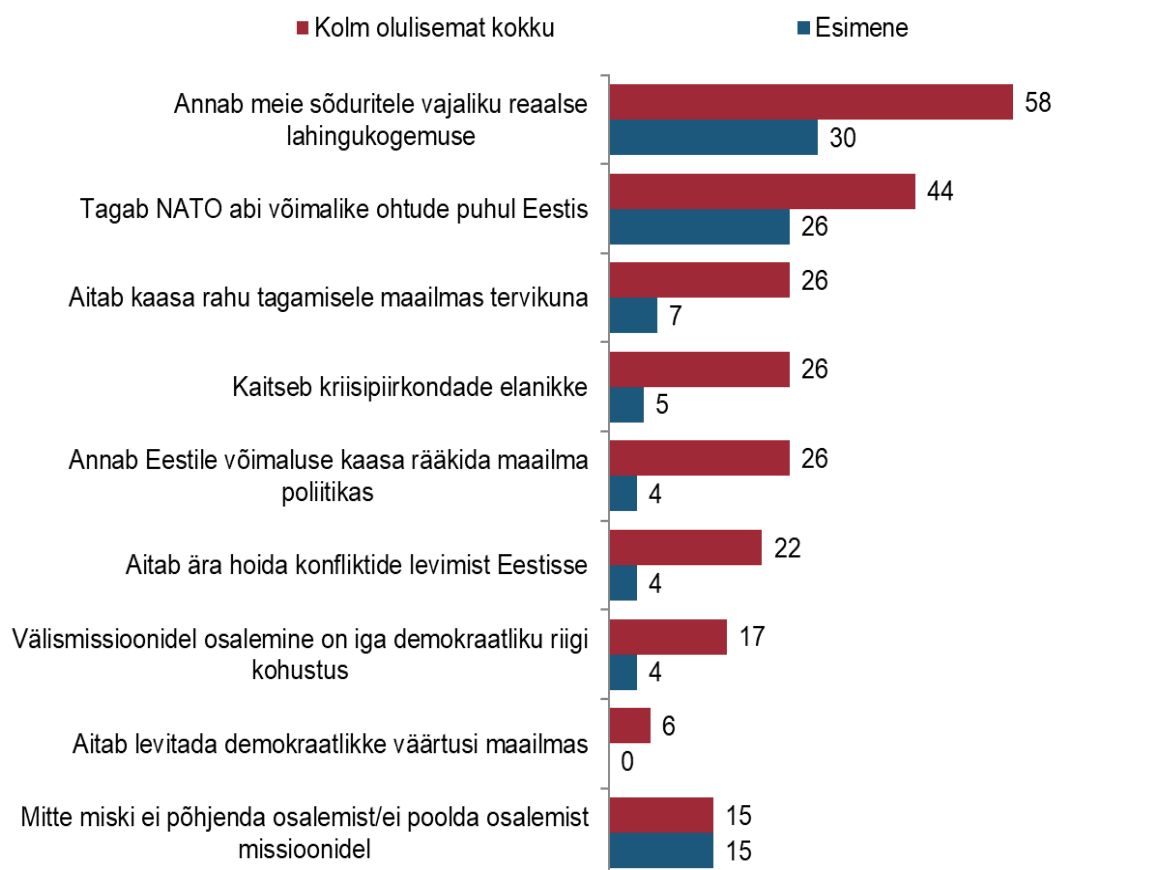

Eestlastest toetab missioonidel osalemist 72 protsenti, mitte-eestlastest 50 protsenti, mida on võrreldes eelmise aasta oktoobriga seitse protsendipunkti vähem.

8.2 Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st. milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus (Joonis 64).

Joonis 64. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; märts 2019 (%) (N = kõik vastajad)

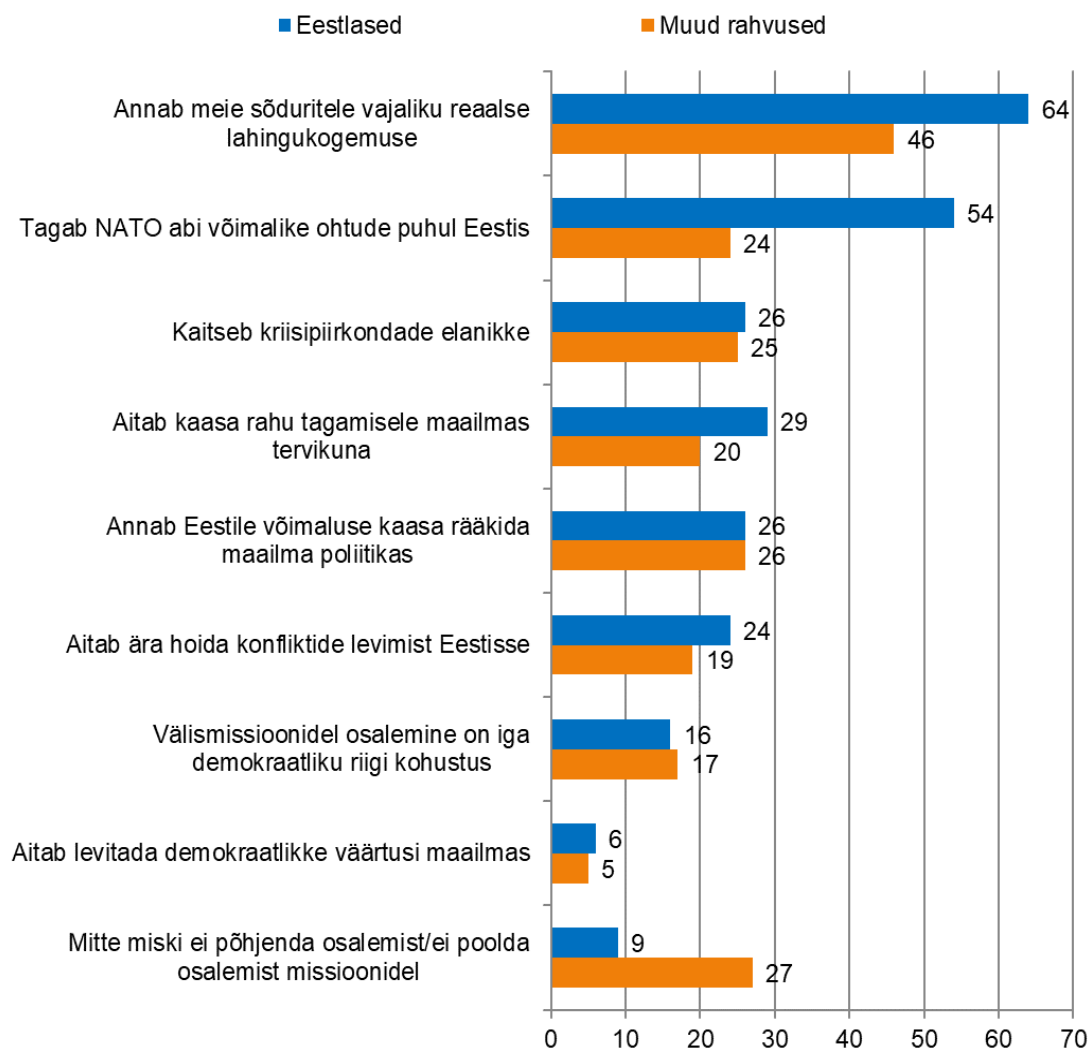
Kahe kõige olulisema põhjusena nimetati kõige sagedamini, et missioonidel osalemine annab meie sõduritele reaalse lahingukogemuse (30%) ning see tagab NATO abi võimalike ohtude puhul Eestis (26%). Need motiivid olid vastavalt esimene ja teine ka kolme põhjuse kogusummas.

Olulisuselt kolmeks järgmiseks argumendiks, miks osaleda välismissioonidel, peetakse vastajate hinnangul kaasaaitamist rahu tagamisele maailmas, kriisipiirkondade elanike kaitsmist ja Eesti võimalust maailma poliitikas kaasa rääkida. Kõigil neid põhjusi nimetatakse kolme olulisema hulgas 26 protsenti küsitletute poolt.

Kõige vähemolulisemaks peetakse demokraatlike väärtuste levitamist maailmas (6 protsenti).

Arusaamad missioonidel osalemise põhjustest erinevad mõnevõrra eestlaste ja muust rahvusest vastajate vahel (Joonis 65).

Joonis 65. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides, märts 2019 (kolm põhjust kokku %; N = kõik vastajad)

Kolme valiku kogusummas on nii eestlastest kui ka muust rahvusest vastajate jaoks olulisim kaitseväelaste lahingukogemuse saamine, ehkki viimased nimetavad seda väiksema sagedusega (vastavalt 64% ja 46%).

Teisel kohal on eestlaste jaoks NATO abi tagamine Eestile (54%), millesse suur osa muust rahvusest vastajatest suhtub pigem ettevaatlikult (vt. ptk. 7.2). Nii ongi selle vastuse osatähtsuseks mitte-eestlaste seas vaid 24 protsenti.

Mitte-eestlaste jaoks on olulisuselt teiseks põhjuseks missioonidel osalemiseks Eesti võimalused kaasa rääkida maailma poliitikas (26%) ja kolmandal kohal kriisipiirkondade elanike kaitse (25%).

Mitte-eestlaste seas on eestlastega võrreldes rohkem ka neid, kelle jaoks miski ei õigusta Eesti kaitseväelaste osalemist välismissioonidel (vastavalt 27% ja 9%).

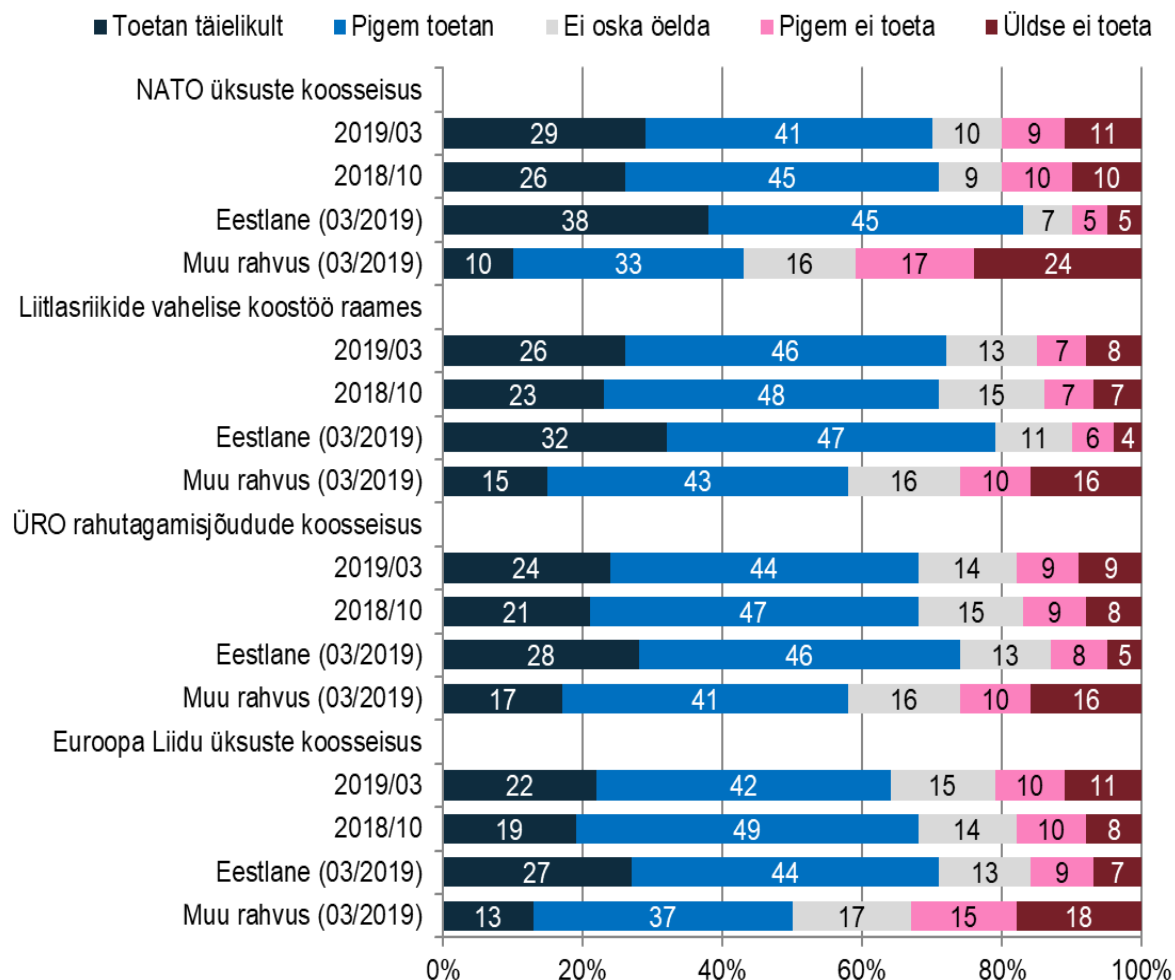
8.3 Suhtumine osalemisse NATO, EL ja ÜRO missioonidel

Kuna Eesti kaitseväelased on osalenud missioonidel nii NATO, Euroopa Liidu kui ka ÜRO üksuste koosseisus, tundsi huvi, kas avalikul arvamusel on erineva egiidi all toimuvatesse operatsioonidesse ka erinev suhtumine. 2018 oktoobrikuu küsitlusse lisati neljandana veel ka kategooria „liitlasriikide vahelise koostöö raames“.

Enam-vähem võrdselt toetatakse kõikidel missioonidel osalemist: NATO üksuste koosseisus osalemist toetas 2019 märtsis 70%; Euroopa Liidu üksuste koosseisus 64%, ÜRO rahutagamisjõudude koosseisus 68% ning liitlasriikide vahelise koostöö raames 72% (Joonis 66).

Kui valdav osa eestlastest toetab kõigil missioonidel osalemist, seejuures kõige enam NATO missioone (83%), siis muust rahvusest vastajate puhul on toetus erinevatele missioonidele madalam, kusjuures kõige madalam on see just NATO missioonidel osalemiseks (43%). Muid missioone toetavad siiski enam kui pooled muust rahvusest inimesed.

Joonis 66. Suhtumine Eesti kaitseväge üksuste osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides; Oktoober 2018/ Märts 2019 (%) ; N = kõik vastajad)

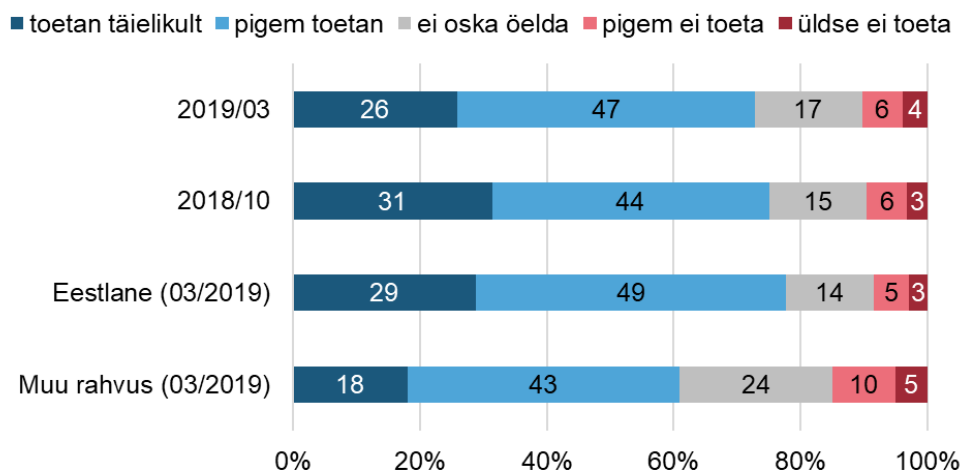

8.4 Arvamus Euroopa Liidu kaitsekoostööst

Varasemates küsitlustes oleme tundnud huvi, kuidas suhtub avalik arvamus ettepanekutesse luua Euroopa Liidu ühine piirivalveteenistuse ja ühised relvajõud. Alates 2018 aasta oktoobrist palutakse aga vastata küsimusele: **Kuidas Teie suhtute Euroopa Liidu kaitsekoostöö arendamisse liikmesriikide vahel?**

Kaitsekoostöö arendamisse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel suhtub positiivselt 73 protsenti küsitletutest: 78% eestlastest ja 61% muust rahvusest vastajatest (Joonis 67).

Joonis 67. Suhtumine suuremasse kaitsekoostöösse Euroopa Liidu liikmesriikide vahel. Oktoober 2018/ Märts 2019 (%; N = kõik vastajad)

9 Veteranipoliitika

9.1 Veterani mõiste

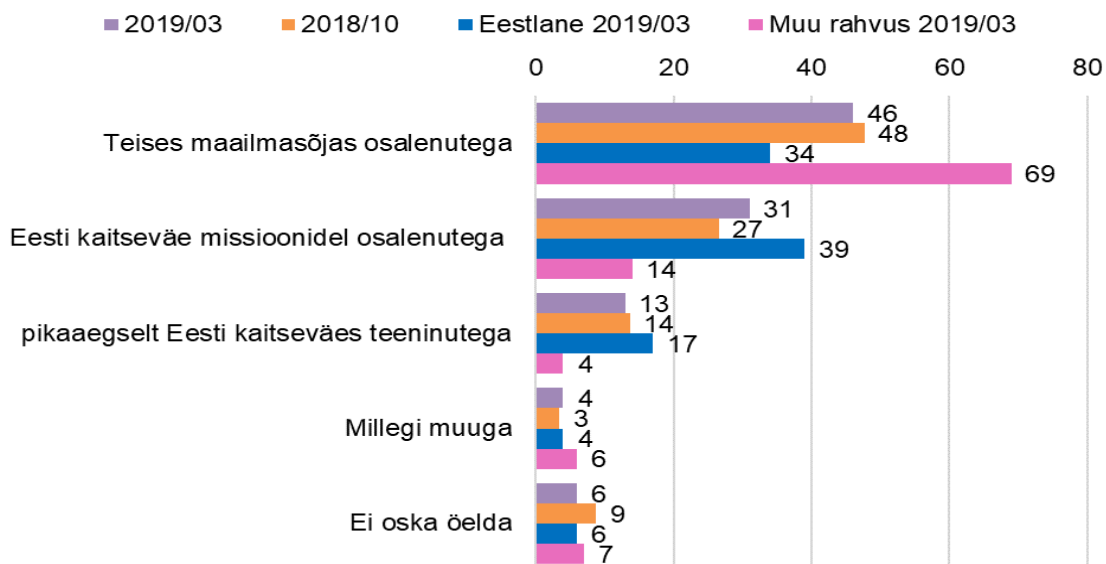
Küsimust selle kohta, millega seostub inimeste jaoks sõna „veteran“, on meie küsitlustes esitatud mitmes erinevas versioonis, pakkudes vastajatele erinevaid vastusevariante.

2011. aasta novembrist alates sisaldus arvamusemonitooringus küsimus, kas sõna „veteran“ seostub inimeste jaoks eeskätt Teise maailmasõjaga, Vabadussõjaga või Eesti kaitseväge välismissioonidega. Sellisel kujul püsis see küsimus kuni 2016. aasta märtsini. Sellest küsitlusest selgus, et enam kui poolele elanikkonnast (55%) seostus sõna „veteran“ eeskätt Teise maailmasõjaga. Eesti kaitseväge missioonidega sidus selle termini 17 protsenti kõigist küsitletutest (23% eesti- ja 5% venekeelsetest vastajatest). Samas valisid üsna paljud vastajad ka vastusevariandi „muu“, mille nad täpsustuseks lisasid, et nende jaoks tähendab veteran ükskõik millises sõjas osalenud isikut.

Sellest lähtuvalt lisati küsimustikku edaspidi vastusevariant „kõik Eesti eest erinevates sõdades võidelnud“ ka küsitletavatele ette antud valikutesse ning just see vastus saavutaski kõige suurema toetuse oktoobris 2017, mil seda seostas veterani mõistega 45 protsenti küsitletutest.

Kuna aga veteranipoliitika kontekstis on oluline teada saada eelkõige seda, mil määral hakkavad inimesed seostama veterani mõistet Eesti kaitseväge missioonidega, siis oleme viimastes küsitlustes jätnud kõrvale vastuse kõikides sõdades osalenute ja ka Eesti Vabadussõjas osalenute kohta (selles sõjas osalenuid ei ole enam elus ning meil pole enam paraku võimalik neile kui veteranidele austust osutada). Lisades vastuste loetellu vastusevariandi „pikaaegselt Eesti kaitseväes teeninutega“ oleme kahes viimases küsitluses saanud alljärgneva vastuste jaotuse (Joonis 68).

Joonis 68. Millisega neist kolmest määratlusest seostub Teie jaoks sõna „veteran“? Oktoober 2018/ Märts 2019 (%) N = kõik vastajad

Ülekaalukas esikoht veterani mõiste defineerimisel jääb endiselt Teisele maailmasõjale (46 protsenti). Siiski kasvab tasapisi nende vastajate osakaal, kelle jaoks „veteran“ tähendab Eesti kaitseväge missioonidel osalenuid - kõigi küsitletute hulgas on see suurenenud 27 protsendilt 31 protsendile.

Eestlaste seas on Eesti kaitseväge missioonidel osalenute määratlemine veteranidena tõusnud esikohale (34 protsendilt oktoobris 2018 39 protsendile märtsis 2019). Teise maailmasõjaga seostab veterani mõistet 34 protsenti eestlastest.

Seevastu muust rahvusest vastajate jaoks on ülekaalukal esikohal endiselt Teine maailmasõda 69 protsendiga.

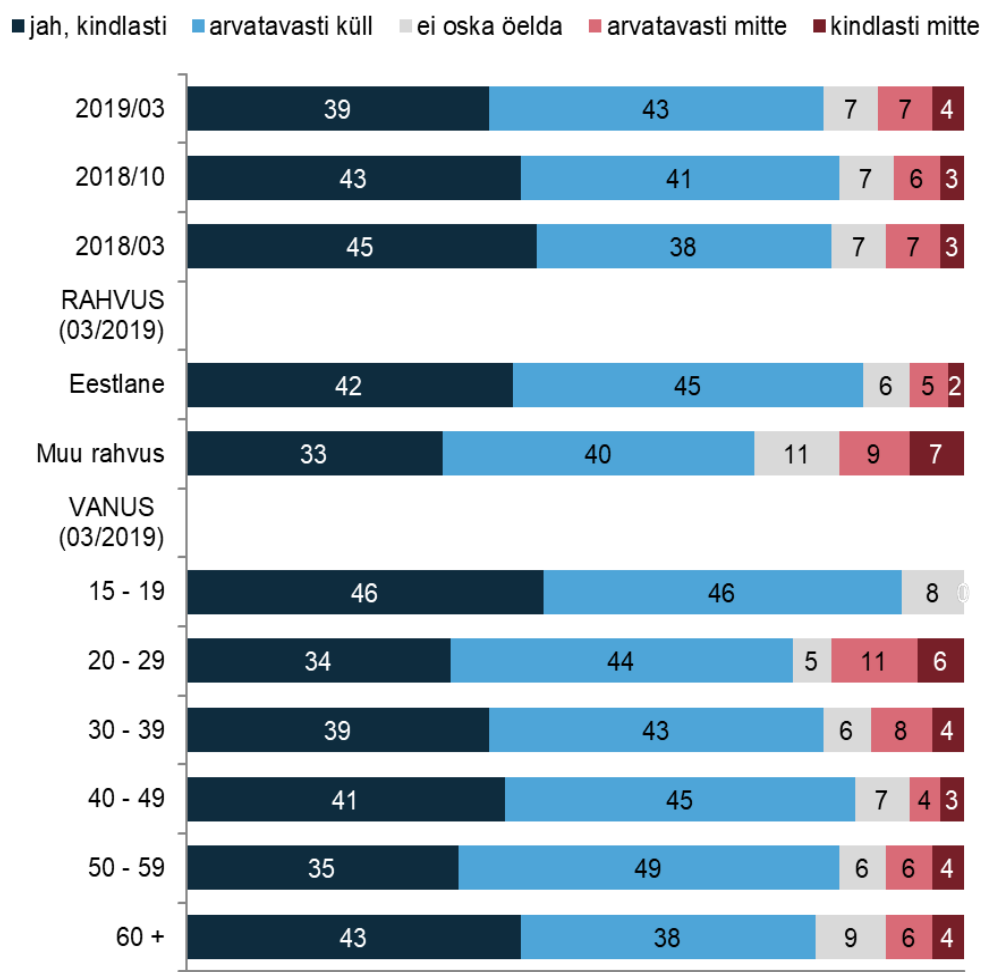
10 Riigikaitseõpetus koolides

Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis on Eesti elanikkonna seas olnud pea sama positiivne nagu noormeeste kohustuslikku ajateenistussegi: juba 2008. aastast alates on seda kindlasti või arvatavasti vajalikuks pidanud neli viiendikku või rohkem küsitletutest.

Alates 2014 sügisest on arvamusemonitooringus küsitud: **Kas kõigis keskharidust andvates õppeasutustes peaks olema võimalik õppida riigikaitseõpetust?**

Võimalust õppida riigikaitseõpetust peab kindlasti või arvatavasti vajalikuks 82 protsenti küsitletutest ([Joonis 69](#)). Eestlaste ja muust rahvusest vastajate toetus riigikaitseõpetusele erineb küll enam kui kümne protsendi võrra, kuid on mõlemas vastajate gruppis selgelt domineeriv (eestlastest 87% ja mitte-eestlastest 73%).

Joonis 69. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kõigis keskharidust andvates õppeasutustes; võrdlus 2018-2019 (%; N = kõik vastajad)

Tuleb paraku tunnistada, et venekeelsetes koolides on võimalusi riigikaitseõpetust õppida vähem kui eestikeelsetes, mis põhjustab mitte-eestlaste väiksemat informeeritust selle õppeaine sisust ja ilmselt sellest tulenevalt ka veidi madalamat toetust. Samas, vastuseisu riigikaitseõpetusele väljendab vaid 16 protsenti muust rahvusest vastajatest (eestlastest 7 protsenti).

Ka erinevates vanusegruppides on toetus riigikaitseõpetusele valdav. 15-19 aastastest küsitletutest ei olnud riigikaitseõpetuse õppimise võimaldamise vastu mitte keegi.

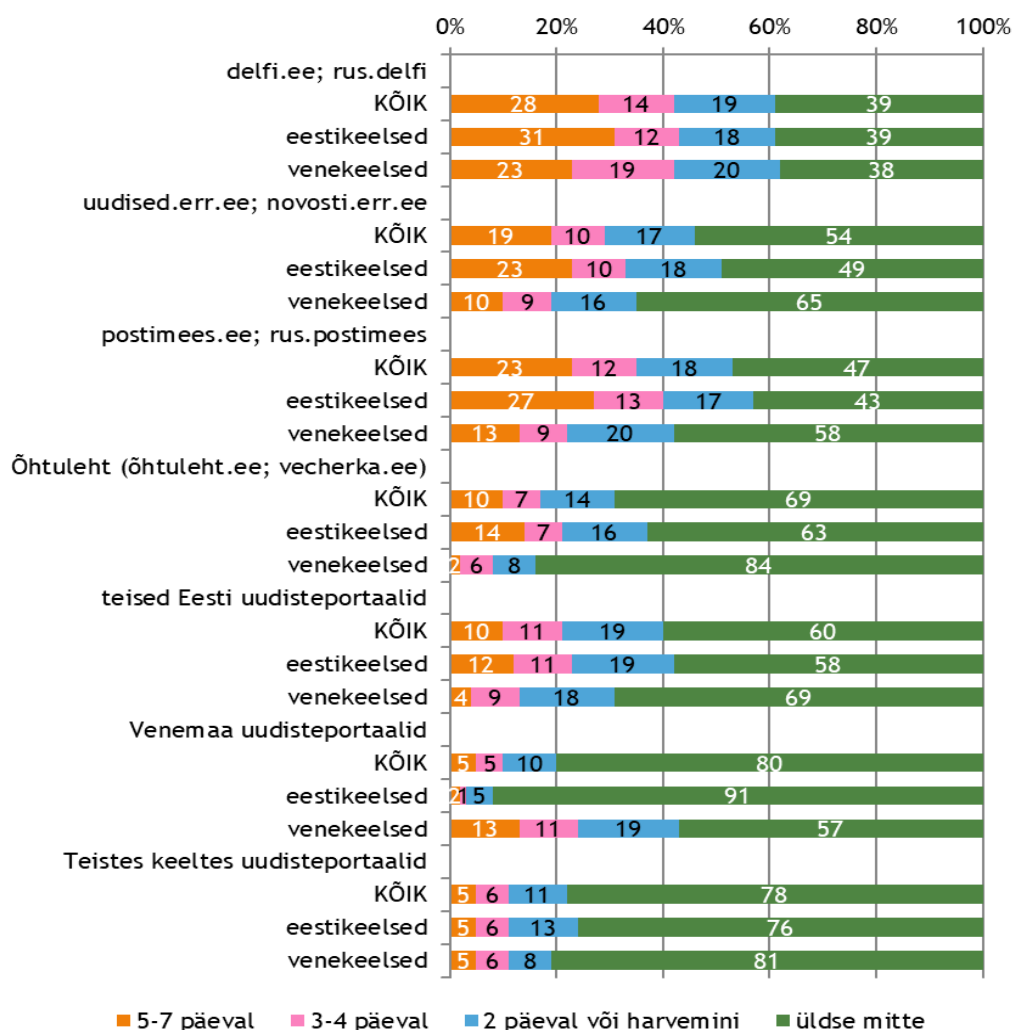
11 Meediatarbimine

Küsimustikku on lülitatud ka ulatuslik meediatarbimise plokk, mille eesmärgiks on eelkõige vaadelda, kuidas sõltuvad elanikkonna riigikaitse alased hoiakud vastajate kontaktist erinevate meediakanalitega. Et avalik arvamus kujuneb suures osas massimeedias väljendatud seisukohtade mõjuväljas, on arvamusuuringute aabitsatõde.

11.1 Infokanalite jälgimine

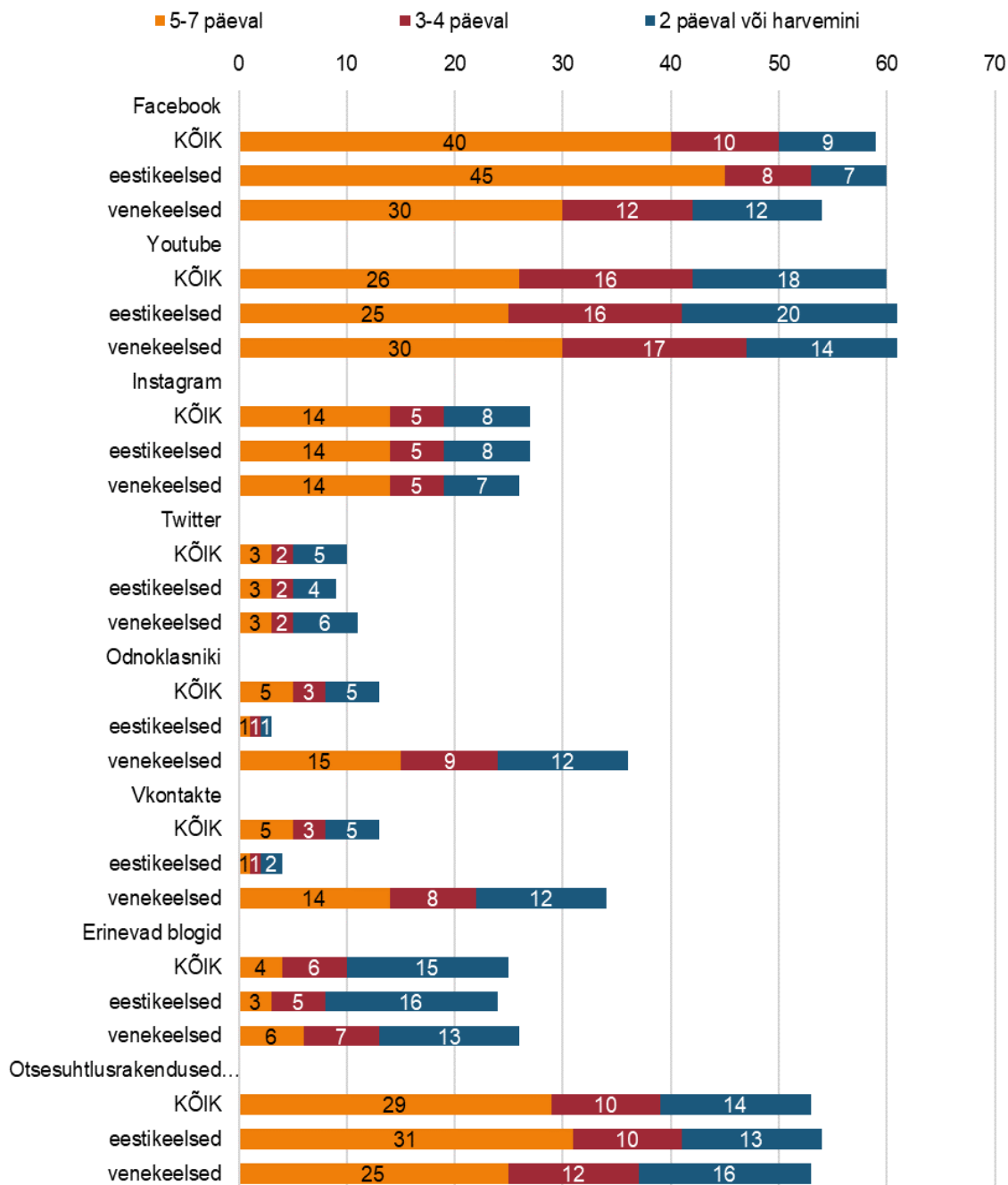
Esitame alljärgnevalt erinevate tele- ja raadiokanalite vaatamist-kuulamist ning internetiportaalide jälgimist iseloomustavad küsitlustulemused sagedusjaotustena.

Joonis 70. Uudisteportaalide ja ajalehtede võrguväljaannete külastamine; märts 2019 (%) (N = kõik vastajad)

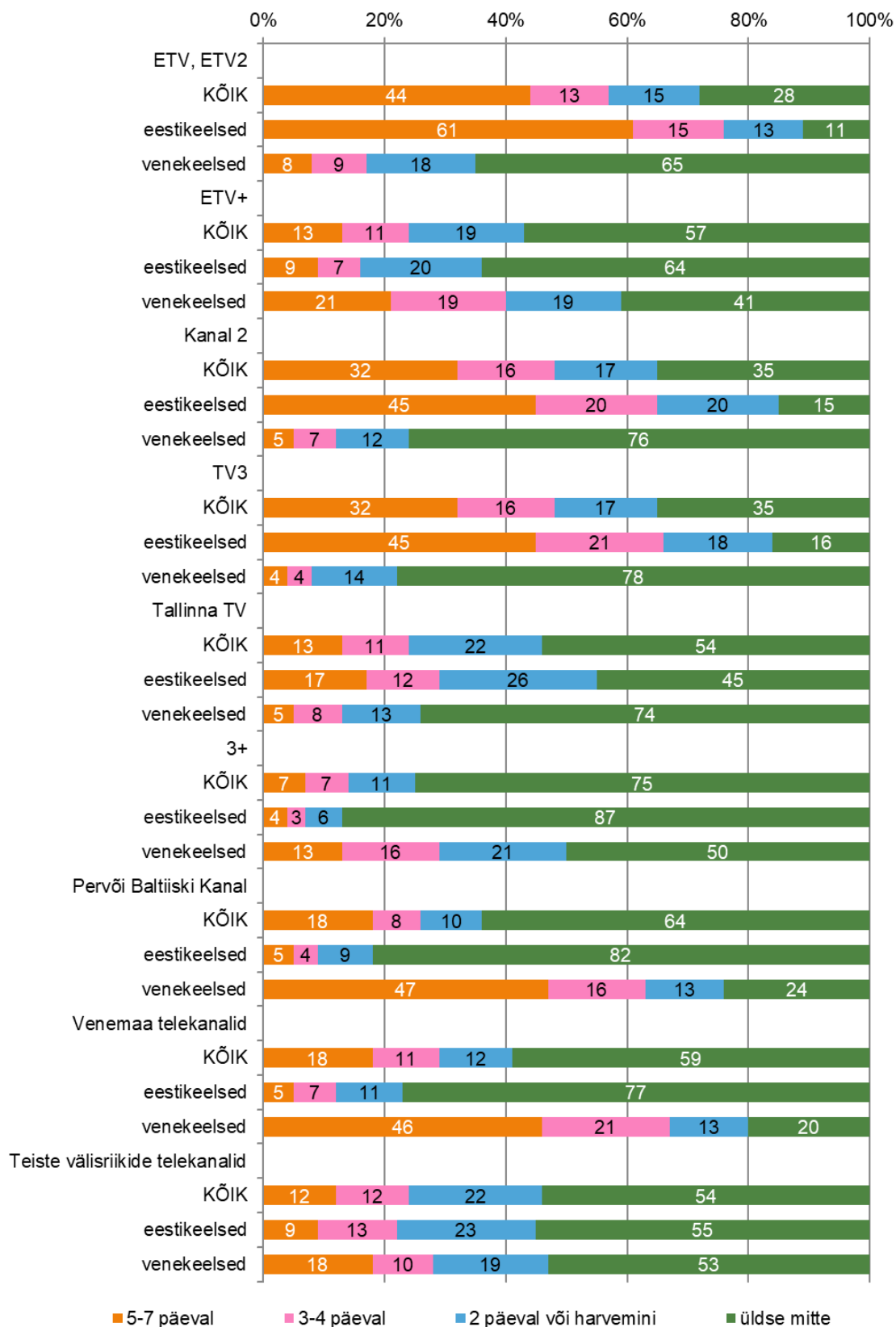
Kõige levinumateks uudisteportaalideks on Delfi ja postimees.ee, seejuures Delfil on kõige rohkem ka venekeelseid kasutajaid. Teisi Eesti uudisteportale (uudised.err.ee; postimees.ee) kasutavad eestlased oluliselt rohkem kui mitte-eestlased.

Joonis 71. Sotsiaalmeedia kasutamine, märts 2019 (%) (N = kõik vastajad)

Otsesuhtlusrakenduste näidetena nimetati vastajale selliseid rakendusi nagu Skype, Messenger, Snapchat, WhatsApp, Telegram jt.)

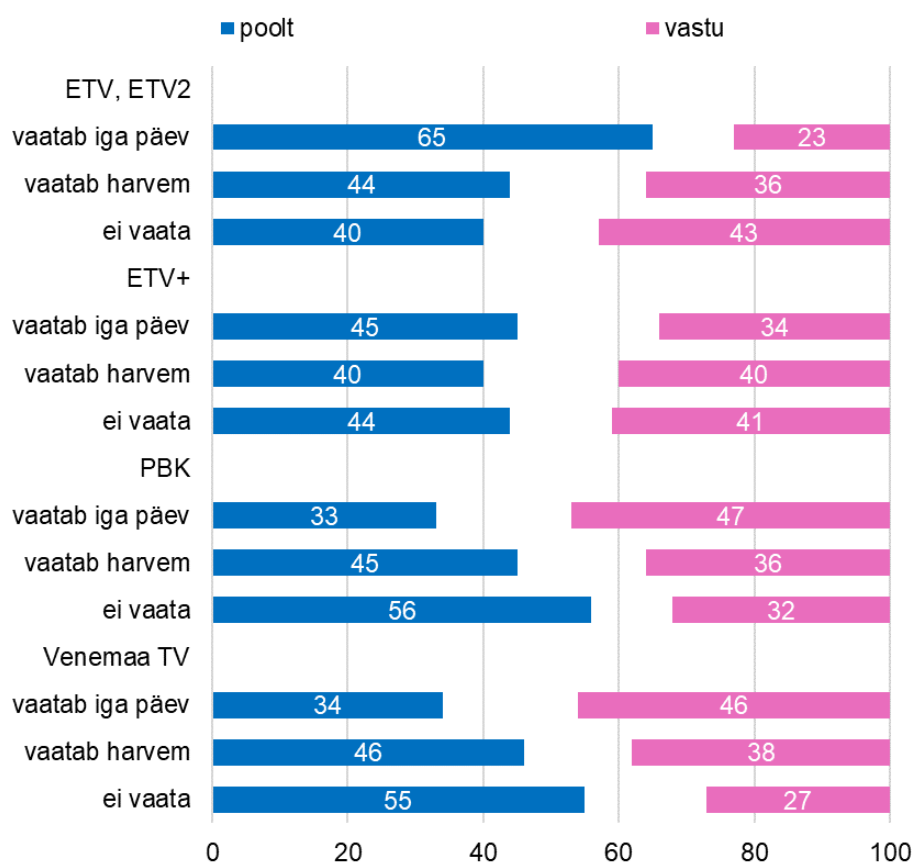
Joonis 72. Telekanalite vaatamine, märts 2019 (%; N = kõik vastajad)

Venekeelsete vastajate jaoks on sagedamini jälgitavateks telekanaliteks Venemaa telekanalid ja Pervõi Baltiisiki Kanal. Siiski on ka Eesti Rahvusringhäälingu venekeelse telekanali ETV+ regulaarseid vaatajaid juba 40 protsenti venekeelsest elanikkonnast.

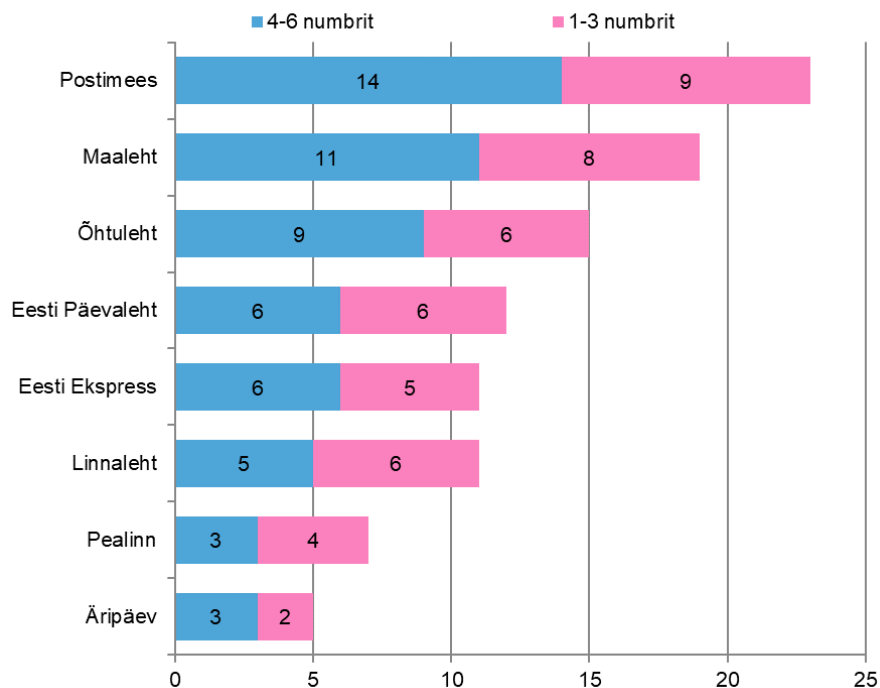
Järgmisel joonisel on toodud venekeelsete vastajate suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse, sõltuvalt nende kontaktist erinevate telekanalitega (Joonis 73).

Joonis 73. Suhtumine Eesti NATO liikmeks olekusse sõltuvalt telekanalite vaatamisest; märts 2019 (%) (N = venekeelsed vastajad)

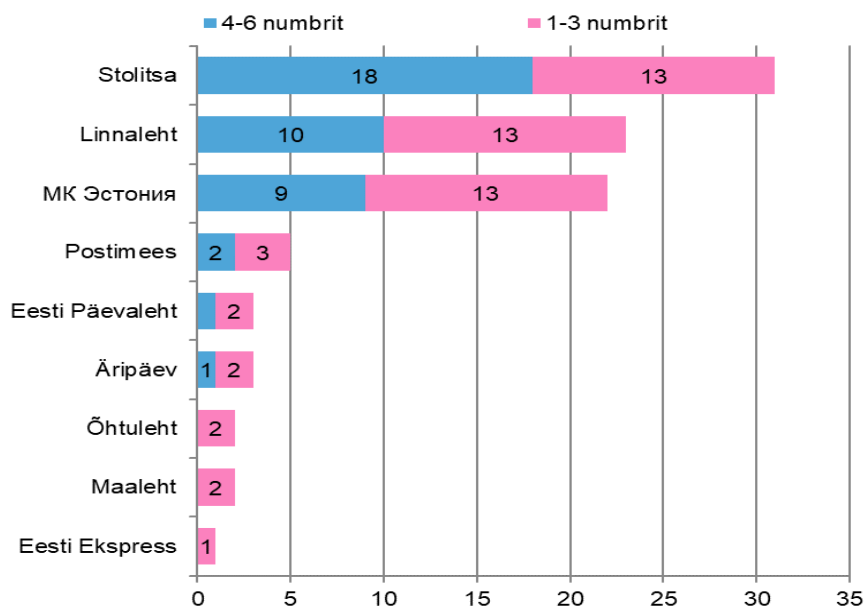

Näeme, et need venekeelsed vastajad, kes on vaatavad iga päev Eesti Televisiooni eestikeelseid saateid, suhtuvad Eesti NATOsse kuulumisse positiivsemalt, kui need, kes jälgivad iga päev Venemaa telekanaleid või Pervõi Baltiiski Kanali saateid. Eesti venekeelse kanali ETV+ jälgimine või mittejälgimine suhtumist NATOsse ei mõjuta.

Joonis 74. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist, märts 2019
(%; N = eestikeelsed vastajad)

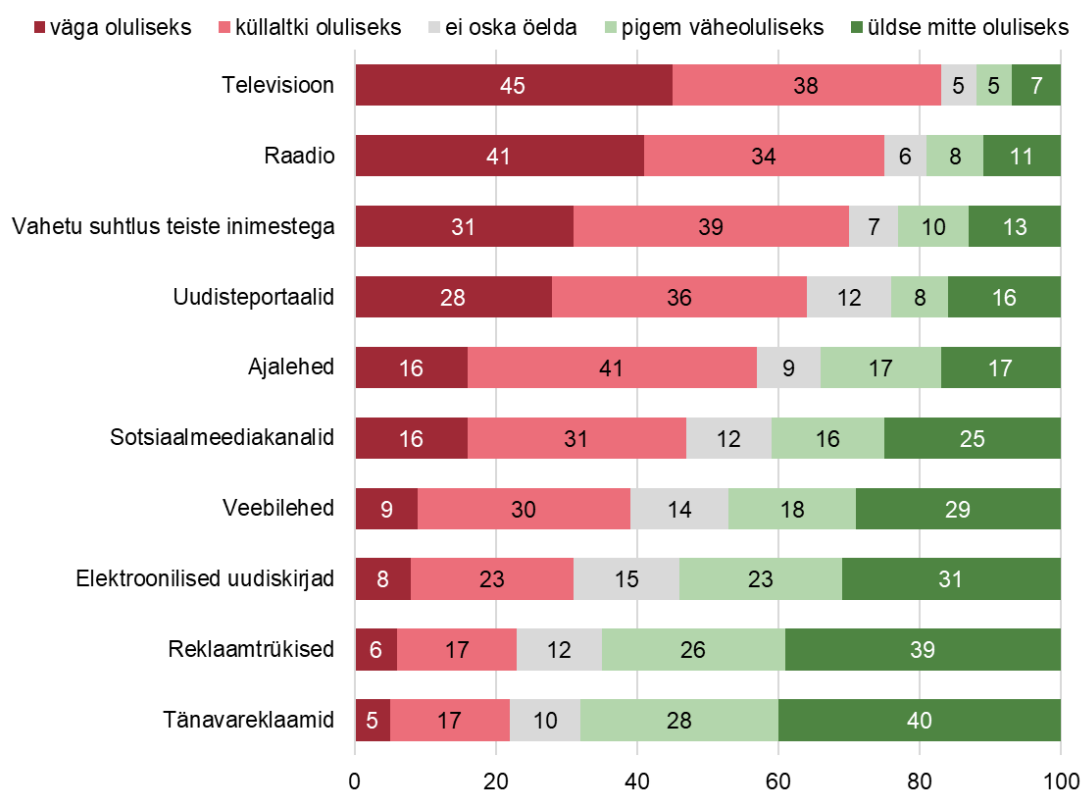
Joonis 75. Ajalehtede lugemine viimasest kuuest numbrist, märts 2019
(%; N = venekeelsed vastajad)

11.2 Infokanalite olulisus

Et erinevate trüki- ja veebikanalite, tele- ja raadiojaamade ning sotsiaalmeediakanalite mõju inimeste hoiakutele hinnata, läheb vaja täiendavat tüpoloogilist analüüsi. Käesolevas küsitluses küsisime vastajate enesehinnangut, milliseid infokanaleid nad peavad enda jaoks oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni saamisel (Joonis 76).

Joonis 76. Kui oluliseks riigikaitse teemalise informatsiooni kanaliks peate ... märts 2019 (%; N = kõik vastajad)

Kõige olulisemateks on ootuspäraselt televisioon ja raadio, enam kui poolte küsitletute jaoks on väga või küllalt olulised ka uudisteportaalid ja ajalehed. Kuid nende vahele mahub ka vahetu suhtlus teiste inimestega.

Reklaamtrükiseid, tänavareklaame ja elektroonilisi uudiskirju hinnatakse kõige vähemolulisteks.

LISAD

- 1 Küsimustik
- 2 Vastuste koondtabelid